

UCHWAŁA NR XXXVIII/552/17
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

z dnia 20 listopada 2017 r.

w sprawie: przyjęcia do realizacji Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022, Ramowego Programu Oddziaływań Korekcyjno-Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie na lata 2017-2022 oraz Ramowego Programu Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022.

Na podstawie art. 18 pkt 20 ustawy o samorządzie województwa (Dz. U. z 2017 poz. 2096 z późn. zm.) w związku z art. 6 ust. 6 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 poz. 1390), uchwała się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022, Ramowy Program Oddziaływań Korekcyjno-Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie na lata 2017-2022 oraz Ramowy Program Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Świętokrzyskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Sejmiku

Arkadiusz Bąk

UZASADNIENIE

do uchwały XXXVIII/552/17
Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego
z dnia 20 listopada 2017 r.

w sprawie przyjęcia do realizacji Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy na lata 2017-2022, Ramowego Programu Oddziaływań Korekcyjno-Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie na lata 2017-2022 oraz Ramowego Programu Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022.

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie Samorząd Województwa zobligowany jest do uchwalenia Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Ramowego programu Oddziaływań-Korekcyjno Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie, Ramowego Programu Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022. Nadrzędnym celem Programów jest ograniczanie zjawiska przemocy w rodzinie oraz skutków stosowania przemocy w województwie świętokrzyskim. Programy określają działania ukierunkowane zarówno na ochronę ofiar przemocy, jak i na edukowanie osób stosujących przemoc oraz korygowanie agresywnych zachowań.

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie określa cele oraz kierunki działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie istotne z punktu widzenia regionalnej polityki społecznej. Programy wyznaczają również ramy działań dla samorządów gminnych i powiatowych, służb społecznych, instytucji, organizacji pozarządowych oraz do wszystkich zaangażowanych w zapobieganie przemocy w rodzinie.

Zgodnie z uchwałą Nr 2932/2017 z dnia 21 sierpnia br. Zarząd Województwa Świętokrzyskiego projekty: Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022, Ramowego Programu Oddziaływań Korekcyjno-Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie na lata 2017-2022 oraz Ramowego Programu Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022, w terminie od 21.08.2017 do 18.10.2017 roku poddane zostały konsultacją społeczną. Programy zostały pozytywnie zaopiniowane przez Świętokrzyską Radę Działalności Pożytku Publicznego oraz Zespół Konsultacyjno Opiniujący.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy
w Rodzinie
na lata 2017-2022

Kielce, 2017 rok

Opracowanie: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Spis treści

Wstęp

I. Podstawy prawne Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017 - 2022

II. Przemoc w rodzinie – podstawy teoretyczne

Diagnoza

III. Przemoc w rodzinie w świetle krajowych i regionalnych badań społecznych

IV. Zjawisko przemocy w rodzinie w świętokrzyskim na tle innych regionów

V. Problemy przemocy w rodzinie w obszarze działań świętokrzyskiej Policji

VI. Problemy przemocy w rodzinie w świetle danych wymiaru sprawiedliwości

VII. Procedura „Niebieskiej Karty” w regionie świętokrzyskim – dane statystyczne

VIII. Zespoły Interdyscyplinarne w regionie świętokrzyskim

IX. Infrastruktura w zakresie wsparcia osób doświadczających przemocy w regionie świętokrzyskim

X. Poradnictwo i inne formy wsparcia realizowane w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w świętokrzyskich powiatach i gminach

XI. Działania Samorządu Województwa Świętokrzyskiego realizowane w ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2016

XII. Podsumowanie części diagnostycznej

Program

XIII. Cele Programu

XIV. Przewidywane efekty realizacji Programu

XV. Monitoring realizacji Programu

XVI. Finansowanie Programu

XVII. Rekomendacje dotyczące wdrażania działań profilaktycznych i interwencyjnych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie na poziomie powiatu oraz gminy

Spis

Wstęp

Opracowanie i realizacja Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na szczeblu Samorządu Województwa zwanego dalej Programem jest zadaniem wynikającym z art. 6 ust. 6 pkt. 1 ustawy o *przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*. Program stanowi kontynuację działań podejmowanych przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego w ramach minionego okresu programowego tj. lat 2011-2016. Założenia Programu na lata 2017-2022 wpisują się w kontekst zapisów zaktualizowanego w 2014 roku Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

Ze względu na znaczenie problemu przemocy w rodzinie przeciwdziałanie mu stanowi jedno z ważniejszych wyzwań polityki społecznej realizowanej na poziomie regionu jak i w środowiskach lokalnych. Na tle innych ujemnie ocenianych zjawisk społecznych, przemoc w rodzinie stanowi problem, którego konsekwencje przynoszą wielowymiarowe szkody. Uwzględniając w programie wielowymiarowość problematyki przemocy w rodzinie, analizie poddane zostały różne jej formy: fizyczna, psychiczna, ekonomiczna, seksualna, zaniedbanie oraz cyberprzemoc. Badania naukowe potwierdzają, iż przemoc domowa powiązana jest z przemocą w innych środowiskach np.: przemocą rówieśniczą, czy też innymi negatywnymi zjawiskami takimi jak: uzależnienia od alkoholu lub innych środków psychoaktywnych. W Programie rekomendowane jest podejście do problematyki przemocy domowej, uwzględniające perspektywę wielu dyscyplin, takie podejście daje szansę na wzmocnienie efektywności realizowanych działań.

Wypracowanie celów Programu poprzedziła diagnoza skali problemu przemocy w rodzinie w regionie świętokrzyskim stanowiąca integralną jego część. Punktem wyjścia do opracowania diagnozy były wyniki aktualnych badań ogólnopolskich realizowanych na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dotyczących przemocy domowej. Wykorzystane zostały również wyniki badania pn. „Przemoc w rodzinie w opinii mieszkańców województwa świętokrzyskiego” przedstawiające stan świadomości mieszkańców regionu na temat zjawiska przemocy. Diagnoza obejmuje również dane statystyczne Policji dotyczące zjawiska przemocy zagregowane do wskaźników określających skalę problemu pokazane na tle danych z innych regionów Polski, dzięki czemu możemy dokonać porównania nasilenia problemu w poszczególnych regionach w kraju. Ponadto diagnoza opiera się na danych pochodzących z zasobów Sądu Okręgowego w Kielcach, Prokuratury Okręgowej w Kielcach oraz danych pochodzących ze sprawozdań z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w województwie świętokrzyskim.

Realizując Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie na lata 2011-2016 skoncentrowano się na budowaniu systemu opartego na funkcjonowaniu gminnych zespołów interdyscyplinarnych, inspirowaniu do podejmowania określonych działań przez podmioty i służby do kompetencji których należy przeciwdziałanie temu zjawisku. W nowej perspektywie programowej na lata 2017-2022 na szczeblu regionalnym kontynuowane będą działania stanowiące kolejny etap w budowaniu i doskonaleniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie świętokrzyskim.

I. Podstawy prawne Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017 - 2022

1.1 Przemoc w rodzinie w świetle prawa międzynarodowego.

Dokumenty Organizacji Narodów Zjednoczonych:

- Karta Narodów Zjednoczonych z 1945r.
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948r.
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966r.
- Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z 1979r.
- Deklaracja Wiedeńska z 1993r.
- Deklaracja o eliminacji przemocy wobec kobiet z 1993r.
- Deklaracja Pekńska z 1995r.
- Konwencja o Prawach Dziecka z 1989r.

Dokumenty Rady Europy:

- Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy nr R (85)4 w sprawie przemocy domowej z 26 marca 1985r.
- Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy nr R (90)2 w sprawie reakcji społecznych na przemoc w rodzinie z 15 stycznia 1990r.
- Rekomendacja Rady Europy 1450 (2000) dotycząca przemocy wobec kobiet w Europie;
- Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy Rec. (2002)5 w sprawie ochrony kobiet przed przemocą z 30 kwietnia 2002r.
- Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

Dokumenty Unii Europejskiej:

- Dyrektywa 2012/29/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 października 2012r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Rz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, s. 57).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (w sprawach karnych) (Dz. Urz. UE L 338 z 21.12.2011, s. 2).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW (Dz. Urz. UE L 335 17.12.2011, s. 1).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar (Dz. Urz. UE L 101 z 15.04.2011, s.1).
- Program sztokholmski przyjęty w dniach 10 - 11 grudnia 2009r.

1.2 Dokumenty krajowe normujące problematykę przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 poz.1390).
- Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769, z późn. zm.).

- Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r. poz. 487 ze zm.).
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie województwa (Dz. U. 2016 poz. 486).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1817 ze zm.).
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020 (Uchwała Rady Ministrów nr 76 z 29 kwietnia 2014r., M. P. z 2014, poz. 445).
- Narodowy Program Zdrowia na lata 2016 - 2020 (Dz. U. z 2016, poz. 1492).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990r. o Policji (Dz. U. z 2016 r. poz. 1782 t.j.).
- Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny (Dz. U. z 2016 poz.1137).
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 roku poz. 682, t.j.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2017 r. Nr 89, poz. 1904, z późn. zm.).

II. Przemoc w rodzinie – podstawy teoretyczne

Precyzyjna definicja przemocy określona została w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w art. 2 pkt. 2: „Ilekcrc w ustawie jest mowa o przemocy w rodzinie nalezy przez to rozumiec jednorazowe albo powtarzajace sie umyslne dzialanie lub zaniechanie naruszajace prawa lub dobra osobiste osob (...), w szczegolnosci narażajace te osoby na niebezpieczenstwo utraty zycia, zdrowia, naruszajace ich godnosc, nietykalnosc cielesna, wolnosc, w tym seksualna, powodujace szkody na ich zdrowiu fizycznym i psychicznym, a takze wywolujace cierpienia i krzywdy moralne osob dotknietych przemocą”.

Jedna z najczesciej uzywanych definicji, okreslajacych zjawisko przemocy w rodzinie mowi, iz „przemoc to zamierzone i wykorzystujace przewage sil dzialanie lub zaniechanie skierowane ku czlonkowi rodziny, powodujace szkody i cierpienie oraz naruszajace godnosc i prawa jednostki”¹. Definicja ta zawiera cztery podstawowe kryteria, na podstawie ktorych, najczesciej, rozpoznaje sie przemoc w rodzinie – sa to:

- **Intencjonalnosc** – dzialania sprawcy sa celowe i zmierzone, ukierunkowane najczesciej na zdobywanie kontroli nad drugim czlowiekiem, czy tez wymuszenie bezwzględnego posluszenstwa;
- **Dysproporcja sil** – brak rownowagi sil w rodzinie – jedna osoba jest zdecydowanie silniejsza od pozostalych osob i majac tego swiadomosc wykorzystuje swoja przewage;
- **Naruszenie godnosc i praw** – osoba stosujaca przemoc narusza godnosc innych osob np.: deprecjonowanie, ponizanie, wysmiewanie, osmieszanie;
- **Powodowanie cierpienia i szkod** – osoby dotkniete przemocą doznaja bardzo bolesnych szkod psychicznych i fizycznych.

Przemoc przyjmuje rone formy, jak np.: psychiczna, slowna, fizyczna, materialna, seksualna czy zaniebdanie. Formy przemocy czesto wystepuja laczenie, objawiajac sie w ronych postaciach i konfiguracjach.

- **Przemoc fizyczna** – zamierzone dzialanie czlowieka, zwrone przeciwko fizycznosci czlonka jego rodziny, niosace ryzyko uszkodzenia ciala, to: popychanie, odpychanie, obezwladnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogos przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami zracymi, uzycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy itp.
- **Przemoc psychiczna** – wszystkie dzialania zmierzajace do ponizenia ofiary, obrazania, zastraszenia, pozbawienia wiary we wlasne mozliwosci, szantaż emocjonalny, „zabawa” uczuciami czlonka rodziny, manipulacja, to: wysmiewanie pogladow, religii, pochodzenia, narzucanie wlasnych pogladow, karanie przez odmowe uczuc, zainteresowania, szacunku, stala krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja spoleczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktow z innymi osobami), domaganie sie posluszenstwa, ograniczanie snu i pozywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, ponizanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie grozb, itp.
- **Przemoc seksualna** – zmuszanie ofiary do jakiegokolwiek formy aktywnosci seksualnej wbrew jej woli, tj.: wymuszanie pozycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych,

¹ K. Michalska, D. Jaszczak – Kuźmińska, *Przemoc w rodzinie*, PARPA, Warszawa 2009, s. 5.

wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych, itp.

- **Przemoc ekonomiczna** – kontrolowanie finansów, odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny, ograniczanie dostępu do wspólnych pieniędzy, zmuszanie do proszenia o pieniądze, uniemożliwianie dostępu do konta bankowego, itp.
- **Zaniedbanie** – stosują ją najczęściej osoby dorosłe wobec dzieci, a także członkowie rodziny wobec swoich starszych lub niepełnosprawnych najbliższych. Jest to niezaspokojenie ich podstawowych potrzeb emocjonalnych i fizycznych. O zaniedbaniu można mówić w przypadku odrzucenia emocjonalnego dziecka, braku zainteresowania jego rozwojem, sytuacją życiową, problemami, a także stanem zdrowia i higieną. Zaniedbanie to także niezaspokajanie potrzeb żywieniowych i związanych z ubiorem².

Przemoc domowa ma różne oblicza. Możemy ją podzielić na:

- **Przemoc gorąca** – charakteryzuje się agresją słowną i fizyczną, związana jest z odreagowywaniem emocji na osobach najbliższych.
- **Przemoc chłodna** – jest pozbawiona gwałtownych wybuchów, emocji, przypomina raczej realizację z góry zaplanowanego scenariusza, często stosowana w imię fałszywie pojmowanych „wyższych celów” np. konsekwentnego wychowywania dziecka³.

Przemoc może występować w formie czynnej lub biernej. Do czynnych form przemocy zalicza się zachowania typu: bicie, kopanie, zmuszanie do uwłaczających czynności itp. Natomiast bierna przemoc to różnego rodzaju zakazy, np.: zakaz mówienia, chodzenia, areszt domowy itp.

Przemocy dokonuje się najczęściej z zachowaniem pozorów dobrego wychowania, kultury, a nawet pewnych norm obowiązujących w określonym środowisku. Osoba stosująca przemoc realizuje wówczas pewien rodzaj scenariusza, w którym na drodze do jakiegoś celu niszczy czyjąś psychikę, wartości czy zasady postępowania. Pozory szlachetnych celów są pretekstem do dokonania inwazji w psychikę oraz sfery intymne członka rodziny, nakłaniając go do robienia rzeczy przynoszących mu ujmę, szkodę lub stratę. Chłodna przemoc jest bardzo trudna do wykrycia i określenia kiedy jej stosowanie przekracza granicę prawa. Szkody wyrządzone przez tę formę przemocy są często znacznie poważniejsze niż wyrządzone w napadzie złości, ponieważ często trwa ona całymi latami i wnika głęboko w psychikę ofiary, powodując poważne szkody natury zdrowotnej i psychologicznej.

Źródłem przemocy w rodzinie może być wiele przyczyn. Najczęściej wymienia się pięć podstawowych źródeł, które często mogą współlistnieć ze sobą i wzajemnie ze sobą korelować, są to:

- źródła biologiczne,
- źródła psychologiczne,
- czynniki środowiskowe,
- alkohol,

² Browne K., Herbert M., *Zapobieganie przemocy w rodzinie*, Warszawa 1999, s. 21.

³ Por. red. Jaszczak - Kuźmińska D., Michalska K. *Przemoc w Rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Poradnik dla pracowników pierwszego kontaktu, MPiPS, Warszawa 2010, str.14.*

- zjawiska społeczne.

Specjaliści zajmujący się zjawiskiem przemocy domowej zauważyli, a potwierdziły to osoby jej doznające, iż przemoc w rodzinie najczęściej nie jest jednorazowym zdarzeniem. Najczęściej powtarza się w dość charakterystycznym schemacie, tzw. „cyklem przemocy”, opisanym przez dr Lenore Walkier. Wyszczególnione zostały następujące fazy cyklu przemocy: narastania napięcia, ostrej przemocy i miodowego miesiąca⁴.

Faza narastania napięcia – charakteryzuje się stopniowaniem przemocy sprawcy w stosunku do ofiary w coraz bardziej gwałtowny sposób. Ofiara stara się sprostać oczekiwaniom oprawcy i realizuje jego polecenia. Fazę tą wyraża:

- ciągle napięcie i poirytowanie partnera,
- nieustające awantury,
- wzmożona ilość substancji uzależniających (alkohol, narkotyki),
- prowokacje ze strony partnera,
- złe fizyczne i psychiczne samopoczucie ofiary.

Faza gwałtownej przemocy – charakteryzuje się brakiem kontroli u sprawcy nad własnymi emocjami. Wybuch drastycznych form przemocy spowodowany jest najczęściej mało istotnymi przyczynami, takim jak np.: niezamknięte drzwi, obiad podany w niewłaściwy sposób. Ofiara najczęściej pozostaje w stanie szoku, niezrozumienia, osłabienia, rezygnacji i przerażenia. Fazę charakteryzują:

- gwałtowność, ataki szału,
- używanie przemocy fizycznej,
- bezradność, ból, szok poszkodowanego,
- uczucie wstydu i przerażenia strony poszkodowanej.

Faza miodowego miesiąca – to faza diametralnej odmiany. Sprawca uświadamia sobie, że postąpił zbyt ostro. Zwykle spowodowane jest to ciężkimi obrażeniami u pokrzywdzonego. Chcąc się zrehabilitować dokonuje u siebie chwilowej zmiany. Najczęściej przeprosza, wykazuje żal i skruchę, przynosi prezenty. Pojawiają się również sformułowania w stylu: „to się już nigdy nie powtórzy”, „tak bardzo cię Kocham”, „zapomnijmy o tym co już minęło”, „zaopiekuję się tobą”. Zaczyna więcej czasu spędzać z ofiarą, pokazując jak bardzo potrafi się o nią troszczyć. W tej fazie ofiara nabiera znowu sił i odwagi, zaczyna wierzyć w obietnice i prawdziwość zachowania sprawcy. Często nawet czuje się szczęśliwa i zapomina o wyrządzonej krzywdzie, przynajmniej do ponownego wystąpienia pierwszej fazy. Fazę miodowego miesiąca charakteryzują:

- żal i skrucha sprawcy, zapewnienia o zmianie na lepsze,
- poszukiwania uzasadnienia popełnionych czynów,
- diametralna zmiana sprawcy – kwiaty, czułości, rozmowy, zapewnienia o lepszej przyszłości.

⁴ K. Michalska, D. Jaszczak – Kuźmińska, *Przemoc w rodzinie*, PARPA, Warszawa 2009, s. 15 – 17.

Fazy te trwają nieraz po kilkanaście lat, ofiara pozostaje w swoistego rodzaju pułapce czasowej i emocjonalnej, przechodząc do fazy miodowego miesiąca zaczyna zapominać o dwóch poprzednich, czuje się znów ważna i kochana. Faza napięcia jednak powraca powtarzając cały cykl od początku⁵.

Przemoc jest zjawiskiem bardzo dramatycznym, złożonym i destrukcyjnym. Przejawom przemocy w rodzinie towarzyszy niestety społeczne przekonanie o niecelowości ingerencji w wewnętrzne problemy rodziny. Stanowi to poważny problem, uniemożliwiający skuteczną pomoc ofiarom rodzinnej przemocy.

Stereotypy i mity o przemocy w rodzinie

Mity i stereotypy to kulturowo, silne i często ponadczasowe przekonania gromadzące wiedzę i sposób rozumienia różnych wydarzeń danej społeczności. Wiele stereotypów i mitów funkcjonujących w polskiej kulturze sprzyja przemocy w rodzinie, poprzez usprawiedliwianie jej, postulowanie powstrzymywania się od reakcji osób z zewnątrz.

Mity o przemocy w rodzinie:

➤ **Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa nikt nie powinien się wtrącać.**

Przemoc, wykorzystywanie, bicie, krzywdzenie osób bliskich jest przestępstwem, tak samo groźnym i podlegającym karze jak przemoc wobec obcych. Fakt zawarcia małżeństwa czy mieszkanie pod jednym dachem nie stanowi okoliczności zezwalającej na przemoc ani nie znosi odpowiedzialności za popełnianie czynów karnych przez prawo.

➤ **Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego.**

Przemoc w rodzinie występuje we wszystkich grupach społecznych, niezależnie od poziomu wykształcenia czy sytuacji materialnej.

➤ **Przemoc jest wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiar.**

Przemoc to nie tylko działania pozostawiające siniaki, złamania czy oparzenia, to także poniżanie, obelgi, zmuszanie do określonych zachowań, grożenie, zastraszanie.

➤ **Jeśli ktoś jest bity to znaczy, że na to zasłużył.**

Nikt nie zasługuje na bicie, krzywdzenie, maltretowanie bez względu na to co zrobił czy powiedział. Nikt nie ma prawa znęcać się, poniżać, bić innych.

➤ **Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych.**

Przemoc domowa nie jest sprawą rodzinną, jest przestępstwem ściganym przez prawo. Policja jest powołana dla ochrony bezpieczeństwa osób, zapobiegania popełnianiu przestępstw i ścigania sprawców przestępstw bez względu na to czy ofiara należy do rodziny sprawcy czy nie.

➤ **Ofiary przemocy w rodzinie akceptują przemoc.**

Ofiary przemocy domowej zawsze próbują się bronić, ich działania są jednak mało skuteczne. Wypróbują różne, często nieracjonalne strategie obronne, które w konsekwencji powodują nasilenie przemocy.

➤ **To był jednorazowy incydent, który się nie powtórzy.**

⁵ H.D. Sasal, *Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie*, Wydawnictwo Edukacyjne PARPA, Warszawa 2005, s. 29-30.

Przemoc domowa rzadko jest jednorazowym incydem. Jeżeli nie zostaną podjęte stanowcze działania wobec sprawcy – przemoc się powtórzy. Policja zwykle jest wzywana w ekstremalnych sytuacjach, gdy przemoc ma już długą historię.

➤ **Gdyby naprawę ofiara cierpiała odeszłaby od sprawcy.**

Ofiary naprawę cierpią, nikt nie lubi być bitym i poniżanym. To, że ofiary nie odchodzą od sprawcy wynika zwykle z ich zależności od sprawcy, z trudności mieszkaniowych, z przekonań odnośnie małżeństwa, z nacisków jakim są poddawane ofiary ze strony sprawcy, a także rodziny, kolegów, sąsiadów.

➤ **Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.**

Nawet uzależnienie od alkoholu nie zwalnia od odpowiedzialności za czyny dokonywane pod jego wpływem. Alkohol jedynie ułatwia stosowanie przemocy, sprawcy często piją po to, by znęcać się i bić swoich bliskich, a stanem nietrzeźwości próbują usprawiedliwiać swoje zachowania, by uniknąć odpowiedzialności.

➤ **Gwałt w małżeństwie nie istnieje.**

Gwałtem jest doprowadzenie innej osoby do poddania się czynowi nierządemu lub do wykonania takiego czynu, stosując przemoc, groźbę bezprawną lub podstęp (patrz art. 168 k.k.) i nigdzie nie jest napisane, że nie dotyczy to osób bliskich napastnika. Każdy ma prawo do decydowania o swoim życiu intymnym, akt ślubu nie odbiera tego prawa.

➤ **Osoby używające przemocy muszą być chore psychicznie.**

Nie ma bezpośredniego związku między przemocą a chorobą psychiczną. Przemoc jest demonstracją siły i chęcią przejęcia całkowitej kontroli i władzy nad drugą osobą⁶.

⁶ http://www.parpa.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=78&Itemid=11.

Diagnoza

III. Przemoc w rodzinie w świetle krajowych i regionalnych badań społecznych

W rozdziale przedstawiamy wybrane dane z krajowych i regionalnych badań społecznych. Wyniki i wnioski z badań społecznych wraz z dostępnymi danymi statystycznymi stanowią komplementarną diagnozę obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Badania Krajowe realizowane na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (2014r.) w ramach Projektu pn. „Rodzina polska wolna od Przemocy” dla Programu Operacyjnego PL 14 „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć”, współfinansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2009-2014:

- Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych oraz dzieci z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców.
- Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Ocena efektywności systemu przeciwdziałania przemocy przez profesjonalistów.
- Diagnoza zjawiska przemocy i możliwości uzyskania pomocy w sytuacji doświadczania przemocy w percepcji dzieci i młodzieży.
- Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych Raport z badania ogólnopolskiego 2015r. oraz badania porównawczego z lat 2009-2015.

Badanie regionalne zrealizowane na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Kielcach:

- „Przemoc w rodzinie w opinii mieszkańców województwa świętokrzyskiego”.

A. Przemoc w rodzinie w świetle badań ogólnopolskich

Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych oraz dzieci z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców.

Ogólnopolskie badanie ankietowe, zrealizowane na zlecenie MPiPS zostało przeprowadzone na przełomie lipca i sierpnia 2014 roku. Badanie zostało zrealizowane na próbie losowo – warsztatowej 3 000 dorosłych mieszkańców Polski. Warstwy zostały wyznaczone ze względu na województwo, wiek i płeć na podstawie danych GUS (stan na XII.2013r.). Badanie zostało zrealizowane techniką CATI (wywiady telefoniczne wspomagane komputowo). Badanie dotyczyło przemocy w rodzinie wobec osób dorosłych i dzieci. Respondenci byli pytani o cztery rodzaje przemocy: psychiczną, fizyczną, seksualną i ekonomiczną. W przypadku przemocy dotyczącej dzieci, zamiast o przemoc ekonomiczną, pytano o zaniedbanie.

Najważniejsze wyniki i wnioski:

- Wyniki badania wskazują, iż istnieje tendencja do wąskiego rozumienia pojęcia „przemocy”, głównie jako przemocy fizycznej – 20% respondentów utożsamia ją z widocznymi śladami na ciele ofiary. Przemoc traktowana jest jako coś złego i spotyka się ze społecznym potępieniem.
- 24% respondentów odpowiedziało, że do przemocy by nie dochodziło – gdyby nie prowokacje ze strony partnera.
- 80% badanych jest zdania, że nie istnieją okoliczności, które usprawiedliwiają przemoc.

- Większość badanych dostrzega problem przemocy wobec dzieci. Istnieje jednak mniejsza tolerancja przemocy psychicznej niż fizycznej (karanie dzieci „laniem” popiera 26% osób badanych).
- Przemoc seksualna była niezwykle rzadko wskazywanym rodzajem przemocy.
- Niewielka część badanych słyszała o przemocy ekonomicznej wobec kobiet i mężczyzn.
- 47% respondentów zadeklarowała wiedzę dotyczącą przypadków przemocy wobec dzieci. Ponad 26% badanych zna przypadki przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Najczęściej wskazują tu przemoc psychiczną (15%) i przemoc materialną (13%).
- Przemoc w rodzinie, zarówno wobec osób dorosłych, jak i dzieci ma miejsce najczęściej w gospodarstwach domowych niewyróżniających się negatywnie sytuacją materialną, ani pozycją społeczno – zawodową jego członków.
- 24% respondentów zadeklarowało, że w ciągu swojego życia osobiście doświadczyło co najmniej jednej z czterech form przemocy – najczęściej deklarowana była przemoc psychiczna (17%), za nią przemoc fizyczna (15%). Do stosowania przemocy przyznało się 9% badanych, a 18% było bezpośrednim świadkiem przemocy.
- Z odpowiedzi badanych wynika, że gospodarstwa domowe, w których dochodziło do aktów przemocy najczęściej znajdowały się na wsi.
- Z relacji ofiar i sprawców wynika, że aktów przemocy najczęściej dopuszczały się osoby z najbliższej rodziny – ponad połowa badanych 51% wskazań.
- W przypadku przemocy wobec osób dorosłych najczęstszą okolicznością towarzyszącą aktom przemocy jest alkohol.
- Istotnym wnioskiem płynącym z badania jest bardzo mała skłonność (¼ wszystkich uczestników przemocy w rodzinie) do szukania pomocy na zewnątrz.
- Blisko 20% wszystkich respondentów doświadczyło w dzieciństwie przynajmniej jednej z form przemocy. Najczęściej była to przemoc psychiczna i fizyczna (po 13% wskazań).
- Wyniki wskazują na wyrównany udział kobiet i mężczyzn wśród sprawców przemocy w rodzinie wobec dzieci.
- Wśród korzystających z pomocy, najczęściej zwracano się do policji, pracownika socjalnego, kuratora sądowego, społecznego, sądu, prokuratury, pomocy psychologicznej i terapeutycznej – dla większości była ona w jakimś stopniu skuteczna.
- Zgodnie z relacjami ofiar i świadków brak jest istotnych statystycznie różnic pomiędzy płcią ofiar przemocy w dzieciństwie.
- Z badań wynika zależność pomiędzy byciem ofiarą i świadkiem przemocy w dzieciństwie, a byciem ofiarą i sprawcą przemocy w życiu dorosłym, zarówno w przypadku przemocy wobec osób dorosłych, jak i dzieci.

Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Badanie przeprowadzone było na przełomie września i października 2014r., na próbie losowej liczącej 1 210 osób z całej Polski. Uczestnikami badania były dzieci i młodzież w wieku od 11 do 17 lat (reprezentujący

każdy poziom systemu szkolnego: szkołę podstawową, gimnazjum i szkołę średnią). Dobór miał charakter wielostopniowy zespołowy.

Badanie stanowi diagnozę problemu społecznego, w związku z czym zastosowana była metoda sondażu diagnostycznego, który zrealizowano techniką PAPI (ang. Paper and Pen Personal Interview bezpośredni indywidualny wywiad kwestionariuszowy).

Najważniejsze wyniki i wnioski:

- 37% badanych uczniów wskazuje, iż przemocy w rodzinie może doświadczyć wielu ich rówieśników, a 32% podaje, że zna co najmniej jednego kolegę/koleżankę, która tej przemocy doświadcza.
- W percepcji 46% uczniów biorących udział w badaniu, prawie wszyscy lub więcej niż połowa ich rówieśników doświadcza przynajmniej jednego przejawu przemocy fizycznej; rzadziej wskazywano na zaniedbanie (32%) i przemoc psychiczną (23%) – najrzadziej na przemoc seksualną (6%).
- Uczniowie, którzy doświadczyli przemocy w rodzinie, najczęściej doświadczały przemocy fizycznej (31%), zaniedbania (19%) i przemocy psychicznej (11%).
- Ofiarami przemocy częściej są dziewczynki niż chłopcy.
- Doświadczenia przemocy fizycznej oraz zaniedbania częściej doświadczały dzieci deklarujące, że sytuacja materialna ich rodzin jest gorsza niż u większości ich rówieśników (56% - przemoc fizyczna, 42% - zaniedbanie).
- 17% badanych uczniów było świadkiem aktów przemocy fizycznej pomiędzy ich rodzicami/opiekunami, a 13% badanych wie o przemocy psychicznej.
- Dzieci, które doświadczyły przemocy w rodzinie najczęściej szukały pomocy u nauczycieli, wychowawców, pedagogów szkolnych oraz u przyjaciół, rodziny i bliskich osób.
- Najczęściej gotowość do poszukiwania pomocy deklarowali uczniowie doświadczający przemocy fizycznej (75%) oraz seksualnej (72%).
- Badanie ujawniło związek między stosowaniem przemocy a tendencją do nadużywania alkoholu – średnio 30% z czego przemocy fizycznej doświadczało – 47%, zaniedbania – 30%, a przemocy psychicznej – 28%.

Ocena efektywności systemu przeciwdziałania przemocy przez profesjonalistów

Badanie zrealizowane na przełomie sierpnia i września 2014 roku, na próbie losowej 2 711 z całej Polski. Uczestnikami badania byli: pracownicy socjalni, policjanci, kuratorzy sądowi (społeczni i zawodowi), członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawiciele oświaty (pedagodzy lub socjologowie), przedstawiciele ochrony zdrowia – zwani dalej „profesjonaliści”.

Badanie zostało zrealizowane techniką CATI (wywiady telefoniczne wspomaganie komputerowo). Część ankiet zrealizowano techniką CAWI (wspomaganie komputerowo wywiad przy pomocy strony www).

Głównym celem badania była ocena efektywności systemu przeciwdziałania przemocy przez profesjonalistów. Dodatkowym celem było rozpoznanie przekonań na temat przemocy w rodzinie oraz opinii na temat ofiar i sprawców przemocy, a także zebranie doświadczeń badanej grupy w obszarze szkoleniowym dotyczącym problematyki przemocy w rodzinie.

Najważniejsze wyniki i wnioski:

- Badani pracownicy (profesjoniści) co do skłonności stereotypowego postrzegania zjawiska przemocy w rodzinie nie są grupą w której funkcjonują silne stereotypy związane z przemocą w rodzinie.
- Blisko 90% respondentów wskazało, iż w miesiącu poprzedzającym badanie zetknęło się z przypadkami przemocy w rodzinie. Ich częstotliwość była niewielka lub umiarkowana (61%).
- Intensywność kontaktów z osobami doświadczającymi przemocy jest uzależniona od typu instytucji. Najczęściej takie kontakty mieli przedstawiciele policji (94%), gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych (94%) oraz kuratorzy sądowi (94%), a następnie pracownicy pomocy społecznej (90%) i organizacji pozarządowych (89%).
- Ze względu na jakość współpracy najlepiej zostały ocenione ośrodki pomocy społecznej – 89% pozytywnych ocen.
- W opinii respondentów najlepszą skuteczność podejmowanych działań w przypadku przemocy w rodzinie wykazują ośrodki pomocy społecznej (79% pozytywnych ocen), a najgorszą ochrona zdrowia (43% negatywnych ocen).
- Respondenci analizując poszczególne formy pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie najlepiej ocenili dostępność pomocy socjalnej (76%), na drugim miejscu znalazła się pomoc psychologiczna dla osób doznających przemocy (61%). Nieco gorzej oceniana była dostępność pomocy oferowanej przez Punkty Informacyjne – Konsultacyjne (48% pozytywnych ocen).
- Wśród czynników utrudniających skuteczne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie wskazano czynniki leżące po stronie samych ofiar (brak motywacji osób doświadczających przemocy do podejmowania działań – 81%), jak i czynniki instytucjonalne: rozbudowana biurokracja (74%), nadmierna liczba zadań (69%) oraz brak zaangażowania lub nierówne zaangażowanie przedstawicieli służb w działania (65%).
- Badani pracownicy bardzo dobrze oceniają skuteczność procedury „Niebieskiej Karty” (60%). Jednocześnie 45% badanych wskazała potrzebę wprowadzenia zmian obecnie obowiązującego rozporządzenia w sprawie „Niebieskiej Karty”. Wśród najczęściej wskazywanych zmian, jakie powinny nastąpić w procedurze podawano: określenie konkretnych przesłanek/warunków do wszczęcia procedury dla poszczególnych służb (35%), precyzyjne określenie kto, i w jakiej formie kończy procedurę „Niebieskiej Karty” (30%) oraz wprowadzenie zapisu regulującego kwestię wglądu w dokumentację dotyczącą procedury „Niebieskiej Karty” przez sprawcę i ofiarę przemocy (27%).
- Respondenci bardzo dobrze ocenili dostępność do szkoleń dotyczących problematyki związanej z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie (46%). Najwyżej oceniali je członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych i ochrony zdrowia (53%). Badani wskazywali na zróżnicowany poziom dostępności do szkoleń w zależności od wielkości gminy, w której działa reprezentowana przez nich instytucja. W szkoleniach częściej uczestniczyli pracownicy z gmin wiejskich i wiejsko – miejskich (odpowiednio: 95% i 94%) niż pracownicy gmin miejskich do 50 tys. mieszkańców i gmin miejskich powyżej 50 tys. mieszkańców (91% i 92%).
- Badani najczęściej brali udział w szkoleniach dotyczących: zjawiska przemocy w rodzinie (95%) oraz procedury „Niebieskiej Karty” (91%).

Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych

Badanie zostało zrealizowane przez Instytut Psychologii PAN na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (obecnie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej). Celem badania było poznanie opinii Polaków na temat sytuacji osób starszych i niepełnosprawnych. Badanie Przeprowadzono we wrześniu 2015 roku.

W badaniu wykorzystano technikę CAPI za pomocą bezpośrednich wywiadów kwestionariuszowych. Badanie zostało zrealizowane na losowo – kwotowej próbie, reprezentatywnej dla mieszkańców Polski w wieku 18 lat i więcej.

Najważniejsze wyniki i wnioski:

- W opinii społecznej przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych jest zjawiskiem wyraziście obserwowalnym. Stosowanie przynajmniej jednej formy przemocy (fizycznej, ekonomicznej, psychicznej lub seksualnej) wobec osób starszych poza własną rodziną relacjonowało 59,7% respondentów, zaś we własnej rodzinie – 30,1%. Stosowanie przynajmniej jednej formy przemocy wobec osób niepełnosprawnych poza własną rodziną relacjonowało 43,3% respondentów, zaś we własnej rodzinie – 21%.
- Średnio 42,7% respondentów twierdziło, że w ciągu ostatnich lat znane są im przypadki przemocy fizycznej (38,4%), ekonomicznej (44,9%) i psychicznej (44,7%) poza ich rodziną wobec osób starszych, a średnio 17,3% dostrzegło przypadki przemocy fizycznej (15,4%), ekonomicznej (18,5%) i psychicznej (17,5%) we własnej rodzinie.
- 29,8% respondentów twierdziło, że w ciągu ostatnich lat znane są im przypadki przemocy fizycznej (29,3%), ekonomicznej (28,9%) i psychicznej (28,5%) poza ich rodziną wobec osób niepełnosprawnych, a średnio 12,8% dostrzegło przypadki przemocy fizycznej (12,1%), ekonomicznej (13,1%) i psychicznej (12,3%) we własnej rodzinie wobec tych osób.
- Istnienie przemocy fizycznej wobec osób starszych poza rodziną relacjonowało 17%, a w rodzinie – 8,4%, zaś wobec osób niepełnosprawnych – 18,2% poza rodziną i 8,2% w rodzinie.
- W odniesieniu do wszystkich występujących form przemocy zarejestrowano różnicę między liczbą osób wskazujących na ich istnienie poza własną rodziną (więcej wskazań) i we własnej rodzinie (mniej wskazań).
- Respondenci pytani o okoliczności pozwalające usprawiedliwiać przemoc wobec osób starszych i niepełnosprawnych wykazywali znaczącą jednorodność. Ponad 90% respondentów (od 89% do 96,6%) twierdziło, że znajdują okoliczności usprawiedliwiające dla poszczególnych form przemocy. Formą przemocy (wobec osób starszych, jak i niepełnosprawnych) najłatwiej usprawiedliwianą było „izolowanie i zamykanie”.
- Respondenci wykazywali również znaczną obojętność na akty przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych.
- Autorzy badania wskazują na województwa w których różne symptomy dały się zaobserwować w różnym nasileniu. **W województwie świętokrzyskim odnotowano najwięcej deklaracji występowania przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych.** Innymi województwami w których

zaobserwowano najwięcej deklaracji występowania problemu przemocy wobec osób starszych oraz niepełnosprawnych to: lubuskie i warmińsko – mazurskie.

B. Przemoc w rodzinie w świetle badań regionalnych

Przemoc w rodzinie w opinii mieszkańców województwa świętokrzyskiego

Celem badania przeprowadzonego w 2015 roku było uzyskanie informacji na temat skali zjawiska przemocy w rodzinie w województwie świętokrzyskim, określenie stanu świadomości społecznej dotyczącej problematyki przemocy w rodzinie, wskazanie charakteru i dominujących typów przemocy domowej występujących w województwie świętokrzyskim. Ponadto prowadzone w ramach procesu badawczego działania pozwoliły określić czy mieszkańcy województwa świętokrzyskiego są bierni czy też reagują na przejawy przemocy w rodzinie oraz zidentyfikować poziom znajomości służb działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Na potrzeby badania zastosowane zostały zarówno jakościowe, jak i ilościowe metody badań. Do ilościowych metod wykorzystanych w badaniu należy wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo (CATI), zaś zastosowane metody jakościowe to analiza danych zastanych oraz zogniskowany wywiad grupowy.

Najważniejsze wyniki i wnioski:

- Ponad 3/4 badanych (76,5%) stwierdziła, że przemoc w rodzinie jest istotnym problemem społecznym, a 23,7% ogółu badanych uznało go za problem zdecydowanie istotny.
- 60,4% badanych uznało, że w ich miejscowości zamieszkania zjawisko przemocy w rodzinie jest poważnym problemem społecznym, jednak inne problemy są ważniejsze od niej.
- Zdecydowana większość badanych mieszkańców regionu świętokrzyskiego (98,3%) identyfikuje zjawisko przemocy w rodzinie ze stosowaniem siły, tj. z przejawami przemocy fizycznej (w tym np.: biciem, kopaniem, szarpaniem czy policzkowaniem). Na drugim miejscu wskazywano działania zaliczane do przemocy psychicznej czyli zawstydzanie, poniżanie, grożenie, wyzywanie czy krzyczenie – wskazało na nie 78,8% badanych. Nieco ponad połowa respondentów (55,7%) wskazała ponadto na przemoc seksualną.
- Zdaniem zdecydowanej większości respondentów, którzy wzięli udział w badaniu ankietowym (91%), nie istnieją żadne czynniki czy sytuacje, które uzasadniałyby stosowanie przemocy. Zdanie to podzielały w takim samym stopniu osoby młode, w wieku średnim oraz starsze, bez względu na płeć oraz wielkość miejsca zamieszkania.
- Ponad 3/4 ankietowanych (69%) stwierdziło, że nie zna rodzin, w których występuje problem przemocy. Rodziny dotknięte zjawiskiem przemocy domowej zna 18% badanych mieszkańców, w tym 17,2% przyznało, że zna kilka takich rodzin, a 0,8%, że zna wiele takich rodzin.
- 63% respondentów stwierdziło, iż nie zauważyło, aby w ciągu ostatnich 5 lat nastąpił w ich otoczeniu wzrost częstotliwości zachowań nacechowanych przemocą.
- Blisko połowa badanych mieszkańców województwa świętokrzyskiego (49,6%) zadeklarowała, iż nie miała do czynienia z przemocą. Pozostali respondenci najczęściej wskazywali na swój kontakt z przemocą fizyczną (39,6%) oraz psychiczną (36,6%).
- 45,5% ankietowanych stwierdziło, iż przemocy najczęściej doświadczają kobiety ze strony swoich mężów lub partnerów.

- Spośród najważniejszych przyczyn występowania zjawiska przemocy w rodzinie najczęściej wymienianym powodem było nadużywanie alkoholu oraz narkotyków przez członków rodziny w której występuje przemoc – wskazało na niego aż 74% ogółu badanych.
- Najczęściej wskazywanymi powodami nie zgłaszania się ofiar przemocy z prośbą o pomoc, w opinii ankietowanych, są: strach przed sprawcą przemocy (21,5%) oraz brak wiary ofiar w to, że ktoś może im udzielić pomocy (20,2%).
- Znaczna część ankietowanych mieszkańców (39,5%) wskazała, że nigdy nie reaguje na przejawy agresji, z którymi się spotyka. Osoby czyniące to czasami to 13,6%, bardzo rzadko 10,2% lub rzadko 9,7%. Jedynie 2,9% badanych zadeklarowało, że zawsze reaguje na agresywne zachowania, których jest świadkiem.
- W zdecydowanej większości przypadków respondenci, będąc świadkami agresywnych zachowań, starają się zareagować na przemoc poprzez słowne zwrócenie uwagi napastnikowi lub też poprzez podjęcie próby zapobieżenia atakowi. Znacznie rzadziej ankietowani decydują się na zawiadomienie odpowiednich służb.
- W zakresie znajomości instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie dominująca część ankietowanych uważa, iż pomocy ofiarom przemocy domowej udziela przede wszystkim Policja (53%) oraz ośrodki pomocy społecznej (51,4%). Inne instytucje, które działają, zdaniem ankietowanych, w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie czy też wspierania ofiar przemocy domowej, to: ośrodki zdrowia, lekarze POZ, powiatowe centra pomocy rodzinie (33%), szkoły (33%) oraz sąsiedzi (30%). Z uwagi na wysoki wskaźnik odpowiedzi „nie” oraz „nie wiem” we wszystkich możliwych kategoriach odpowiedzi, można założyć, iż poziom znajomości tychże instytucji wśród badanych mieszkańców w regionie znajduje się na relatywnie niskim poziomie.
- Ponad połowa badanych (56,7%) przyznała, że ich zdaniem wprowadzenie do ustawy całkowitego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci jest słuszne (w sposób zdecydowany za takim zakazem opowiedziało się 20,6% ankietowanych). Przeciwnie zdanie wyraziło z kolei 29,6% respondentów (w tym 6,5% wyraziło swój zdecydowany sprzeciw wobec tego zakazu).
- Ponad połowa ankietowanych (60%) uznała również, że karanie fizyczne nie jest dopuszczalne nawet w sytuacji, gdy zawiodą inne sposoby zdyscyplinowania dziecka. Możliwość wymierzenia kary cielesnej dziecku w ostateczności dopuszcza 26,8% badanych mieszkańców regionu, co świadczy o zwiększeniu poziomu wiedzy i świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy wobec dzieci.

IV. Zjawisko przemocy w rodzinie w województwie świętokrzyskim na tle innych regionów

Na potrzeby opracowania diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie analizie poddane zostały dane statystyczne gromadzone przez Komendę Główną Policji. Na podstawie statystyk policyjnych opracowano wskaźniki takie, jak: liczba wypełnianych formularzy „Niebieskiej Karty” na 1000 mieszkańców, liczba formularzy wszczynających procedurę „Niebieskiej Karty” na 1000 mieszkańców oraz udział liczby formularzy wszczynających procedurę w ogólnej liczbie formularzy „Niebieska Karta”. Wskaźniki pozwalają na ocenę natężenia problemu przemocy w rodzinie i zasięgu tego zjawiska w województwie świętokrzyskim poprzez analizę porównawczą z innymi województwami.

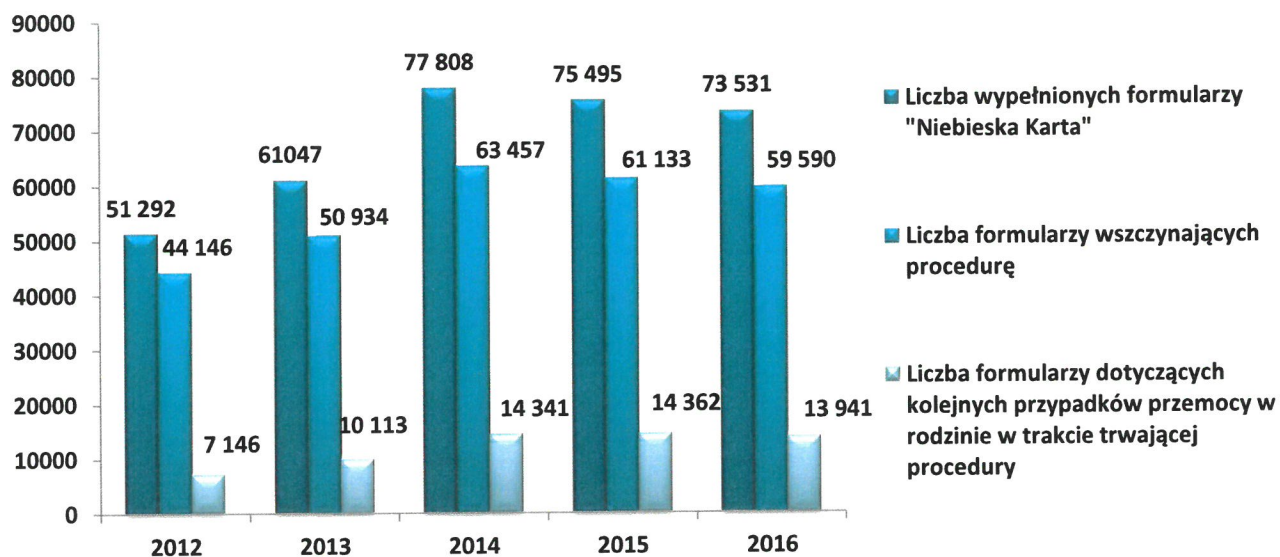
Tabela 1. Dane krajowe dotyczące działań podjętych w procedurze „Niebieskiej Karty” przez Policję w latach 2012-2016.

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta”	51 292	61 047	77 808	75 495	73 531
- w tym: liczba formularzy wszczynających procedurę	44 146	50 934	63 457	61 133	59 590
- w tym: liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury	7 146	10 113	14 341	14 362	13 941

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych EU-Consult Sp. z o.o. oraz udostępnionych przez Główną Komendę Policji w Warszawie, „Informacji dotyczących realizacji przez jednostki organizacyjne Policji procedury „Niebieskiej Karty” oraz inicjatyw podejmowanych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2015 – 2016.

Analiza trendów ogólnopolskich w zakresie odnotowywanych przez Policję przypadków przemocy w rodzinie na przestrzeni lat 2012-2016 uwidacznia, iż w pierwszych trzech latach analizowanego okresu liczba przypadków przemocy dynamicznie rosła. Tendencja ta odwróciła się w 2015r., kiedy rok do roku notowany był spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie. W roku 2012 funkcjonariusze Policji wypełnili 51 292 formularzy „Niebieska Karta”, z kolei w roku 2014 było to 77 808. W roku 2015 było to 75 495 formularzy, a w 2016 roku - 73 531.

Analizie poddana została również liczba formularzy wszczynających procedurę, świadczących o pojawianiu się nowych przypadków przemocy w rodzinie. W przypadku formularzy wszczynających procedurę do 2014r. obserwowano wzrost ich liczby (z 44 146 w roku 2012 do 63 457 w roku 2014). Od 2015r. liczba formularzy wszczynających procedurę zmalała z 61 133 do 59 590 w 2016r. W przypadku formularzy dotyczących kolejnych przypadków stosowania przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury na przestrzeni lat 2012-2015 liczba formularzy systematycznie rosła. Spadek liczby tego typu formularzy odnotowano w 2016r., gdzie w skali kraju w stosunku do 2015r. było ich mniej o 421.

Wykres 1. Liczba wypełnionych formularzy "Niebieska Karta" w latach 2012-2016 w kraju.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Tabela 2. Liczba zakładanych „Niebieskich Kart” - ogółem w latach 2012-2016 wg województw.

Lp.	Województwo	Liczba zakładanych „Niebieskich Kart” - ogółem				
		2012	2013	2014	2015	2016
1.	zachodniopomorskie	1469	2317	3832	2 728	3 220
2.	warmińsko-mazurskie	2850	3834	5991	4 874	5 536
3.	dolnośląskie	2150	2434	4226	4 848	4 569
4.	lubelskie	2939	3522	5641	4 100	4 002
5.	świętokrzyskie	1906	2172	3493	3 393	3 227
6.	kujawsko-pomorskie	2515	3196	4609	3 554	3 494
7.	podlaskie	2301	2523	4094	2 859	2 678
8.	łódzkie	2835	3717	4546	3 907	3 980
9.	wielkopolskie	2917	3562	4486	3 355	3 556
10.	śląskie	7572	8748	10031	7 129	6 113
11.	małopolskie	4117	4991	5349	4 004	3 920
12.	opolskie	1466	1500	1875	1 629	1 332
13.	pomorskie	2697	2491	3344	2 723	2 531
14.	lubuskie	2294	2879	2641	1 946	1 761
15.	mazowieckie	5358	5797	5936	6 795	6 556
16.	podkarpackie	4098	4427	4328	3 289	3 115

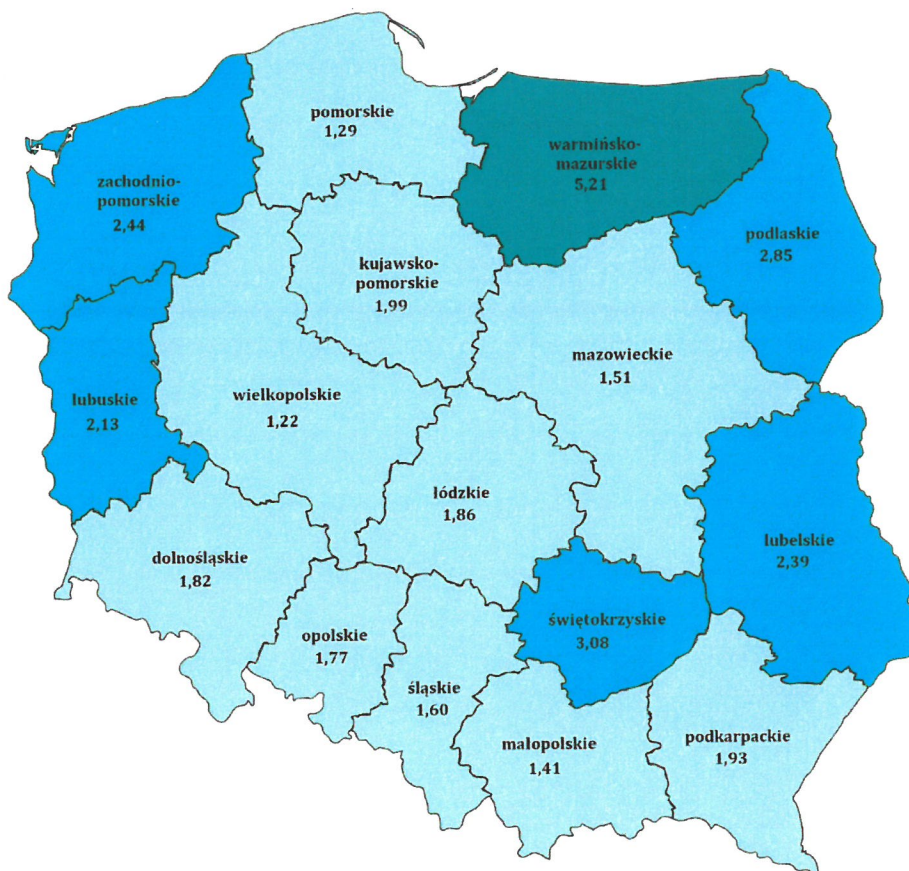
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Analiza regionalnego zróżnicowania wartości wskaźnika liczby „Niebieskich Kart” ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wykazuje, iż **wartość tego wskaźnika dla województwa świętokrzyskiego jest najwyższa ze wszystkich województw Polski południowo-wschodniej**. W perspektywie całego kraju wyższą wartość wskaźnika odnotowano jedynie w przypadku województwa warmińsko-mazurskiego.

W 2016 roku największą liczbę formularzy „Niebieska Karta – A” w przeliczeniu na 1000 mieszkańców odnotowano na terenie województwa warmińsko – mazurskiego (5,21), województwa świętokrzyskiego (3,08) oraz województwa podlaskiego (2,85). Najniższe wskaźniki odnotowano na terenie województwa wielkopolskiego (1,22), województwa pomorskiego (1,29), województwa małopolskiego (1,41) oraz województwa mazowieckiego (1,51).

Należy jednocześnie wskazać, iż analizowany wskaźnik jest nie tylko wyznacznikiem skali zjawiska przemocy w danym regionie, ale także jego wykrywalności. Należy wnioskować, iż województwo świętokrzyskie charakteryzuje się znacznym natężeniem zjawiska przemocy w rodzinie, jednocześnie **w analizowanym okresie znacząco wzrosła liczba interwencji w ramach procedury „Niebieskiej Karty”, w zakresie przeciwdziałania jego przejawom**. Znacznie bardziej prawdopodobną przyczyną jest **zwiększenie wykrywalności problemu i skuteczności wsparcia instytucjonalnego dla ofiar**.

Mapa 1. Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta –A” w 2016 roku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

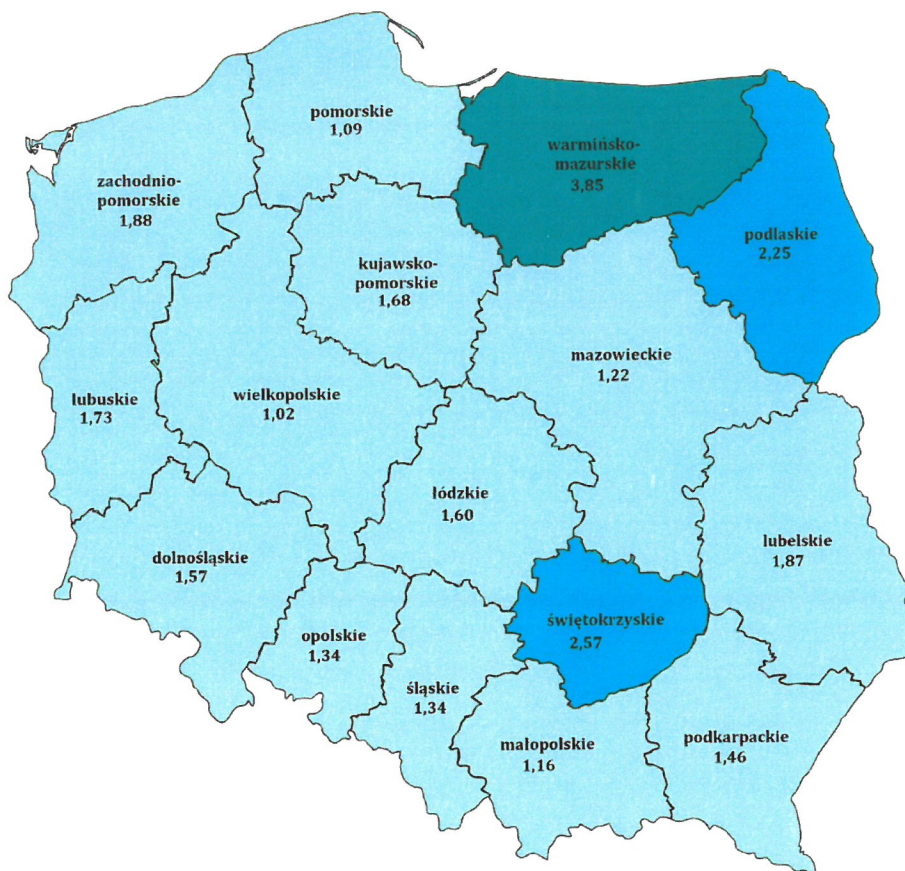

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Kolejnym wskaźnikiem jest liczba formularzy „Niebieska Karta” wszczynających procedurę na 1000 mieszkańców.

W roku 2016 najwyższe wartości wskaźnika formularzy wszczynających procedurę „Niebieskiej Karty” na 1000 mieszkańców sporządzono na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (3,85), świętokrzyskiego (2,57) oraz podlaskiego (2,25), najmniej zaś w wielkopolskim (1,02), pomorskim (1,09), małopolskim (1,16) oraz mazowieckim (1,22). Analizując liczbę formularzy „Niebieska Karta – A” wszczynających procedurę w związku z przemocą w rodzinie w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w województwie świętokrzyskim utrzymuje się tendencja spadkowa. W 2016 roku odnotowano spadek w stosunku do 2015 roku o 0,13%

Mapa 2. Liczba formularzy wszczynających procedurę „Niebieska Karta –A” w 2016 roku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Tabela 3. Procentowy udział liczby formularzy wszczynających procedurę w liczbie formularzy ogółem w latach 2012-2016 wg województw.

Lp.	Województwo	liczba założonych niebieskich kart wszczynających procedurę/liczba założonych niebieskich kart ogółem				
		2012	2013	2014	2015	2016
1.	świętokrzyskie	79,3%	81,3%	84,5%	82,2%	83,5%
2.	kujawsko-pomorskie	85,5%	83,4%	83,3%	81,2%	84,3%
3.	podkarpackie	80,3%	74,2%	77,5%	76,9%	75,7%
4.	dolnośląskie	94,5%	93,3%	91,2%	85,2%	86,2%
5.	lubuskie	85,4%	78,5%	82,1%	80,1%	81,1%
6.	wielkopolskie	89,1%	87,5%	85,4%	86,0%	83,8%
7.	mazowieckie	78,9%	77,6%	75,5%	80,5%	80,9%
8.	opolskie	81,4%	78,9%	77,9%	75,8%	75,8%
9.	pomorskie	84,3%	85,1%	80,5%	83,7%	84,9%
10.	lubelskie	82,7%	81,2%	78,2%	78,3%	78,3%
11.	śląskie	89,2%	86,0%	83,3%	82,7%	83,6%
12.	podlaskie	80,6%	79,9%	75,2%	74,7%	78,9%
13.	łódzkie	93,4%	89,3%	85,0%	86,1%	86,0%
14.	małopolskie	89,6%	83,2%	81,2%	81,2%	82,1%
15.	zachodniopomorskie	95,7%	93,1%	86,6%	82,4%	77,2%
16.	warmińsko-mazurskie	87,1%	81,6%	75,7%	75,8%	73,8%

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W przypadku wskaźnika liczbę formularzy „Niebieska Karta” dotyczącą kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, największe jego wartości w 2016 roku odnotowano na terenie województwa warmińsko – mazurskiego (1,36), podlaskiego (0,60), zachodniopomorskiego (0,55) oraz lubelskiego (0,52). Najmniejszą liczbę formularzy dotyczącą kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury odnotowano w województwie pomorskim (0,19), wielkopolskim (0,20) dolnośląskim i małopolskim (po 0,25) oraz śląskim i łódzkim (po 0,26).

Mapa 3. Liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury „Niebieska Karta –A” w 2016 roku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

V. Problemy przemocy w rodzinie w obszarze działań świętokrzyskiej Policji

Jednym z elementów diagnozy i monitoringu zjawiska przemocy w rodzinie jest analiza danych statystycznych pochodzących z Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach. Zgromadzone dane dotyczą zagadnień takich, jak: ilość interwencji domowych, liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” przez funkcjonariuszy, a także charakterystyka sprawców oraz ofiar przemocy według zmiennych: miejsce zamieszkania, płci i wieku.

Dane świętokrzyskiej Policji zestawione zostały na przestrzeni lat 2012-2016, co daje możliwość obserwacji dynamiki zmian i jest kontynuacją diagnozy opracowanej na potrzeby Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2016.

Tabela 4. „Niebieska Karta” w świętokrzyskiej Policji w latach 2012-2016.

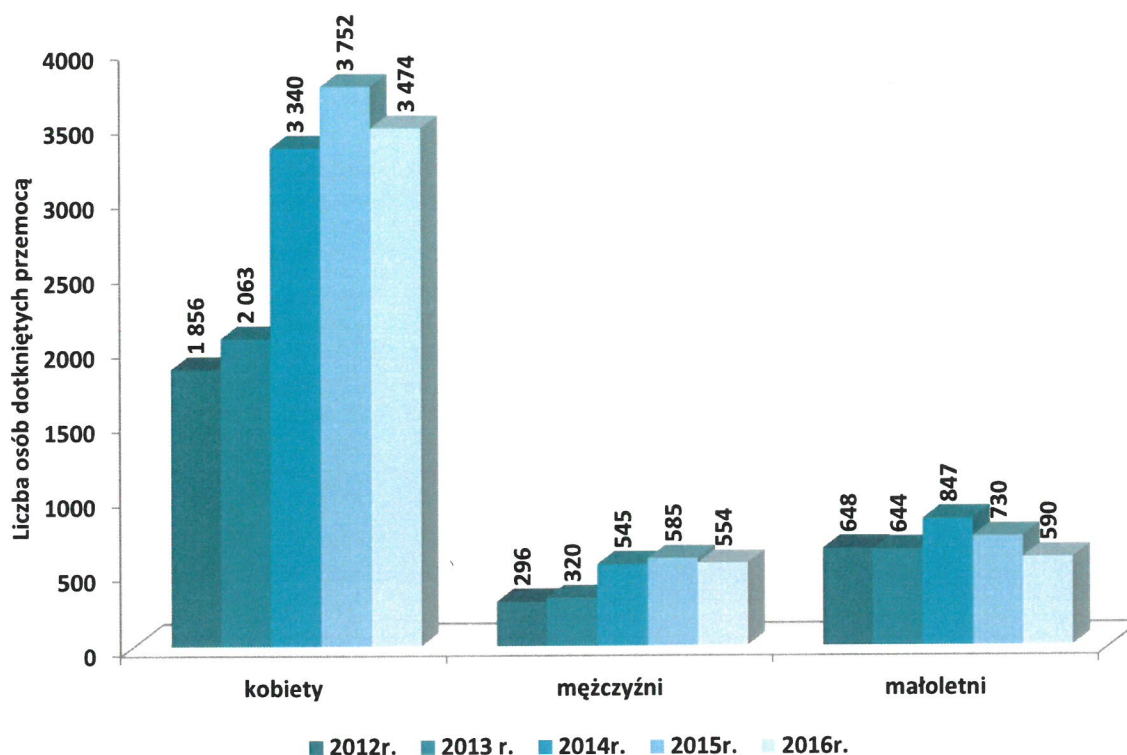
Liczba wypełnionych „Niebieskich Kart”	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba formularzy wszczynających procedurę	1 511	1 765	2 951	3 393	3 227
Liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwania procedury	395	407	542	733	636
Liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” ogółem	1 906	2 172	3 493	4 126	3 863

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych KWP w Kielcach.

W 2016 roku obserwujemy spadek liczby wypełnionych „Niebieskich Kart” przez funkcjonariuszy Policji w regionie świętokrzyskim. Po raz pierwszy w roku 2016 odnotowano spadek liczby zarówno formularzy wszczynających procedurę, jak i formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy. W odniesieniu do 2015 roku **liczba wypełnionych formularzy „Niebieskich Kart” ogółem w 2016 roku zmniejszyła się o 263**, co stanowi **spadek o 6,3%** w stosunku do 2015 roku.

Na przestrzeni lat 2012-2015 odnotowano coroczny wzrost liczby wypełnianych formularzy, który mógł sugerować nasilenie zjawiska przemocy. Natomiast w 2016 roku nieznacznie zmniejszyła się liczba wypełnionych „Niebieskich Kart”. Analiza danych statystycznych dot. liczby wypełnianych „Niebieskich Kart” nie daje podstaw do jednoznacznej oceny skali zjawiska przemocy. Przemoc domowa jest bardzo często zjawiskiem „ukrytym”, ofiary nie zgłaszają tego typu przestępstw, często też zachowania objęte przemocą mogą być źle interpretowane. Zmiany w zakresie liczby „Niebieskich Kart” w poszczególnych latach, a w szczególności występujące duże różnice rok do roku mogą być spowodowane zmianami w procedurach oraz schematach działań policji. Okres realizacji WPPPwR 2011-2016 to czas w którym dokonało się wiele zmian w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie takich, jak m.in.: wdrażanie zapisów Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie czy dynamiczny rozwój gminnych zespołów interdyscyplinarnych.

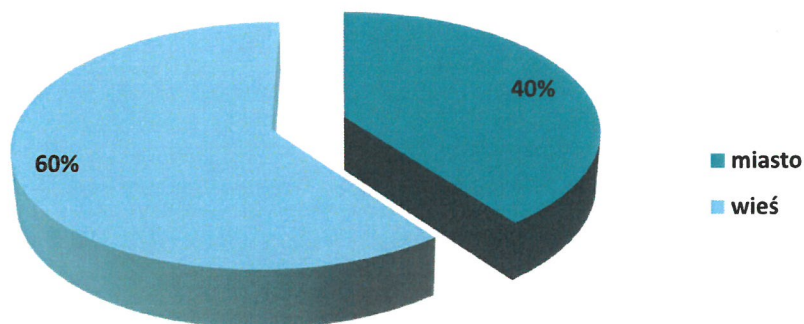
Charakterystyka ofiar przemocy w rodzinie

Wykres 2. Osoby dotknięte przemocą w rodzinie w regionie świętokrzyskim na przestrzeni lat 2012-2016.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych KWP w Kielcach.

Wśród odnotowanych ofiar przemocy w 2016 roku: kobiety stanowią 75,2%, mężczyźni 12%, a osoby małoletnie 12,8%. Na przestrzeni ostatnich trzech lat zarysowuje się trend w którym obserwujemy systematyczny spadek liczby osób małoletnich będących ofiarą przemocy w rodzinie. W 2016 roku w odniesieniu do 2015 roku **nastąpił największy spadek osób małoletnich dotkniętych przemocą w rodzinie o 19,2%.**

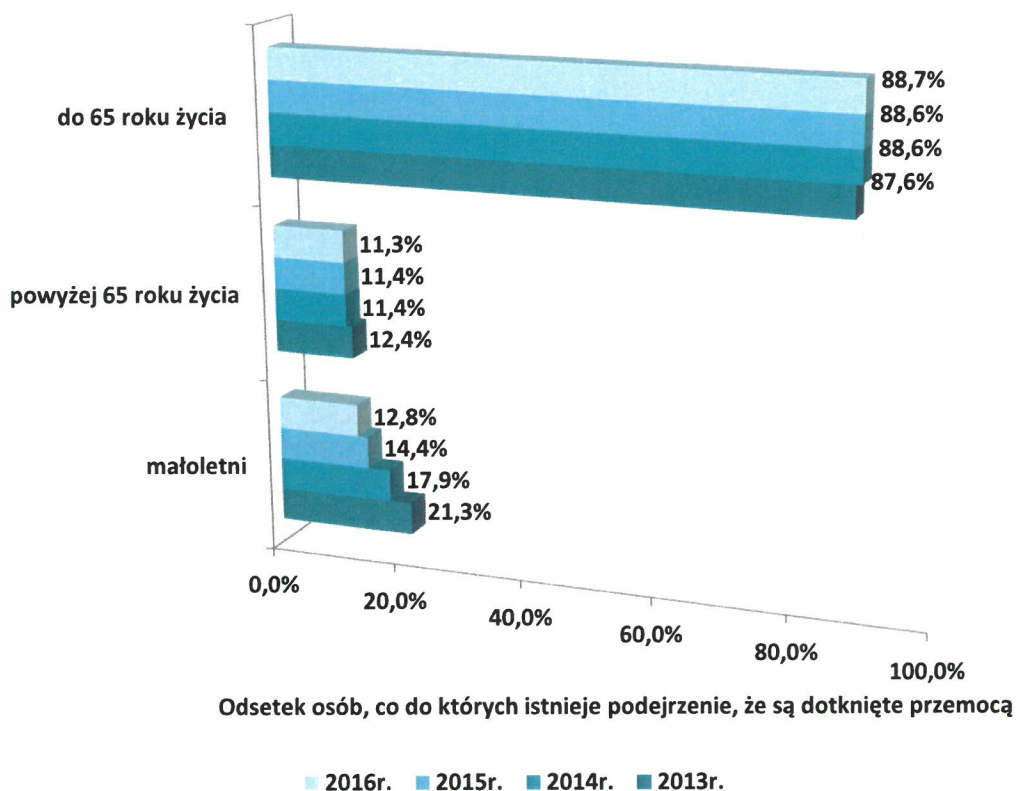
Wykres 3. Osoby dotknięte przemocą w regionie świętokrzyskim według miejsca zamieszkania w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych KWP w Kielcach.

Analiza statystyk świętokrzyskiej Policji wskazuje, iż w 2016 roku podobnie jak w latach poprzednich większość osób wobec których istnieje podejrzenie, iż zostały dotknięte przemocą zamieszkuje tereny wiejskie (wzrost o 1% w odniesieniu do 2015 roku). Struktura miejsca zamieszkania ofiar przemocy wynika ze specyfiki regionu świętokrzyskiego, bowiem ponad połowa ludności zamieszkuje tereny wiejskie.

Według statystyk KWP w Kielcach za 2016 rok w regionie świętokrzyskim liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są **dotknięte przemocą wynosi 4 618 osób**, w tym:

- **3 474 osób** stanowią kobiety, w tym:
 - ✓ **89%** do 65 roku życia – 3 107,
 - ✓ **11%** powyżej 65 roku życia – 367,
- **554 osób** poszkodowanych stanowią mężczyźni, w tym:
 - ✓ **84%** do 65 roku życia – 466,
 - ✓ **16%** powyżej 65 roku życia – 88,
- **590 osób** stanowią osoby małoletnie, w tym:
 - ✓ **53%** dziewcząt – 312,
 - ✓ **47%** chłopców – 278.

Wykres 4. Odsetek osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą na przestrzeni lat 2013-2016 w regionie świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych KWP w Kielcach.

Na podstawie analizy danych dotyczącej ofiar przemy w poszczególnych grup wiekowych na przestrzeni lat 2013-2016 obserwujemy, iż systematycznie maleje odsetek małoletnich ofiar przemy. Odsetek osób starszych w ogóle odnotowanych ofiar przemy w rodzinie w okresie 2013-2016 utrzymuje się na względnie stałym poziomie.

Charakterystyka sprawców przemy w rodzinie

Liczba osób wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemy w rodzinie w 2016 roku w odniesieniu do roku poprzedniego zmniejszyła się o 5,7% i wyniosła 3 906 osób, z czego 3 679 to mężczyźni (94,1%), 216 kobiety (5,5%), a 11 osób to osoby nieletnie (0,4%). W badanym okresie odnotowano mniejszą liczbę mężczyzn wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemy o 252 mężczyzn, natomiast odpowiednio o 16 i 2 wzrosła liczba kobiet i osób nieletnich wobec których istnieje podejrzenie stosowania przemy w 2016 roku.

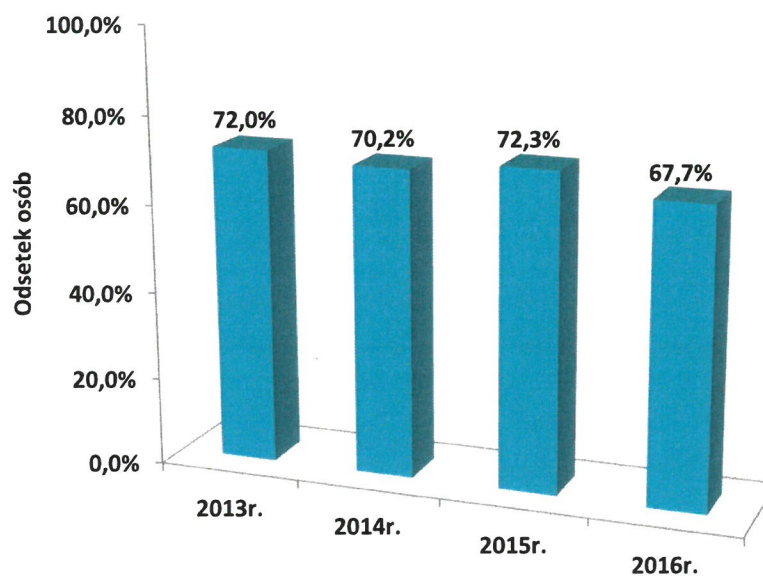
Liczba zatrzymanych osób wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemy w rodzinie w 2016 roku zmniejszyła się o 5,5% w odniesieniu do 2016 roku i wyniosła 418 osób, w tym 408 mężczyzn i 10 kobiet.

Tabela 5. Liczba osób w regionie świętokrzyskim, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie w 2016r.

	kobiety	mężczyźni	nieletni	razem
Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, będących pod wpływem alkoholu	77	2 567	0	2 644
Liczba osób doprowadzonych do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych do wytrzeźwienia	31	1 362	0	1 393

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych KWP w Kielcach.

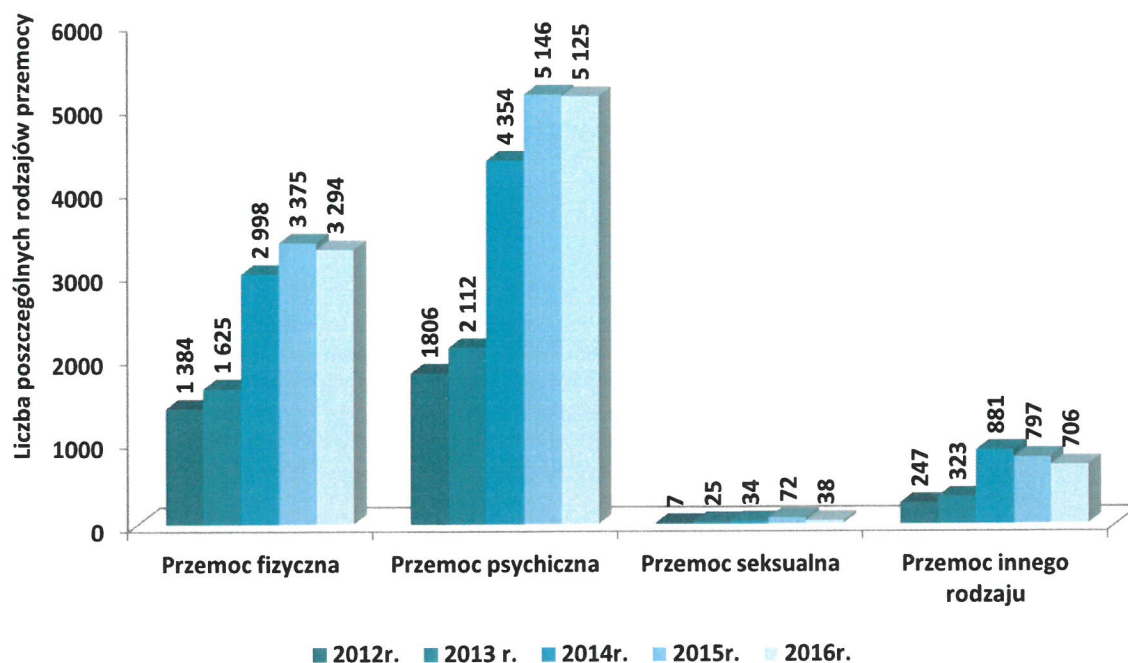
W 2016 roku liczba osób wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu, zmniejszyła się o **11,8%** i wyniosła ogółem **2 644 osoby**, w tym: 2 567 mężczyzn i 77 kobiet. Liczba osób doprowadzonych do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych do wytrzeźwienia, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie w 2016 roku wyniosła **1 393 osoby** (w tym: 1362 mężczyzn i 31 kobiet) i zmniejszyła się o **15,6%** w odniesieniu do 2015 roku.

Wykres 5. Odsetek osób będących pod wpływem alkoholu podejrzewanych o stosowanie przemocy w latach 2013-2016 w regionie świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych KWP w Kielcach.

Znamienny jest fakt, iż z przemocą w rodzinie bardzo często koreluje problem nadużywania alkoholu przez sprawców przemocy. Na przestrzeni lat **odsetek sprawców przemocy będących pod wpływem alkoholu wynosi około 70%**. W 2016 roku odnotowano nieznaczny spadek w zakresie udziału osób będących pod wpływem alkoholu w ogóle sprawców przemocy w regionie świętokrzyskim.

Wykres 6. Natężenie form przemocy w regionie świętokrzyskim w latach 2012-2016.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych KWP w Kielcach.

Na podstawie statystyk świętokrzyskiej Policji określone zostały liczby przypadków przemocy w rodzinie według jej rodzajów. W 2016 roku najczęściej występującą formą przemocy analogicznie, jak w latach ubiegłych, jest: **przemoc psychiczna (5 125 przypadków), przemoc fizyczna (3 294 przypadków), następnie przemoc innego rodzaju w tym przemoc ekonomiczna (706 przypadków).**

Najrzadziej występującą formą przemocy odnotowywaną przez funkcjonariuszy w regionie świętokrzyskim jest przemoc seksualna (38 przypadków).

W latach 2012-2015 rok do roku odnotowany został wzrost w każdej z ww. form przemocy. W 2016 roku obserwujemy spadek odnotowanych przypadków: przemocy fizycznej -2,4%, przemocy psychicznej 0,41, przemocy innego rodzaju -11,4%. **Największy spadek odnotowanych przypadków przemocy w rodzinie w 2016 roku odnotowano w kategorii przemocy seksualnej (o 47,2% w odniesieniu do 2015 roku).**

VI. Problem przemocy w rodzinie w świetle danych wymiaru sprawiedliwości

Kolejnym elementem diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie jest analiza danych pochodzących z zasobów wymiaru sprawiedliwości tj. Prokuratury Okręgowej w Kielcach oraz Sądu Okręgowego w Kielcach. Analizie poddane zostały dane przestępstw z art. 207 §1 k.k.

Prokuratura Okręgowa

Na podstawie danych otrzymanych z Prokuratury Okręgowej w Kielcach sporządzono zestawienie dotyczące liczby postępowań przygotowawczych o czyn z art. 207 §1 k.k., w tym: postępowań zakończonych aktem oskarżenia i postępowań o umorzeniu. Dane dotyczą lat 2012-2016 i zostały przekazane przez świętokrzyskie Prokuratury Rejonowe.

W regionie świętokrzyskim na przestrzeni lat 2012-2016 **najmniejszą liczbę postępowań o czyn z art. 207§1 k.k., odnotowano w 2015 roku.** W 2016 roku nastąpił wzrost o **15,2%** liczby postępowań przygotowawczych o czyn z art. 207 §1 k.k. w odniesieniu do 2015 roku. **Największą liczbę postępowań przygotowawczych o czyn z art. 207 §1 k.k. odnotowano w 2014 roku (1852).**

Postępowania o czyn z art. 207 § 1 k.k. zakończone aktem oskarżenia w 2016 roku stanowiły 32,7% wszystkich postępowań prowadzonych przez Prokuratury Rejonowe w regionie świętokrzyskim. **W 2015 i 2014 roku odsetek postępowań przygotowawczych o czyn z art. 207 §1 k.k. zakończonych aktem oskarżenia był największy i stanowił 38% wszystkich postępowań przygotowawczych.**

W 2013 roku odnotowano największy odsetek postępowań o czyn z art. 207 § 1 k.k. zakończonych umorzeniem (73,5%).

Tabela 6. Postępowania przygotowawcze o czyn z art. 207 §1 k.k. - Prokuratura Okręgowa w Kielcach.

Lp.	Nazwa jednostki	Liczba postępowań przygotowawczych o czyn z art. 207 § 1 k.k.					w tym:									
							Liczba postępowań zakończonych aktem oskarżenia					Liczba postępowań zakończonych umorzeniem				
		2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Prokuratura Rejonowa w Busku - Zdroju	123	98	51	87	98	41	25	30	23	39	21	26	21	6	21
2.	Prokuratura Rejonowa w Jędrzejowie	124	135	178	127	139	40	48	83	61	32	35	28	62	34	52
3.	Prokuratura Rejonowa Kielce - Wschód	195	209	204	146	111	31	42	65	48	28	76	76	52	64	41
4.	Prokuratura Rejonowa Kielce - Zachód	283	244	364	246	248	85	52	123	71	71	102	101	146	75	67
5.	Prokuratura Rejonowa w Końskich	140	129	135	131	128	71	60	61	58	56	27	29	27	15	29
6.	Prokuratura Rejonowa w Opatowie	97	103	66	39	69	20	25	18	14	23	3	10	5	2	11
7.	Prokuratura Rejonowa w Ostrowcu Świętokrzyskim	208	186	153	84	128	38	37	35	17	28	22	18	20	11	22
8.	Prokuratura Rejonowa	88	80	70	56	86	32	26	23	26	30	14	13	13	1	13

	w Pińczowie																
9.	Prokuratura Rejonowa w Sandomierzu	118	97	123	67	80	42	27	32	14	16	12	11	12	16	9	
10.	Prokuratura Rejonowa w Skarżysku-Kamiennej	137	130	138	75	126	51	40	51	34	44	19	14	27	17	22	
11.	Prokuratura Rejonowa w Starachowicach	212	166	165	125	157	103	86	100	78	80	31	21	19	15	29	
12.	Prokuratura Rejonowa w Staszowie	46	112	121	90	127	24	33	41	30	34	12	14	14	15	22	
13.	Prokuratura Rejonowa we Włoszczowie	71	62	85	48	61	31	20	39	25	28	25	22	18	16	14	
	RAZEM:	184	175	185	132	155	609	521	701	499	509	399	383	436	287	352	
	ODSETEK:						33,1	29,8	37,8	37,8	32,7	65,5	73,5	62,2	57,5	69,2	

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych Prokuratury Okręgowej w Kielcach.

Najwięcej wszczętych postępowań przygotowawczych o czyn z art. 207 § 1 k.k. w 2016 roku odnotowano niezmiennie, jak w latach poprzednich w Prokuraturze Rejonowej Kielce – Zachód (248). Wysoką liczbę postępowań przygotowawczych odnotowano także w Prokuraturze Rejonowej w: Starachowicach (157), Jędrzejowie (139), Końskich i Ostrowcu Świętokrzyskim (po 128) następnie w Staszowie (127) i Skarżysku Kamiennej (126). **Najmniejszą skalę wszczętych postępowań przygotowawczych o czyn z art. 207 §1 k.k.** w badanym roku odnotowano w Prokuraturze Rejonowej we Włoszczowie (61).

W 2016 roku największy przyrost liczby postępowań przygotowawczych o czyn z art. 207 § 1 k.k. w odniesieniu do 2015 roku odnotowano w Prokuraturze Rejonowej w Skarżysko-Kamienna (+51), w Ostrowcu Świętokrzyskim (+44) oraz w Staszowie (+37). **Natomiast w Prokuraturze Rejonowej Kielce – Zachód w 2016 roku odnotowano wyraźny spadek liczby postępowań przygotowawczych o 35 mniej niż w 2015 roku.**

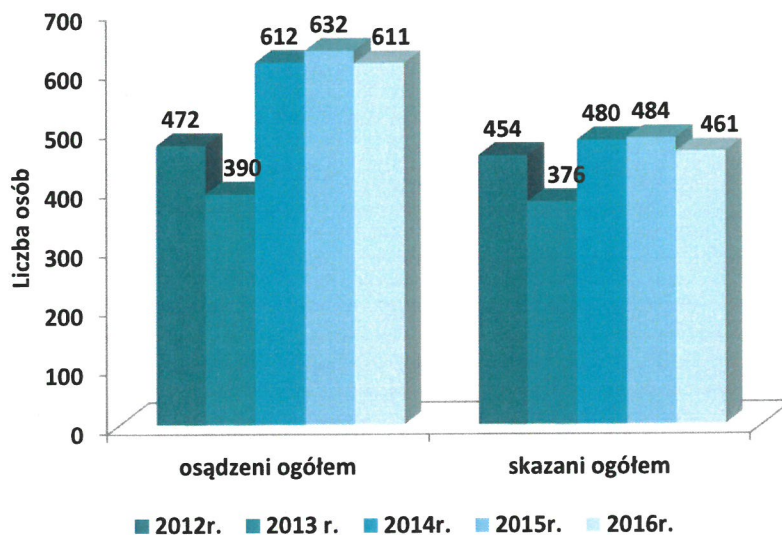
Największy odsetek postępowań przygotowawczych zakończonych aktem oskarżenia w 2016 roku odnotowano w Prokuraturze Rejonowej w Starachowicach (51%), następnie w Prokuraturze Rejonowej we Włoszczowie (45,9%) oraz Prokuraturze Rejonowej w Końskich (43,8%). Natomiast w Prokuraturze Rejonowej w Sandomierzu 20,0% postępowań przygotowawczych o czyn z art. 207 § 1 k.k. zakończonych zostało aktem oskarżenia.

Sąd Okręgowy

Na podstawie sprawozdania MS-S6 w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji, według właściwości rzeczowej Sądu Okręgowego w Kielcach, zgromadzono dane dotyczące przestępstw z art. 207 §1 k.k. takiej, jak: liczba skazanych, wymiar kar, osoby skazane zakwalifikowane jako recydywiści wcześniej karane za stosowanie przemocy w rodzinie oraz liczba sprawców przemocy objętych nadzorem kuratorskim.

Wykres 7 prezentuje dane dotyczące liczby osób osądzonych i skazanych z art. 207 §1 k.k. w latach 2012-2016.

W latach 2013-2015 obserwowany był wzrost liczby osób osądzonych oraz skazanych. W 2016 roku **liczba osób osądzonych ogółem zmniejszyła się o -3,3%, natomiast liczba osób skazanych była mniejsza o -4,7%** w odniesieniu do 2015 roku.

Wykres 7. Liczba osób osądzonych i skazanych z art. 207 §1 k.k. w latach 2012-2016.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych Sądu Okręgowego w Kielcach.

Rodzajem kary najczęściej orzekanym przez Sąd w regionie świętokrzyskim wobec osób skazanych z art. 207 §1 k.k. w latach 2012-2016 jest kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem. W 2016 roku na karę pozbawienia wolności skazano 419 sprawców, w tym zawieszono warunkowe wykonanie kary 319 osobom. W 2016 roku w odniesieniu do 2015 roku obserwujemy spadek liczby orzeczonych kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem (19,85%) oraz warunkowo umorzonych postępowań (13,6%). Natomiast widoczny jest wzrost orzeczonych kar ograniczenia wolności (77,7%).

Tabela 7. Liczba orzeczonych kar wobec osób skazanych z art. 207 §1 k.k. w latach 2012-2016.

	2012	2013	2014	2015	2016
Kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem	381	318	424	398	319
Kara ograniczenia wolności	14	7	6	8	36
Kara grzywny samoistnej	6	4	2	4	5
Warunkowo umorzone postępowanie	23	60	81	117	101

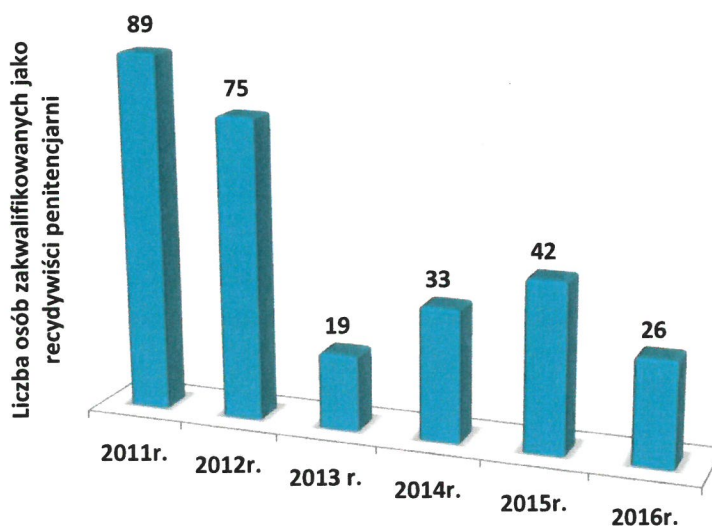
Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych Sądu Okręgowego w Kielcach.

Tabela 8. Liczba osób skazanych na karę pozbawienia wolności w roku 2016 na terenie regionu świętokrzyskiego.

Wymiar kary	Kara pozbawienia wolności	w tym z warunkowym zawieszeniem
1 miesiąc	1	1
2 do 5 miesięcy	27	13
od 6 miesięcy do 1 roku	369	293
powyżej 1 roku do 2 lat	20	12
powyżej 2 lat do 5 lat	1	-
powyżej 5 lat do 8 lat	1	-
powyżej 8 lat	-	-
Razem:	419	319

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych Sądu Okręgowego w Kielcach.

W 2016 roku podobnie jak w roku 2015 **najczęściej orzekanym wymiarem kary było pozbawienie wolności, od 6 do 12 miesięcy** (w tym 79,4% stanowiły kary z warunkowym zawieszeniem). Na karę pozbawienia wolności w wymiarze kary od 2 do 5 miesięcy skazanych zostało 27 osób (w tym 48,1% z warunkowym zawieszeniem), natomiast na karę pozbawienia wolności powyżej 1 roku skazanych zostało 22 osoby w tym 54,5% stanowiły kary z warunkowym zawieszeniem.

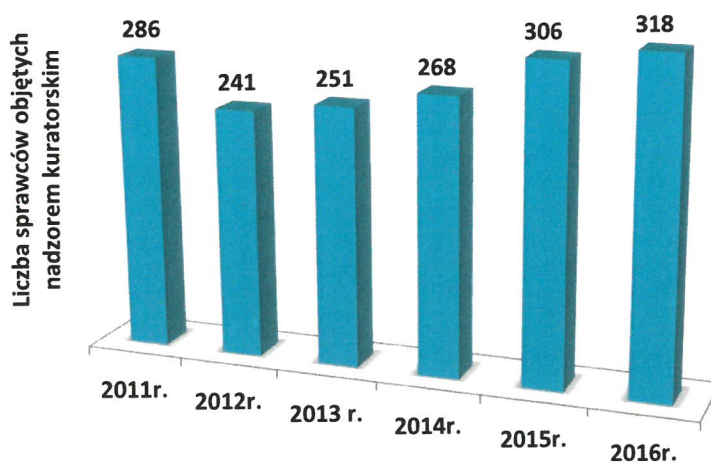

Wykres 8. Osoby zakwalifikowane jako recydywiści w regionie świętokrzyskim w latach 2011-2016.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych Sądu Okręgowego w Kielcach.

Na przestrzeni lat 2013-2015 liczba recydywistów penitencjarnych wracających do przestępstwa przemocy w rodzinie systematycznie rosła. W 2016 roku obserwujemy 38% spadek liczby tego typu sprawców przemocy w odniesieniu do 2015 roku.

Największą liczbę skazanych recydywistów penitencjarnych odnotowano w 2011 roku (89), najmniejszą w 2013 roku (19). W stosunku do roku 2011 na koniec realizacji WPPPwR na lata 2011-2016 liczba osób będących recydywistami powtórnie karanymi za przemoc w rodzinie jest zdecydowanie mniejsza.

Wykres 9. Liczba sprawców w rodzinach objętych nadzorem kuratorskim w regionie świętokrzyskim w latach 2011-2016.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych Sądu Okręgowego w Kielcach.

Od 2012 roku systematycznie wzrastała liczba sprawców przemocy w rodzinie objętych kuratorskim nadzorem. W 2016 roku liczba sprawców przemocy objętych nadzorem kuratorskim była największa i wzrosła o 24% w odniesieniu do 2012 roku.

VII. Procedura „Niebieskiej Karty” w regionie świętokrzyskim – dane statystyczne

Formularz „Niebieska Karta” może zostać założony przez przedstawiciela jednego z podmiotów wymienionych w art. 9d ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*. Wypełnienie „Niebieskiej Karty” nie jest jednak równoznaczne ze złożeniem zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa. Nie stanowi podstawy do wszczęcia postępowania karnego. Jednak w przypadku złożenia zawiadomienia i wszczęcia postępowania może ona zostać wykorzystana jako dowód procesowy. Dokumentacja „Niebieskie Karty” jest dla policji informacją, że w danej rodzinie dochodzi do przemocy. Dzielnicy ma obowiązek nie później niż w ciągu 7 dni skontaktować się z daną rodziną. Jest zobligowany do rozpoznania sytuacji i jej systematycznego monitorowania, a także do udzielania pomocy w trakcie comiesięcznych wizyt.

Procedura rozpoczyna się w momencie wypełnienia formularza "Niebieska Karta – A" przez policjanta, pracownika socjalnego, przedstawiciela gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, ochrony zdrowia lub oświaty. Powinno to nastąpić w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, a w sytuacji gdy ten kontakt jest niemożliwy - bez udziału tej osoby. Jeżeli stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, wymaga przewiezienia jej do podmiotu leczniczego formularz „Niebieska Karta - A” wypełnia przedstawiciel podmiotu leczniczego, do którego osoba ta została przewieziona.

Formularz "Niebieska Karta – B" otrzymuje osoba dotknięta przemocą w rodzinie lub w przypadku przemocy wobec dziecka: rodzic, opiekun prawny lub faktyczny, osoba, która zgłosiła podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie. Formularz jest dokumentem dla osób pokrzywdzonych, zawierającym definicję przemocy, praw człowieka, informację o miejscach, gdzie można uzyskać pomoc. „Niebieskie Karty – B” nie przekazuje się osobie podejrzanej o stosowanie przemocy w rodzinie.

Formularz „Niebieska Karta – C” wypełniają członkowie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej w obecności zaproszonej osoby co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie i dokonują analizy sytuacji rodziny. Jeżeli zachodzi podejrzenie, że osoba wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, dopuściła się po raz kolejny stosowania przemocy w rodzinie w trakcie działań dokonywanych przez zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą, również wypełnia się formularz „Niebieska Karta – C” w zakresie niezbędnym do udokumentowania nowego zdarzenia.

Formularz „Niebieska Karta – D” wypełniają członkowie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej w obecności osoby wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie. Przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego wzywa osobę, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, na spotkanie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej. Członkowie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej podejmują działania w stosunku do osoby wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie:

- diagnozują sytuację rodziny,
- przekazują informacje o konsekwencjach popełnianych czynów,
- motywują do udziału w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych,
- przeprowadzają rozmowę pod kątem nadużywania alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków,

- przekazują informacje o koniecznych do zrealizowania działaniach w celu zaprzestania stosowania przemocy w rodzinie.

Zakończenie procedury wymaga udokumentowania w formie protokołu podpisanego przez przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego, następuje w przypadku:

- ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy,
- rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań.

O zakończeniu procedury powiadamia się podmioty uczestniczące w procedurze po jej zakończeniu⁷.

Tabela 9. Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” w latach 2014-2016 w regionie świętokrzyskim przez uprawnione podmioty.

Wskaźnik		2014	2015	2016
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – A” przez pracowników socjalnych wszczynających procedurę.		312	451	437
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – C” przez członków zespołu interdyscyplinarnego / grupy robocze.		2 595	2 859	2 814
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – D” przez członków zespołu interdyscyplinarnego / grupy robocze.		1 932	2 271	2 246
Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskiej Karty”.		4 229	4 719	4 724
Liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” w okresie sprawozdawczym.		3 237	3 638	3470
Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” w przypadku:	Ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu stosowania dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy.	1 600	2 236	2438
	Rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania	1 973	574	569

⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 13.11.2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”.

	działań.			
--	-----------------	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Systematycznie od 2014 roku **rośnie liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”** z powodu ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy o **8,3%**. W 2016 roku nastąpił wzrost o 8,3% w stosunku do 2015 roku.”

Na potrzeby analizy nasilenia tego zjawiska wewnątrz regionu opracowano **wskaźnik liczby rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” na 1000 mieszkańców** poszczególnych gmin (dane dot. „Niebieskich Kart” założonych przez pracowników socjalnych oraz członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych). W 2016 roku **średnia wartość wskaźnika dla regionu świętokrzyskiego wyniosła 3,76** podobnie jak w 2015 roku.

Tabela 10. Liczba rodzin objętych procedurą "Niebieskie Karty" w 2016 roku.

Powiat	Gmina	Liczba rodzin objętych procedurą "Niebieskie Karty"	Liczba mieszkańców	Wskaźnik na 1000 mieszkańców
buski	Busko-Zdrój	109	32767	3,33
	Gnojno	24	4459	5,38
	Nowy Korczyn	16	6158	2,60
	Pacanów	28	7481	3,74
	Solec-Zdrój	28	5068	5,52
	Stopnica	32	7744	4,13
	Tuczępy	17	3780	4,50
	Wiślica	12	5611	2,14
razem/średnia:		266	73068	3,64
jędrzejowski	Imielno	33	4450	7,42
	Jędrzejów	136	28584	4,76
	Małogoszcz	25	11670	2,14
	Nagłowice	19	5064	3,75
	Oksa	11	4610	2,39
	Sędziszów	57	12681	4,49
	Słupia	15	4381	3,42

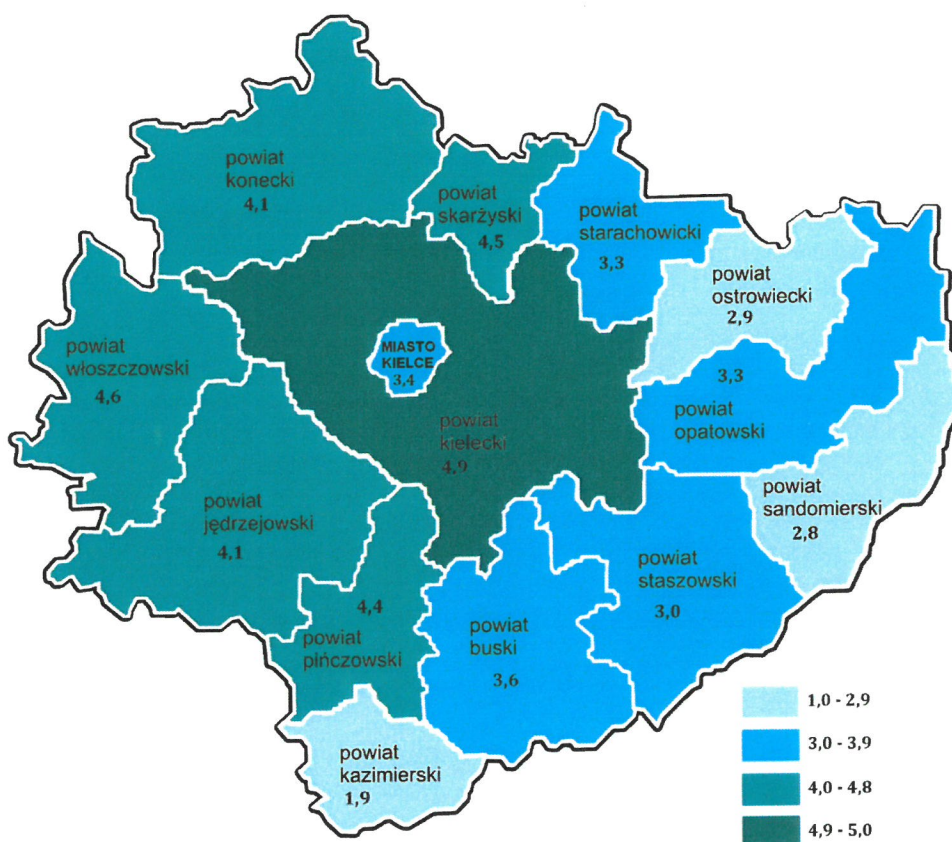
	Sobków	53	8536	6,21
	Wodzisław	34	7165	4,75
razem/średnia:		383	87141	4,40
kazimierski	Bejsce	21	4174	5,03
	Czarnocin	15	3879	3,87
	Kazimierza Wielka	0	16426	0,00
	Opatowiec	7	3352	2,09
	Skalbmierz	24	6618	3,63
razem/średnia:		67	34449	1,94
kielecki	Bieliny	58	10213	5,68
	Bodzentyn	100	11638	8,59
	Chęciny	46	15014	3,06
	Chmielnik	26	11444	2,27
	Daleszyce	105	15647	6,71
	Górno	63	13977	4,51
	Łagów	37	6954	5,32
	Łopuszno	43	8989	4,78
	Masłów	40	10602	3,77
	Miedziana Góra	50	11260	4,44
	Mniów	102	9349	10,91
	Morawica	64	15801	4,05
	Nowa Słupia	67	9635	6,95
	Piekoszów	59	16321	3,61
	Pierzchnica	24	4793	5,01
	Raków	41	5716	7,17
	Sitkówka-Nowiny	41	7708	5,32
	Strawczyn	48	10505	4,57
Zagnańsk	0	12960	0,00	
razem/średnia:		1 014	208526	4,86
konecki	Falków	9	4559	1,97
	Gowarczów	14	4700	2,98
	Końskie	192	36048	5,33
	Radoszyce	40	9044	4,42
	Ruda Maleniecka	8	3181	2,51
	Słupia (Konecka)	17	3429	4,96
	Smyków	16	3808	4,20

	Stąporków	85	17567	4,84
razem/średnia:		381	82336	4,63
opatowski	Baćkowice	6	4958	1,21
	Iwaniska	14	6815	2,05
	Lipnik	12	5429	2,21
	Opatów	41	12030	3,41
	Ożarów	50	11031	4,53
	Sadowie	19	4044	4,70
	Tarłów	25	5383	4,64
	Wojciechowice	12	4131	2,90
razem/średnia:		179	53821	3,33
ostrowiecki	Bałtów	6	3564	1,68
	Bodzechów	36	13597	2,65
	Ćmielów	21	7550	2,78
	Kunów	26	10018	2,60
	Ostrowiec Świętokrzyski	217	70677	3,07
	Waśniów	17	7011	2,42
razem/średnia:		323	112417	2,87
pińczowski	Działoszyce	32	5143	6,22
	Kije	22	4492	4,90
	Michałów	17	4716	3,60
	Pińczów	80	21192	3,78
	Złota	13	4538	2,86
razem/średnia:		164	40081	4,09
sandomierski	Dwikozy	27	8893	3,04
	Klimontów	17	8272	2,06
	Koprzywnica	18	6823	2,64
	Łoniów	27	7540	3,58
	Obrazów	16	6570	2,44
	Samborzec	5	8596	0,58
	Sandomierz	75	24187	3,10
	Wilczyce	17	3778	4,50
	Zawichost	23	4607	4,99
razem/średnia:		225	79266	2,84
skarżyski	Bliżyn	22	8293	2,65
	Łączna	16	5226	3,06

	Skarżysko Kościelne	25	6193	4,04
	Skarżysko-Kamienna	228	46900	4,86
	Suchedniów	26	10427	2,49
razem/średnia:		317	77039	4,11
starachowicki	Brody	26	11085	2,35
	Mirzec	19	8333	2,28
	Pawłów	67	15312	4,38
	Starachowice	181	50355	3,59
	Wąchock	14	6947	2,02
razem/średnia:		307	92032	3,34
staszowski	Bogoria	36	7892	4,56
	Łubnice	11	4118	2,67
	Oleśnica	9	3908	2,30
	Osiek	17	7804	2,18
	Połaniec	24	11990	2,00
	Rytwiany	24	6343	3,78
	Staszów	90	26193	3,44
	Szydłów	8	4788	1,67
razem/średnia:		219	73036	3,00
włoszczowski	Kluczewsko	19	5238	3,63
	Krasocin	38	10733	3,54
	Moskorzew	12	2770	4,33
	Radków	21	2546	8,25
	Secemin	25	4879	5,12
	Włoszczowa	90	19755	4,56
razem/średnia:		205	45921	4,46
miasto	Kielce	674	198046	3,40
region świętokrzyski		4 724	1 257 179	3,76

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Mapa 4. Natężenie zjawiska przemocy w rodzinie w powiatach regionu świętokrzyskiego w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Największe natężenie przemocy w rodzinie odnotowano w powiecie kieleckim. Wartość obliczonego wskaźnika liczby rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” na 1000 mieszkańców wynosi blisko **4,9**. Wysoki wskaźnik odnotowano również w powiatach: jędrzejowskim, koneckim, pińczowskim, skarżyskim oraz włoszczowskim, gdzie wartość wskaźnika mieści się w przedziale **4,0 – 4,8**. Umiarkowane natężenie przemocy według wskaźnika liczby rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” na 1000 mieszkańców w przedziale **3,0 – 3,9** odnotowano w powiatach: buskim, opatowskim, starachowickim, staszowskim oraz mieście Kielce. Najmniejsze natężenie zjawiska przemocy według ww. wskaźnika występuje w powiatach: kazimierskim, sandomierskim, ostrowieckim wartość wskaźnika nie przekracza **3,0**.

VIII. Zespoły Interdyscyplinarne w regionie świętokrzyskim

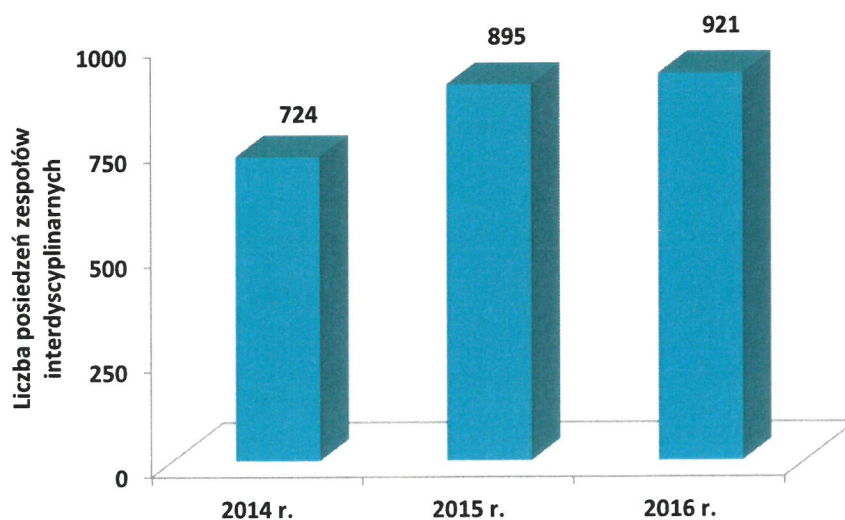
Zespoły interdyscyplinarne powoływane są odpowiednio przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, aby podejmować indywidualne działania w stosunku do osób/rodzin doznających przemocy.

W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, kuratorzy sądowi. W skład zespołu interdyscyplinarnego mogą wchodzić także prokuratorzy.

Zespół realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Zadaniem zespołu interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3 i 5, oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie⁸.

W regionie świętokrzyskim we wszystkich gminach powołane zostały zespoły interdyscyplinarne. Posiedzenia zespołów interdyscyplinarnych odbywają się w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na kwartał. Wykres 10 przedstawia liczbę posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych na przestrzeni trzech lat. W świetle dostępnych danych w latach 2014-2016 nastąpił wzrost liczby posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych o 21%, co świadczy o wzroście intensywności ich działania.

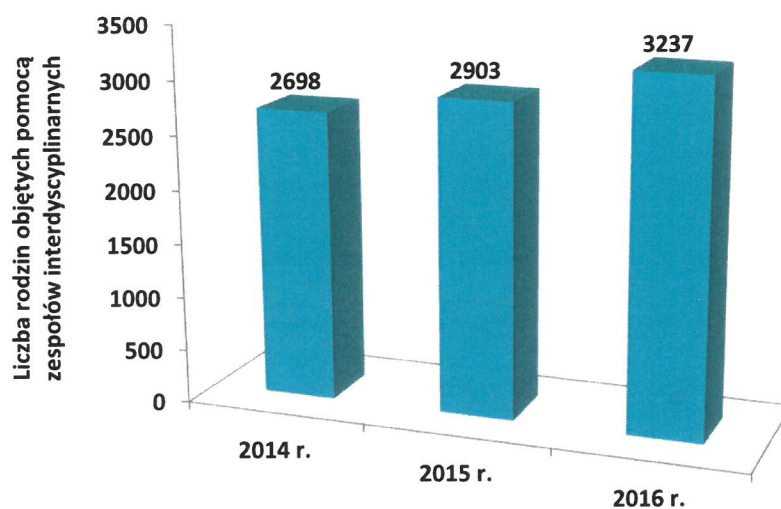

⁸ Ustawa z dn. 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Wykres 10. Liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych w regionie świętokrzyskim w latach 2014-2016.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

O wzroście intensywności pracy zespołów interdyscyplinarnych oprócz notowanego corocznie wzrostu liczby posiedzeń, świadczy również fakt, iż systematycznie rośnie liczba rodzin objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych

Wykres 11. Liczba rodzin objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych w regionie świętokrzyskim w latach 2014-2016.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

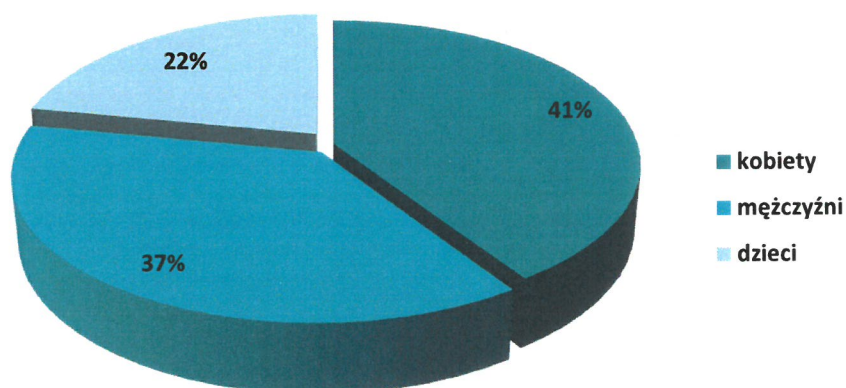
Tabela 11. Liczba osób objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych w regionie świętokrzyskim w 2016 roku.

Wyszczególnienie	ogółem	w tym osoby niepełnosprawne	w tym starsze
kobiety	3412	197	514
mężczyźni	3132	179	339
dzieci	1822	80	-
razem	8366	456	853

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Zespoły interdyscyplinarne w 2016 roku swoją pomocą objęły **8 366 mieszkańców** regionu świętokrzyskiego tj. **o 21,3% więcej** niż w 2015 roku. Podobnie jak w 2015 roku **10% stanowiły osoby starsze**, zaś **5,4% osoby niepełnosprawne**. Analiza danych dotyczących osób objętych pomocą zespołów

interdyscyplinarnych uwzględniająca zmienną płci wykazuje, iż **41%** stanowią **kobiety**, **mężczyźni** stanowią **37%**, natomiast **dzieci** są najmniejszą grupą objętą wsparciem i stanowią **22%** ogółu objętych wsparciem przez zespoły interdyscyplinarne.

Wykres 12. Osoby objęte pomocą zespołów interdyscyplinarnych w regionie świętokrzyskim ze względu na płeć i wiek w 2016 roku.

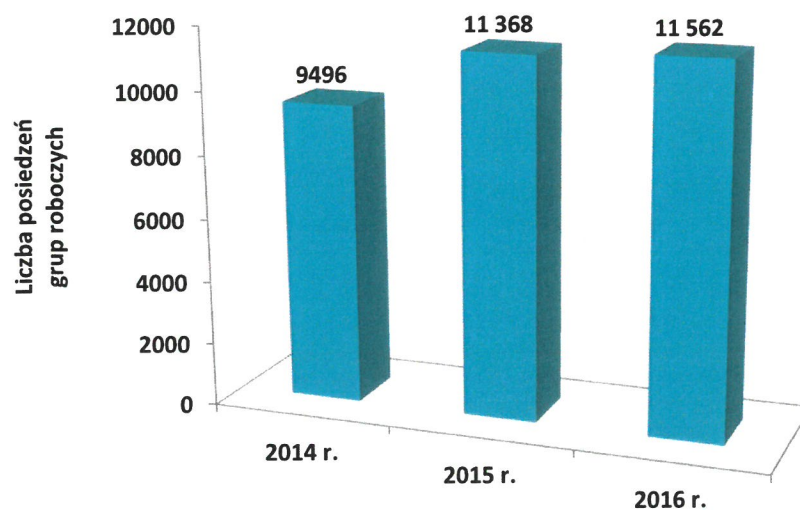
Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Zespół interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach. Prace w ramach grup roboczych są prowadzone w zależności od potrzeb zgłaszanych przez zespół interdyscyplinarny lub wynikających z problemów występujących w indywidualnych przypadkach.

Do zadań grup roboczych należy, w szczególności:

- opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie;
- monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy;
- dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań⁹.

⁹ Ustawa z dn. 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Wykres 13. Liczba posiedzeń grup roboczych w regionie świętokrzyskim w latach 2014-2016.

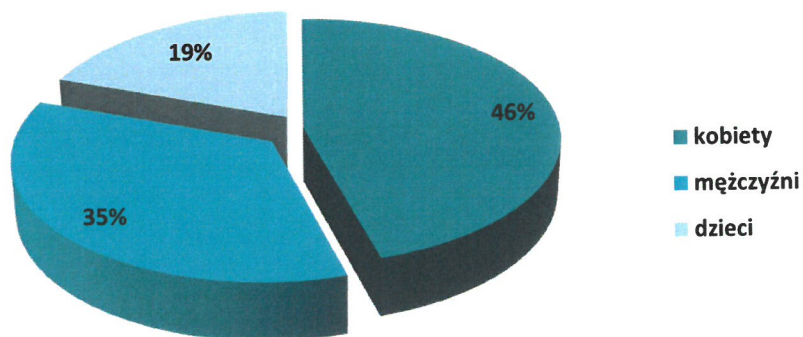
Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Tabela 12. Liczba osób objętych pomocą grup roboczych w regionie świętokrzyskim w 2016 r.

Wyszczególnienie	ogółem	w tym niepełnosprawne	w tym starsze
kobiety	4 125	292	579
mężczyźni	3 162	140	270
dzieci	1 735	76	-
razem	9 022	508	849

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Grupy robocze w 2016 roku swoim wsparciem objęły **9 022 mieszkańców** województwa tj. o **15,6% więcej** niż w roku 2015, z tego niespełna **9,4%** stanowiły osoby **starsze**, **5,6%** osoby **niepełnosprawne**.

Wykres 14. Osoby objęte pomocą grup roboczych w 2016 roku w regionie świętokrzyskim ze względu na płeć i wiek.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Tabela 13. Liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych, grup roboczych wg gmin województwa świętokrzyskiego w 2016 r.

Powiat	Gmina	Liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych	Liczba utworzonych grup roboczych	Liczba posiedzeń grup roboczych
buski	Busko-Zdrój	10	84	392
	Gnojno	4	28	66
	Nowy Korczyn	7	16	16
	Pacanów	4	28	143
	Solec-Zdrój	6	3	35
	Stopnica	4	32	56
	Tuczępy	4	17	57
	Wiślica	4	11	53
razem:		43	219	818
jędrzejowski	Imielno	4	33	55
	Jędrzejów	24	102	572
	Małogoszcz	5	22	52
	Nagłowice	4	41	41
	Oksa	4	11	25
	Sędziszów	4	159	159

	Słupia	4	24	45
	Sobków	117	54	113
	Wodzisław	4	6	49
razem:		170	452	1 111
kazimierski	Bejsce	15	0	0
	Czarnocin	16	0	0
	Kazimierza Wielka	3	13	13
	Opatowiec	8	5	7
	Skalbmierz	24	0	0
razem:		66	18	20
kielecki	Bieliny	31	42	172
	Bodzentyń	6	0	0
	Chęciny	5	46	203
	Chmielnik	4	6	17
	Daleszyce	4	323	323
	Górno	4	63	195
	Łągów	5	37	37
	Łopuszno	4	31	95
	Maslów	4	42	118
	Miedziana Góra	4	50	180
	Mniów	4	49	144
	Morawica	4	18	18
	Nowa Słupia	4	45	155
	Piekoszów	4	28	28
	Pierzchnica	4	24	98
	Raków	16	17	92
	Sitkówka-Nowiny	4	26	48
	Strawczyn	6	9	9
	Zagnańsk	4	38	86
	razem:		121	894
konecki	Fałków	6	0	0
	Gowarczów	4	14	42
	Końskie	53	126	506
	Radoszyce	10	47	47
	Ruda Maleniecka	10	4	14
	Słupia (Konecka)	12	12	57

	Smyków	6	8	16
	Staporków	10	40	254
razem:		111	251	936
opatowski	Baćkowice	4	6	11
	Iwaniska	4	9	9
	Lipnik	9	14	14
	Opatów	4	24	45
	Ożarów	4	50	76
	Sadowie	12	0	0
	Tarłów	22	22	22
	Wojciechowice	4	5	14
razem:		63	130	191
ostrowiecki	Bałtów	6	6	19
	Bodzechów	16	19	90
	Ćmielów	21	21	35
	Kunów	9	16	38
	Ostrowiec Św.	11	217	799
	Waśniów	10	8	38
razem:		73	287	1 019
pińczowski	Działoszyce	7	2	7
	Kije	4	22	31
	Michałów	28	28	28
	Pińczów	4	91	182
	Złota	14	14	24
razem:		57	157	272
sandomierski	Dwikozy	5	37	37
	Klimontów	4	2	24
	Koprzywnica	4	0	17
	Łoniów	4	41	41
	Obrazów	4	10	12
	Samborzec	5	5	22
	Sandomierz	4	84	150
	Wilczyce	5	20	20
	Zawichost	4	44	44
razem:		39	243	367
skarżyski	Bliżyn	38	3	12

	Łączna	11	11	34
	Skarżysko Kościelne	5	25	38
	Skarżysko-Kamienna	7	29	153
	Suchedniów	21	16	46
razem:		82	84	283
starachowicki	Brody	4	26	26
	Mirzec	5	15	33
	Pawłów	4	16	23
	Starachowice	8	11	37
	Wąchock	4	21	21
razem:		25	89	140
staszowski	Bogoria	4	24	96
	Łubnice	4	11	20
	Oleśnica	7	7	44
	Osiek	4	11	53
	Połaniec	4	24	136
	Rytwiany	4	12	45
	Staszów	4	90	517
	Szydłów	3	8	36
razem:		34	187	947
włoszczowski	Kluczewsko	4	15	70
	Krasocin	5	34	113
	Moskorzew	4	10	20
	Radków	11	0	0
	Secemin	4	15	34
	Włoszczowa	4	45	236
razem:		32	119	473
miasto	Kielce	5	674	2 967
region świętokrzyski		921	3 804	11 562

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

IX. Infrastruktura w zakresie wsparcia osób doświadczających przemocy w regionie świętokrzyskim

Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm.) lub ustawy z dnia 26

października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473, z późn. zm.).

Infrastrukturę w zakresie wsparcia osób doświadczających przemocy stanowią:

- gminny ośrodek wsparcia,
- powiatowy ośrodek wsparcia,
- specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- punkt konsultacyjny dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży,
- ośrodek interwencji kryzysowej*.

Ośrodki wsparcia

Ośrodki wsparcia (gminne i powiatowe) ukierunkowane są na zabezpieczenie sytuacji osób doznających przemocy w rodzinie. Do głównych zadań ośrodka wsparcia należy wspieranie w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowej poprzez udzielenie natychmiastowego wsparcia psychologicznego o charakterze poradnictwa, mającego również charakter psychoterapii krótko lub długoterminowej oraz psychoedukacji w zakresie przemocy. Ośrodek zapewnia dostępność pomocy prawnej w formie konsultacji, porad oraz dostępność animowanych form samopomocy związanej z doznawaniem przemocy. Celem ośrodków wsparcia jest zapewnienie osobom doznającym przemocy w rodzinie odpowiedniego wsparcia i wszechstronnej pomocy w zrozumieniu własnej sytuacji życiowej, wzmocnienie chęci zmiany tej sytuacji w kierunku uwolnienia się od przemocy poprzez pokonanie uczucia bezradności i przywrócenie wiary we własne siły.

Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy

Specjalistyczne ośrodki wsparcia mają obowiązek zapewniania bezpłatnego całodobowego schronienia. Miejsce w takiej instytucji, która jest przeznaczona dla nie więcej niż 30 osób, nie wymaga skierowania, nie zależy też od dochodu i jest bezpłatna. Pokrzywdzona osoba razem z dziećmi może przebywać w takim ośrodku przez 3 miesiące, w uzasadnionych szczególnie sytuacjach tych osób przypadkach jest też możliwość przedłużenia czasu zamieszkania w placówce. Podstawowe zadania ośrodka zostały podzielone na działania interwencyjne, przeprowadzane w momencie przyjęcia ofiary przemocy oraz terapeutyczno-wspomagające. Działania specjalistycznych ośrodków wsparcia polegają m.in.: na opracowaniu indywidualnego planu pomocy, udzielania poradnictwa i konsultacji wychowawczych, prowadzenia grup wsparcia i terapii indywidualnej. Ośrodek musi też zapewnić odpowiednie warunki bytowe i mieszkalne. Prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie należy do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat.

Punkt konsultacyjny

Punkt konsultacyjny jest najmniejszą placówką świadczącą podstawową pomoc osobom i rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy w rodzinie, a jego działania mają charakter lokalny (teren gminy). Ponadto udziela on natychmiastowej pomocy o charakterze wsparcia psychologicznego. Prowadzi działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych

przemocą w rodzinie. W razie potrzeby punkt powinien także udzielić pomocy w zakresie zorganizowania schronienia osobom/rodzinom zagrożonym przemocą. Punkt taki powinien być otwarty w określone dni tygodnia w z góry określonych godzinach. W siedzibie punktu konsultacyjnego w widocznym, ogólnodostępnym miejscu powinna znajdować się informacja dotycząca możliwości uzyskania natychmiastowej pomocy. Punkty konsultacyjne prowadzą ośrodki pomocy społecznej, w których zatrudnieni są odpowiedni specjaliści lub zapewniają w określonych dniach i godzinach ich dyżury tj.: psycholog, pedagog, prawnik, specjalizujący się w ochronie osób pokrzywdzonych. Często poza indywidualnymi konsultacjami ofiary przemocy mogą uczestniczyć w cyklicznych spotkaniach grup wsparcia.

Ośrodek interwencji kryzysowej*

Ośrodek interwencji kryzysowej (OIK)* realizuje zadania w zakresie poradnictwa specjalistycznego oraz interwencji kryzysowej. Podstawowym celem ośrodka jest prowadzenie interdyscyplinarnych działań w zakresie interwencji kryzysowej, podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie z problemem przemocy, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W celu właściwego udzielenia pomocy OIK powinien w pierwszej kolejności przeprowadzić diagnozę sytuacji kryzysowej (ocena stanu psychicznego osoby doznającej przemocy, identyfikacja źródła kryzysu) i w zależności od rozpoznania podjąć dalsze działania na rzecz osób w kryzysie, by zapewnić im kompleksową pomoc. W ramach interwencji kryzysowej OIK musi prowadzić: indywidualne i rodzinne poradnictwo psychologiczne, indywidualną bądź rodzinną psychoterapię w sytuacjach skrajnie urazowych, specjalistyczne poradnictwo prawne, pracę socjalną, animowane grupy samopomocowe i grupy wsparcia. W sytuacjach uzasadnionych ośrodek powinien udzielić pomocy w natychmiastowym zorganizowaniu schronienia dla osoby doznającej przemocy, bądź udzielenia, w przypadku placówek z miejscami całodobowymi, schronienia do 3 miesięcy. Ośrodek interwencji kryzysowej podejmuje także działania pomocowe w środowisku osób zagrożonych przemocą (poza placówką).

Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży

Podstawowe standardy i zadania, szczególnych ośrodków wsparcia jakimi są domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży określa §2 i §3 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży z dnia 8 marca 2005r. (Dz. U. Nr 43, poz. 418 z późn. zm.). Ze względu na charakter prowadzonej działalności wskazane byłoby, aby pracownicy domu dla matek pracujący z ofiarami przemocy ukończyli szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy o tematyce zgodnej z wytycznymi do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Część kadry powinna ukończyć szkolenia z zakresu interwencji kryzysowej.

Tabela 14. Infrastruktura w zakresie wsparcia osób doświadczających przemocy w regionie świętokrzyskim w 2016r.

Nazwa	Liczba	Liczba miejsc	Liczba miejsc całodobowych	Liczba osób korzystających			Podmiot
				Kobiet	Mężczyzn	Dzieci	

gminny ośrodek wsparcia	0	0	0	0	0	0	Gmina
powiatowy ośrodek wsparcia	0	0	0	0	0	0	Powiat
specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiary przemocy w rodzinie	1	1716	10	1222	449	45	Powiat
punkt konsultacyjny dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	31	-	-	512	114	69	Gmina
dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	1	15	15	1	0	3	Powiat
ośrodek interwencji kryzysowej*	7	359	35	314	16	42	Powiat
	5	53	10	149	5	32	Gmina
w tym liczba punktów interwencji kryzysowej	4	43	-	148	5	30	Gmina
liczba innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc	3	5	0	180	31	0	Powiat
	6	60	0	3	0	94	Gmina

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Według danych z Centralnej Aplikacji Statystycznej na terenie regionu świętokrzyskiego w 2016 roku funkcjonowało 31 punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie (o 1 więcej niż w 2015 roku), 12 ośrodków interwencji kryzysowej*, 1 dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz 1 specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

**Do zadań własnych samorządów powiatu należy zapewnienie miejsc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie w ośrodkach interwencji kryzysowej. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie ani inny akt prawny nie podaje definicji OIK. Ze sprawozdań „Przemoc” wynika, iż w regionie funkcjonuje 12 OIK z tego 7 na poziomie powiatów (w tym powiat kielecki zleca prowadzenie OIK pozarządową przez Caritas Diecezji Kieleckiej), oraz 5 na poziomie samorządów gminnych. Spośród OIK funkcjonujących na poziomie powiatów 4 posiada miejsca całodobowe, na poziomie gmin 1 OIK posiada miejsca całodobowe. Tym samym w regionie funkcjonuje 5 OIK, które można uznać za podmioty wypełniające swoje zadania w sposób kompleksowy. W mieście Kielce zadania w zakresie interwencji kryzysowej realizuje specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy, który posiada miejsca całodobowe.*

Specjalistyczny ośrodek wsparcia swymi oddziaływaniami objął **1 716 mieszkańców** świętokrzyskiego: 449 mężczyzn, 1 222 kobiet i 45 dzieci. Specjalistyczny ośrodek wsparcia posiada 10 miejsc całodobowych dla osób dotkniętych przemocą. Wykazane w CAS ośrodki interwencji kryzysowej w regionie dysponują łącznie 412 miejscami, w tym 45 to miejsca całodobowe. Ze wsparcia OIK w 2015 roku skorzystało 463 kobiet, 21 mężczyzn oraz 74 dzieci. Natomiast dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży posiada 15 miejsc całodobowych - ze wsparcia skorzystała 1 kobieta i 3 dzieci. W 2016 roku został utworzony 1 punkt konsultacyjny w gminie Mniów. W regionie świętokrzyskim z 31 punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie skorzystało w sumie 695 osób z czego 73,6% stanowią kobiety, 16,4% mężczyźni i 10% dzieci.

Tabela 15. Rozmieszczenie infrastruktury wsparcia w obszarze przeciwdziałania przemocy w 2016 roku, powiaty regionu świętokrzyskiego.

	Liczba specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy	Liczba punktów konsultacyjnych	Liczba domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej

Lp.	Powiat	w rodzinie		w ciąży		
		PCPR/ MOPR	OPS	PCPR	PCPR	OPS
1	buski	0	1	0		0
2	jędrzejowski	0	4	0	1*	0
3	kazimierski	0	2	0	1*	0
4	kielecki	0	5	0	1 (Caritas)*	0
5	konecki	0	2	0	1	1
6	opatowski	0	3	0	0	0
7	ostrowiecki	0	1	0	0	1*
8	pińczowski	0	3	0	1*	0
9	sandomierski	0	3	0	0	1
10	skarżyski	0	2	0	1	2
11	starachowicki	0	1	0	1	0
12	staszowski	0	3	0	0	0
13	włoszczowski	0	1	0	0	0
14	miasto Kielce	1*	0	1	0	0
	Razem:	1	31	1	7	5

*posiada miejsca całodobowe

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

W powiecie buskim znajduje się 1 punkt konsultacyjny; jest to jeden z powiatów w którym obserwujemy najmniej rozwiniętą infrastrukturę przeznaczoną dla osób doznających przemocy w rodzinie.

Na terenie powiatu jędrzejowskiego znajdują się 4 punkty konsultacyjne w gminach: Imielno (1), Sędziszów (1), Sobków (2) oraz 1 ośrodek interwencji kryzysowej* prowadzony przez powiatowe Centrum pomocy rodzinie, które posiada miejsca całodobowe.

Powiat kazimierski posiada 2 punkty konsultacyjne: w Kazimierzy Wielkiej (1) i Opatowcu (1) oraz 1 ośrodek interwencji kryzysowej* prowadzony przez powiatowe centrum pomocy rodzinie, które posiada miejsca całodobowe.

W największym powiecie kieleckim znajduje się 5 punktów konsultacyjnych w: Chęcinach (1), Górnicy (1), Mniowie (1), Pierzchnicy (1) i Zagnańsku (1) oraz 1 ośrodek interwencji kryzysowej* z miejscami noclegowymi prowadzony przez Caritas Diecezji Kieleckiej.

W powiecie koneckim znajdują się 2 punkty konsultacyjne w: Słupi (koneckiej) (1) i Stąporkowie (1), oraz 2 ośrodki interwencji kryzysowej*: 1 prowadzony przez powiatowe centrum pomocy rodzinie w Końskich i 1 prowadzony przez Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Końskich.

W powiecie opatowskim znajdują się 3 punkty konsultacyjne prowadzone przez ośrodki pomocy społecznej w: Lipniku (1), Opatowie (1) i Wojciechowicach (1).

Powiat ostrowiecki na swoim terenie posiada 1 punkt konsultacyjny w Bodzechowie i 1 ośrodek interwencji kryzysowej* posiadający miejsca całodobowe prowadzony przez MOPS w Ostrowcu Świętokrzyskim.

W powiecie pińczowskim funkcjonują 3 punkty konsultacyjne w Kijach (1), Michałowie (1) i Pińczowie (1) oraz 1 ośrodek interwencji kryzysowej* z miejscami całodobowymi prowadzony przez PCPR w Pińczowie.

Powiat sandomierski również posiada 3 punkty konsultacyjne w Klimontowie (1), Obrazowie (1) i Wilczycach (1) oraz 1 ośrodek interwencji kryzysowej* prowadzony przez MOPS w Sandomierzu.

Na terenie powiatu skarżyskiego funkcjonują 2 punkty konsultacyjne w miejscowościach Bliżyn (1) i Łączna (1), 3 ośrodki interwencji kryzysowej* prowadzone przez: PCPR w Skarżysku-Kamiennej (1) oraz MOPS w Skarżysku Kamiennej (1) i M-GOPS w Suchedniowie (1).

W powiecie starachowickim funkcjonuje 1 punkt konsultacyjny prowadzony przez MOPS w Starachowicach oraz 1 ośrodek interwencji kryzysowej* prowadzony przez powiat starachowicki.

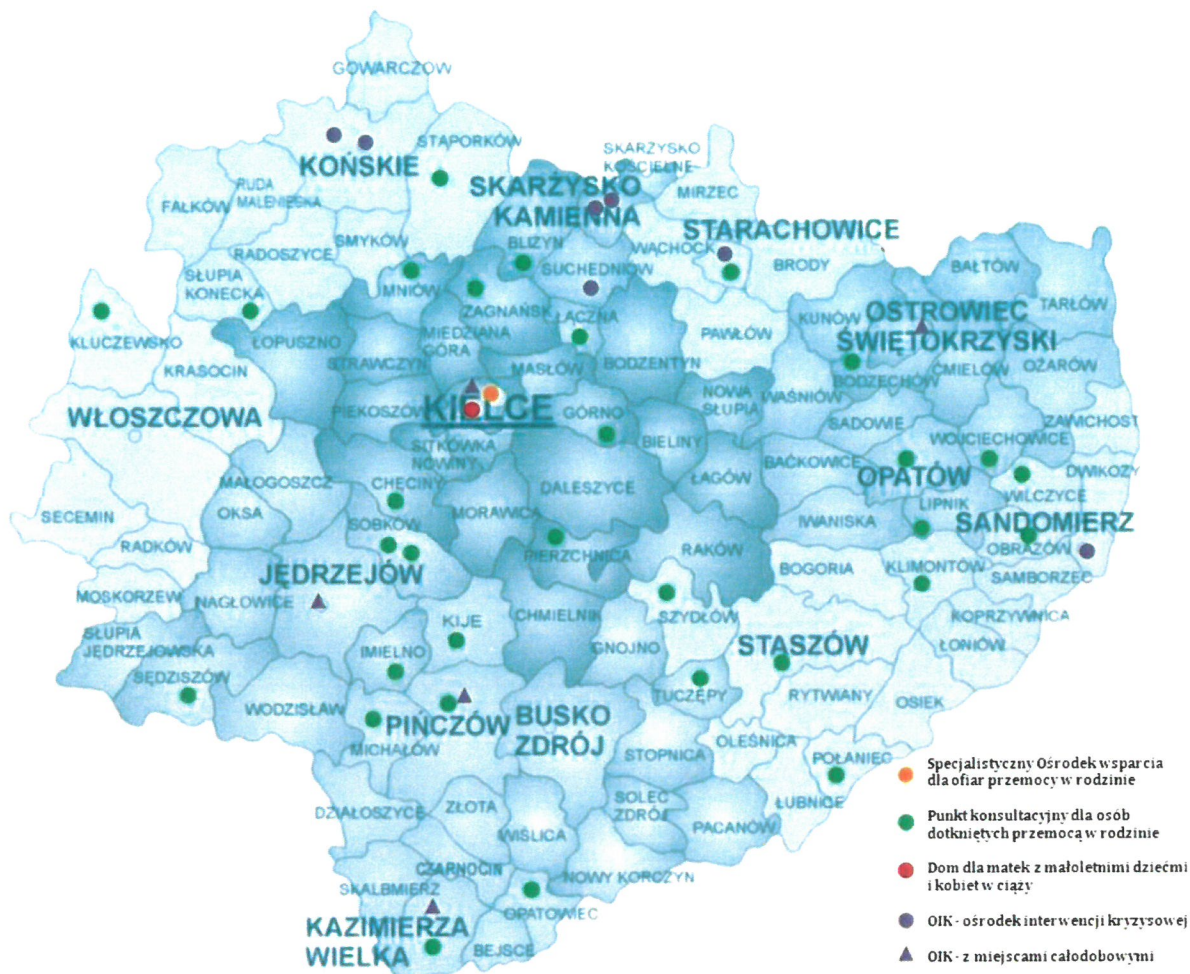
W powiecie staszowskim funkcjonują 3 punkty konsultacyjne prowadzone przez ośrodki pomocy społecznej w: Połańcu (1), Staszowie (1) i Szydłowie (1). Na terenie powiatu staszowskiego nie występują inne placówki świadczące pomoc dla osób dotkniętym przemocą w rodzinie.

W powiecie włoszczowskim funkcjonuje tylko 1 punkt konsultacyjny dla ofiar przemocy w rodzinie w Kluczewsku. Powiat włoszczowski nie posiada dodatkowej infrastruktury i jest jednym z powiatów o najniższym poziomie rozwoju infrastruktury zapewniającej pomoc osobom dotkniętym przemocą.

Miasto Kielce w swojej infrastrukturze posiada 2 punkty prowadzone przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie: 1 specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz 1 dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – jedyne tego typu placówki w regionie. Miasto Kielce nie prowadzi OIK, jednakże funkcję placówki wypełnia specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, który zapewnia miejsca noclegowe.

Infrastruktura wsparcia osób doświadczających przemocy w regionie jest rozmieszczona nierównomiernie, a tym samym zabezpieczenie wsparcia, dostępność do usług jest niewystarczająca. Na 102 gminy 66 nie dysponuje infrastrukturą zapewniającą wsparcie dla osób zagrożonych przemocą w rodzinie.

Mapa 5. Rozmieszczenie infrastruktury wsparcia osób doświadczających przemocy w regionie świętokrzyskim w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

X. Poradnictwo i inne formy wsparcia realizowane w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w świętokrzyskich powiatach i gminach

W ramach udzielania pomocy osobom, które doświadczyły przemocy, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przewiduje następujące formy wsparcia: poradnictwo medyczne, psychologiczne, prawne i socjalne, ochronę przed dalszym krzywdzeniem (uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego mieszkania oraz zakaz kontaktowania się z ofiarą), zapewnienie schronienia w ośrodkach dla ofiar przemocy.

Tabela 16 prezentuje dane dotyczące form wsparcia osób dotkniętych przemocą wraz z liczbą osób objętych poradnictwem w latach 2014-2016, z podziałem na jednostki prowadzące poradnictwo.

Tabela 16. Liczba osób objętych wsparciem w formie poradnictwa w regionie świętokrzyskim na poziomie powiatów i gmin w latach 2014-2016.

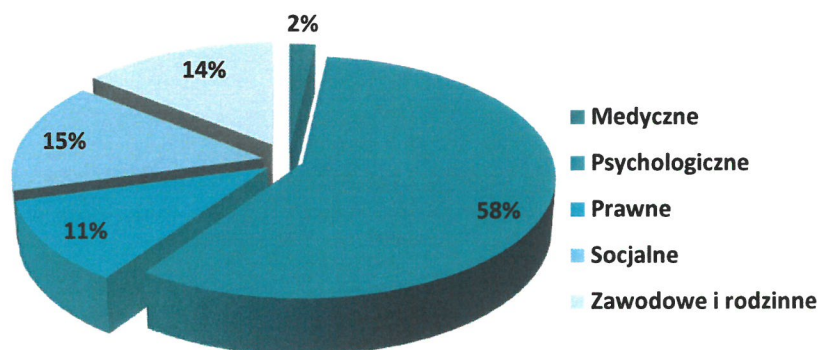
Podmiot:	Powiat			Gmina		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Poradnictwo:						
medyczne	201	82	93	63	74	72
psychologiczne	2 728	2 889	2908	1 384	1 472	1199
prawne	1 029	1 231	560	592	755	562
socjalne	634	516	754	3 185	3 434	3070
zawodowe i rodzinne	574	1 264	718	532	779	493
Razem	5 166	5 982	5 033	5 756	6 514	5396

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

W 2016 roku z poradnictwa świadczonego przez instytucje publiczne zajmujące się pomocą dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie na poziomie gminy udzielono: 5 396 porad ogółem; dla 3 734 osób dotkniętych przemocą, czyli o 6,5% mniej niż w roku 2015. W zakresie poradnictwa świadczonego na poziomie powiatów skierowanego do osób dotkniętych przemocą w rodzinie w 2016 roku udzielono 5 033 porad ogółem dla 2 973 osób, tj. o 15,8% mniej niż w 2015 roku.

Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Na poziomie powiatowych centrów pomocy rodzinie w 2016 roku podobnie jak w latach poprzednich najwięcej osób skorzystało ze **wsparcia psychologicznego – 2 908 osób, o 19 osób więcej niż w 2015 roku.** W monitorowanym okresie ofiary przemocy najrzadziej korzystały ze wsparcia w **zakresie poradnictwa medycznego 93 osoby o 11 mniej niż w 2015 roku.** **Poradnictwem zawodowym i rodzinnym** w okresie monitoringu objętych zostało: **718 osób, tj. o 43,2% mniej** w stosunku do 2015 roku. Natomiast z **poradnictwa prawnego** w roku 2016 skorzystało łącznie **560 osób, czyli o ponad 54,5% mniej** w odniesieniu do 2015 roku.

Wykres 15. Procentowy rozkład liczby osób objętych w wsparciem w formie poradnictwa przez świętokrzyskie powiaty w 2016r.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Ośrodki Pomocy Społecznej

W 2016 roku w świętokrzyskich ośrodkach pomocy społecznej najwięcej osób skorzystało z **poradnictwa socjalnego 3 070 osób**, tj. o **10,6% mniej** niż w 2015 roku. **Poradnictwem medycznym** zostały objęte **72 osoby**. Z **poradnictwa psychologicznego** w roku oceny skorzystało **1 199 osób**, tj. **mniej o 18,5%** w odniesieniu do 2015 roku. Z **poradnictwa prawnego** w 2016 roku skorzystały łącznie **562 osoby**; co w stosunku do 2015 roku stanowi **spadek o 25,5%**. Natomiast w ramach **poradnictwa zawodowego i rodzinnego** wsparcie otrzymało **493 osoby**, czyli o **36,7% mniej** i jest to **największy spadek w zakresie poradnictwa** świadczonego na poziomie samorządów gminnych w stosunku do 2015 roku.

Grupy wsparcia

Ta forma wsparcia jest prowadzona w formie warsztatów dla ofiar przemocy w rodzinie. Są to grupy półotwarte, tzn. w każdym stadium grupy może przyłączyć nowa osoba. Praca warsztatowa w ramach grup opiera się na zasobach i potencjale podopiecznych. Jest to jedna z najlepszych i najskuteczniejszych metod, dzięki której grupa wsparcia jest w stanie zmotywować i wskazać podopiecznym ich możliwości i umiejętności, których nie wykorzystują do końca w życiu codziennym. Dzięki działaniom podejmowanym w ramach warsztatów uczestnicy odkrywają swój potencjał i uczą się jak z niego korzystać i wykorzystywać w zmaganiu się z trudnościami codziennego życia, w tym przede wszystkim w zatrzymaniu przemocy.

Realizacja zadania dla grup wsparcia polega w szczególności na:

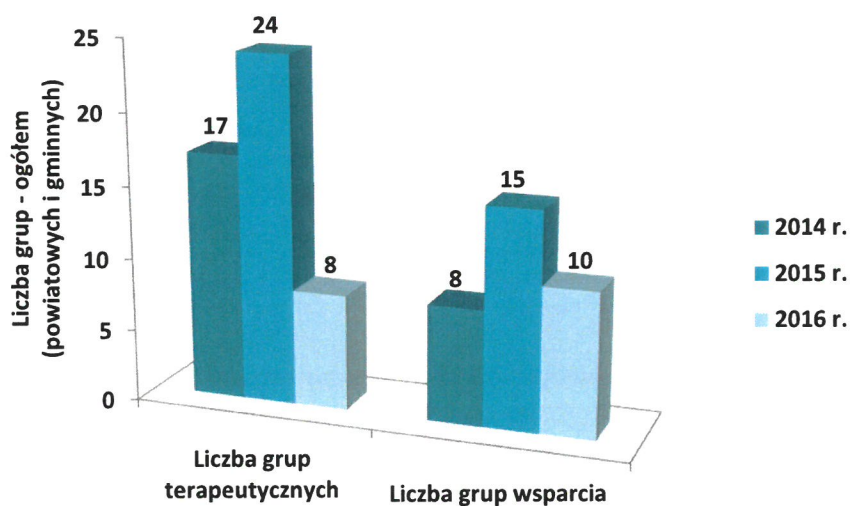
- motywowaniu do podejmowania działań mających na celu przerwanie występowania przemocy w rodzinie;
- organizowaniu spotkań dla ofiar przemocy w ramach grup warsztatowych z wykorzystaniem technik ułatwiających komunikację społeczną;
- prowadzeniu treningów asertywności i rozwoju osobistego ukierunkowanych m.in. na wyjaśnieniu znaczenia asertywności w życiu codziennym, stosowaniu asertywności i rozwoju osobistego w życiu

rodzinnym i zawodowym, radzenie sobie z konfliktem, nabieranie werbalnej i niewerbalnej pewności siebie oraz wykorzystanie własnego potencjału dla wzmocnienia wiary w siebie.

Grupa terapeutyczna

Przeznaczona dla osób doświadczających przemocy. Ma charakter otwarty, interwencyjny, choć spełnia też jednocześnie funkcję terapeutyczną. Grupa powinna być prowadzona przez dwóch terapeutów. Każdy pacjent przychodzi na spotkania tak długo, jak długo trwają różne uruchomione przez niego procedury prawne, które mają na celu zatrzymanie przemocy. Kobiety najczęściej uczęszczają na zajęcia od 1 roku do półtora roku. Warunkiem kwalifikacji do grupy jest diagnoza, brak przeciwwskazań osobowościowych do terapii grupowej i bieżące doświadczanie jakiegokolwiek formy przemocy ze strony partnera. Głównym celem pracy z kobietami doświadczającymi przemocy jest zapewnienie im bezpieczeństwa, czyli uczenie działań skierowanych na zatrzymanie przemocy. Cel ten osiągany jest poprzez przygotowywanie pań do wszczęcia spraw w sądzie (np. sprawa o znęcanie, sprawa o rozwód wraz z eksmisją) i pracę nad zmianą ich psychologicznego funkcjonowania, aby przeciwdziałać procesowi wyuczonej bezradności, oraz wzmacniać ich kompetencji osobiste i społeczne¹⁰.

W 2016 roku odnotowano spadek liczby grup terapeutycznych o 66%, liczba grup wsparcia uległa zmniejszeniu o 33% w odniesieniu do 2015 roku poprzedzającego (wykres 16).

Wykres 16. Liczby grup terapeutycznych i wsparcia w latach 2014-2016 – region świętokrzyski.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

¹⁰ Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia"

Tabela 17. Liczba powiatowych i gminnych grup terapeutycznych i wsparcia w regionie świętokrzyskim w latach 2014-2016.

Podmiot	Powiat			Gmina		
	Rok	2014	2015	2016	2014	2015
Liczba grup terapeutycznych	8	12	6	9	12	2
Liczba grup wsparcia	4	6	6	4	9	4

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Diagnoza obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykazała, iż w roku 2016 w regionie obserwujemy znaczący spadek liczby funkcjonujących na poziomie samorządów gminnych grup terapeutycznych oraz wsparcia, natomiast w przypadku samorządów powiatowych grup terapeutycznych.

Tabela 18. Liczba grup terapeutycznych i grup wsparcia w 2016 roku w świętokrzyskich powiatach i gminach.

Podmiot odpowiedzialny	Powiat		Gmina	
	2015 r.	2016 r.	2015 r.	2016 r.
powiat buski	1 gr. wsparcia	1 gr. wsparcia	0	0
- Busko-Zdrój	0	0	0	2 gr. wsparcia
powiat jędrzejowski	0	0	0	0
- Jędrzejów	0	0	1 gr. terapeutyczna 1 gr. wsparcia	1 gr. terapeutyczna 1 gr. wsparcia
powiat kazimierski	0	0	0	0
powiat kielecki	0	0	0	0
powiat konecki	0	0	0	0
- Końskie	0	0	1 gr. wsparcia	0
- Stąporków	0	0	11 gr. terapeutycznych	0
powiat opatowski	0	0	0	0
powiat ostrowiecki	0	0	0	0
- Ostrowiec Świętokrzyski	0	0	0	1 gr. terapeutyczna 1 gr. wsparcia

powiat pińczowski	0	0	0	0
powiat sandomierski	2 gr. terapeutyczne	0	0	0
powiat skarżyski	1 gr. wsparcia	0	0	0
powiat starachowicki	0	0	0	0
- Pawłów	0	0	4 gr. wsparcia	0
- Starachowice	0	0	2 gr. wsparcia	0
powiat staszowski	0	0		0
- Staszów	0	0	1 gr. wsparcia	0
powiat włoszczowski	0	0	0	0
Miasto Kielce	10 gr. terapeutycznych 4 gr. wsparcia	6 gr. terapeutycznych 5 gr. wsparcia	-	-

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Mapa 6. Przestrzenne rozmieszczenie grup terapeutycznych i wsparcia w 2016 roku w regionie świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

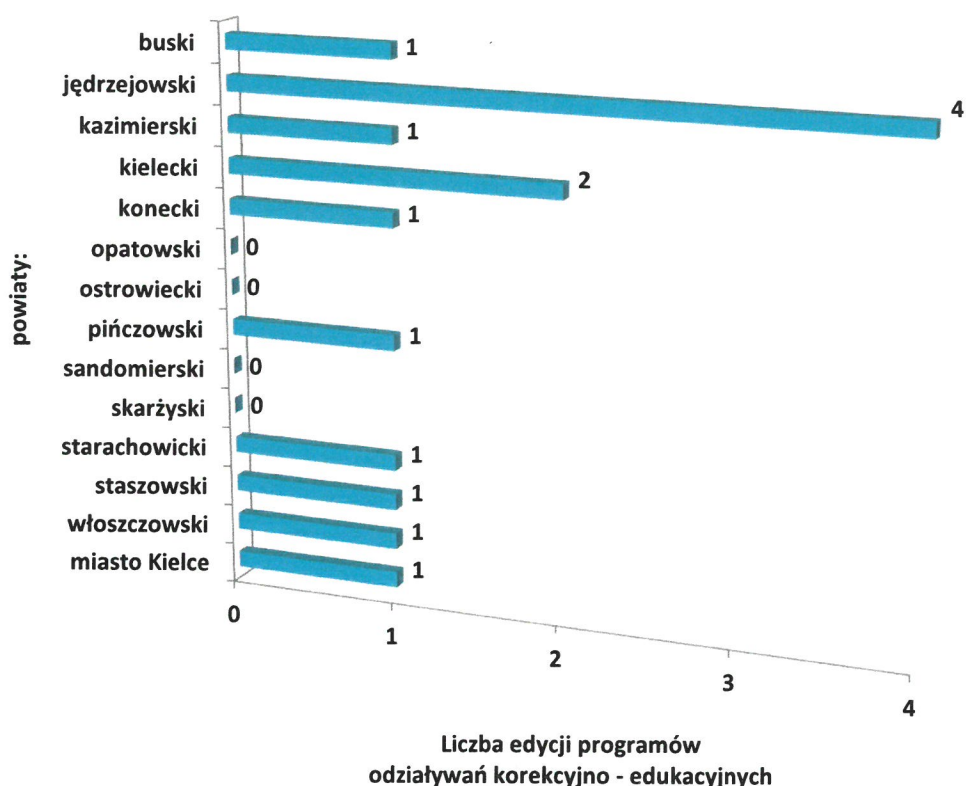
Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych

Obowiązek realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie określony został przepisami ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*. Programy te powinny stanowić część całego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz uzupełniać różne formy interwencji prawnych i administracyjnych podejmowanych wobec sprawców. Podstawowym celem tych wszystkich działań jest powstrzymanie sprawców i zakończenie przemocy w rodzinie.

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie powinny być prowadzone w formie programów działań psychologicznych, edukacyjnych i socjalizacyjnych, ukierunkowanych na zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc, które zmniejszą ryzyko dalszego stosowania przez nie przemocy oraz zwiększą ich zdolność do samokontroli agresywnych zachowań i do konstruktywnego współżycia w rodzinie.

Instytucje i organizacje realizujące programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, powinny tworzyć system monitorowania zachowania związanego z przemocą u osób uczestniczących w programie, w trakcie trwania programu i do 3 lat po jego zakończeniu oraz współpracować z instytucjami i organizacjami prowadzącymi programy przeciwdziałania przemocy i pomagania ofiarom przemocy w rodzinie¹¹.

W 2016 roku najwięcej programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych realizował powiat jędrzejowski (4) oraz powiat kielecki (2). Najmniej programów zrealizowano w powiatach: buskim (1), kazimierskim (1), koneckim (1), pińczowskim (1), starachowickim (1), staszowskim (1), skarżyskim (1), włoszczowskim (1) oraz w mieście Kielce (1).

Wykres 17. Liczba edycji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych realizowanych w świętokrzyskich powiatach w 2016r.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

4 powiaty nie realizowały programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy. Były to powiaty: opatowski, ostrowiecki, sandomierski oraz skarżyski.

¹¹ Wytyczne do tworzenia modelowych programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, zawarte zostały w Ramowym programie korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc.

Tabela 19. Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w 2016 r.

	kobiety	mężczyźni	Razem
Liczba osób które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	11	154	165
Liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	4	43	47
Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie	1	3	4

Zródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

W regionie świętokrzyskim w 2016 roku nastąpił wzrost liczby osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych o ponad 6% w stosunku do 2015 roku. Natomiast odnotowano blisko 8% spadek liczby osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w badanym okresie w odniesieniu do roku poprzedzającego diagnozę.

Monitoring udziału w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w 2016 roku wykazuje, iż w programie uczestniczą głównie mężczyźni, 154 przystąpiło do programu, z czego 27,9% ukończyło. Blisko 7% mężczyzn po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciło do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie.

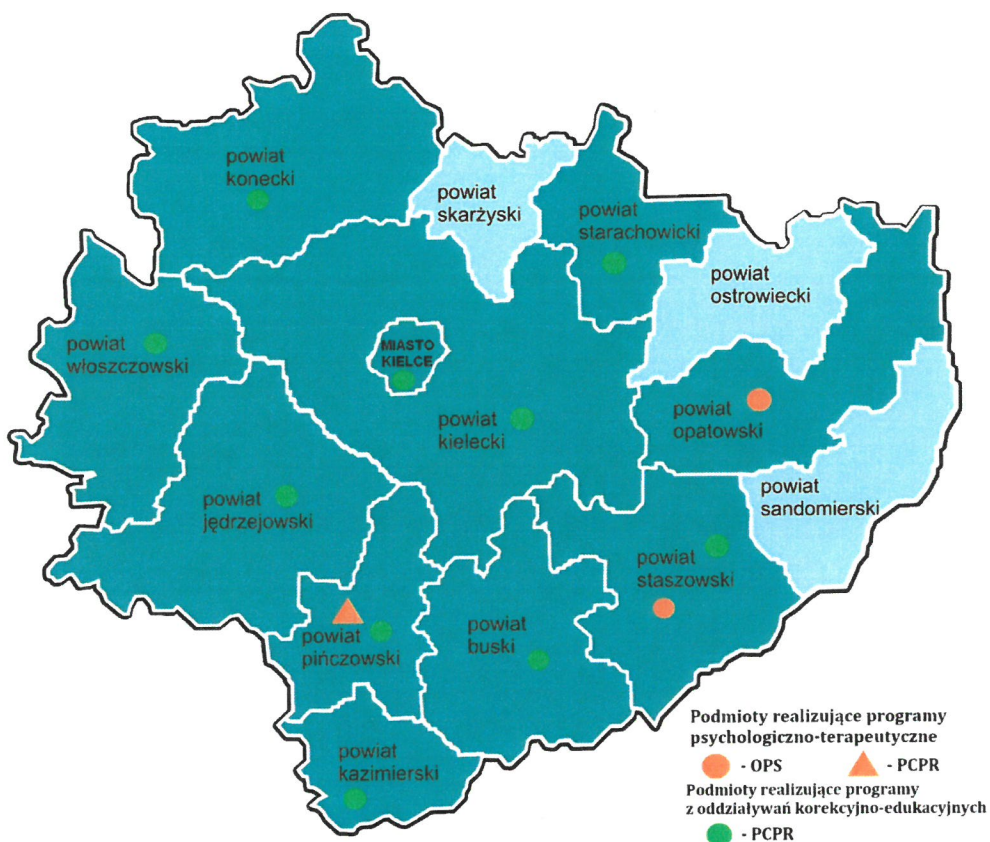
Realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych

Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań określa Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020. Opracowanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie dokonywana jest przez jednostki samorządu terytorialnego na szczeblu gminnym i powiatowym we współpracy z organizacjami pozarządowymi¹².

W regionie świętokrzyskim w 2016 roku podobnie, jak w latach poprzednich odnotowujemy znaczące deficyty w zakresie realizacji programów psychologiczno-terapeutycznych. Programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc w rodzinie w regionie realizowane były przez: PCPR w Pińczowie, OPS w Tarłowie w powiecie opatowskim oraz OPS w Połańcu w powiecie staszowskim. Pozostałe jednostki nie realizowały tego typu oddziaływań. W 2016 roku w programach psychologiczno-terapeutycznych uczestniczyło 18 mężczyzn, 7 z nich pozytywnie ukończyło program, natomiast 2 osoby po ukończeniu programów psychologiczno-terapeutycznych powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie.

¹² Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2012-2020, Załącznik do uchwały nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r.

Mapa 7. Samorzady realizujące programy psychologiczno-terapeutyczne oraz programy korekcyjno edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie w regionie świętokrzyskim w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

XI. Działania Samorządu Województwa Świętokrzyskiego realizowane w ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2016

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2016 w ramach wyznaczonych celów określił kierunki działań dla podmiotów, instytucji i organizacji funkcjonujących na poszczególnych szczeblach samorządu. W ramach nakreślonej w programie regionalnej polityki społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie kluczowe zadania dedykowane dla samorządu województwa to: podnoszenie kompetencji kadr instytucji oraz służb zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, inspirowanie i promowanie nowatorskich rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, badanie, monitoring skali problemu w regionie, badanie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy domowej, wspieranie specjalistycznego poradnictwa dla osób w kryzysie oraz wspieranie sektora pozarządowego w działaniach na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Głównym realizatorem i koordynatorem ww. działań na poziomie samorządu województwa był Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.

1) Działania realizowane w ramach podnoszenia kompetencji kadr w regionie - szkolenia i warsztaty zorganizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej:

ROK 2012

- Szkolenie dla Członków Zespołów Interdyscyplinarnych – 52 uczestników z województwa świętokrzyskiego. Celem szkolenia było wypracowanie metod efektywnej komunikacji z dokładnym omówieniem udziału i roli pracowników poszczególnych podmiotów zaangażowanych w pracę Zespołów Interdyscyplinarnych tj.: pomocy społecznej, ochrony zdrowia, oświaty, policji i kuratorów sądowych.
- Szkolenie pn. „Interwencja alkoholowa jako forma zapobiegania przemocy domowej” – 53 uczestników z województwa świętokrzyskiego. Szkolenie obejmowało łącznie 6 dni szkoleniowych, 48 godzin dydaktycznych. Skierowane było do kadry kierowniczej świętokrzyskiej policji. Tematyka szkolenia objęła między innymi zjawisko przemocy domowej jako jedną z możliwych konsekwencji/zagrożeń nierozwiązanego problemu alkoholowego (nadużywania lub uzależnienia od alkoholu).

ROK 2013

- Szkolenia dla Członków Zespołów Interdyscyplinarnych – kontynuacja tematyki. W szkoleniu uczestniczyło 162 Członków Zespołów Interdyscyplinarnych z regionu świętokrzyskiego.
- Warsztaty pn. „Profilaktyka zjawiska cyberprzemocy - w praktyce”. Dostrzegając pojawianie się nowych zagrożeń w sieci Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej zorganizował warsztaty adresowane do pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie. W warsztatach wzięło udział 19 uczestników.
- Szkolenie z zakresu przeciwdziałania przemocy wobec dzieci skierowane dla pracowników placówek wsparcia dziennego (dwie edycje). Uczestnikami szkolenia było łącznie 76 osób – pracowników placówek wsparcia dziennego, asystentów rodzinnych, pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, psychologów, nauczycieli, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, Członków Zespołu

Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, rodziców zastępczych, pracowników placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz instruktorów terapii zajęciowej.

ROK 2014

- Szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy skierowane do świętokrzyskich pielęgniarek obejmowało 17 godzin dydaktycznych. W szkoleniu uczestniczyły 23 pielęgniarki. Celem szkolenia było m.in.: uwrażliwienie tej grupy zawodowej na problematykę przemocy oraz diagnozowania symptomów przemocy.
- Szkolenie dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie obejmowało 17 godzin dydaktycznych i skierowane było do 22 uczestników: pracowników Ośrodków Interwencji Kryzysowej oraz Członków Gminnych Zespołów ds. Przeciwdziałania Przemocy.
- Cykl seminariów – „Sytuacje kryzysowe w rodzinie”. W seminariach wzięło łącznie udział 197 przedstawicieli instytucji pomocy i integracji społecznej, służb społecznych, policjantów, pedagogów, pracowników ochrony zdrowia. Celem było spojrzenie na rodzinę w świetle zmian cywilizacyjnych, a przede wszystkim analiza możliwości wsparcia współczesnej rodziny w sytuacjach kryzysowych i konieczność szybkiego reagowania wszystkich służb społecznych na najmniejsze oznaki dysfunkcji, mogące prowadzić do kryzysu.

ROK 2015

- Szkolenie dla Członków Zespołów Interdyscyplinarnych objęło 80 uczestników z powiatu: jędrzejowskiego, koneckiego, skarżyskiego, starachowickiego, staszowskiego oraz włoszczowskiego.
- Szkolenie z zakresu podniesienia poziomu bezpieczeństwa kadry pomocy i integracji społecznej dedykowane dla pracowników 41 ośrodków pomocy społecznej i 8 powiatowych centrów pomocy rodzinie. Przeszkolonych zostało łącznie 80 pracowników. Celem szkolenia było przygotowanie kadry jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej do pracy w sytuacjach kryzysowych związanych z agresywnymi zachowaniami klientów pomocy społecznej oraz sytuacji przemocowych mogących występować w pracy środowiskowej.

ROK 2016

- Szkolenie do Członków Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych w wymiarze 16 godzin instruktorskich objęło 20 uczestników z powiatu: opatowskiego oraz sandomierskiego
- 2) Działania realizowane w ramach inspirowania i promowania nowatorskich rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz działania promocyjno - informacyjne: konferencje i kampanie dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie organizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.**

Konferencje:

- 22 marca 2012 roku zorganizowana została konferencja „Razem Przeciw Przemocy”. Uczestnikami konferencji były osoby, które na co dzień niosą pomoc ofiarom oraz pracują ze sprawcami przemocy, a także osoby zaangażowane w proces pomagania rodzinom w kryzysie, w szczególności: członkowie Zespołów Interdyscyplinarnych Zespołów ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz pracownicy jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej.

- 21 marca 2013 roku zorganizowana została konferencja „Sytuacje Kryzysowe współczesnej rodziny”. Uczestnikami konferencji byli przedstawiciele: samorządów powiatowych i gminnych, jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej oraz organizacji pozarządowych.
- 5 listopada 2013 roku zorganizowana została konferencja pn. „Zjawisko agresji w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych” dla 150 uczestników. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele: jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej, pedagodzy szkolni, przedstawiciele poradni psychologiczno – pedagogicznych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, placówek szkolno – wychowawczych, policji, sądów oraz organizacji pozarządowych.

Kampanie:

- W 2012 roku w okresie od 13 do 29 lutego w ramach kampanii uwrażliwiającej mieszkańców regionu na problem przemocy wobec osób starszych został wyemitowany spot radiowy. Spot emitowany był w Radiu Kielce. Łączna liczba emisji wyniosła 41 spotów, długość jednego spotu to 70 sekund.
- W 2012 roku w ramach „Tygodnia Pomocy Ofiarom Przestępstw” podjęte zostały działania, które miały na celu rozpowszechnienie informacji o inicjatywie Ministerstwa Sprawiedliwości na potrzeby i prawa osób pokrzywdzonych przestępstwem. W ramach „Tygodnia Pomocy Ofiarom Przestępstw” zostało udzielonych 25 538 porad.

Upowszechnianie dobrych praktyk:

- W 2014 roku wydany został biuletyn pn. „Sytuacje kryzysowe w rodzinie” w nakładzie 800 egzemplarzy.
- Od 2011 roku corocznie na łamach Biuletynu Obserwatorium Integracji Społecznej, a następnie od 2015 roku „Obserwatora Świętokrzyskiego” publikowane były artykuły dotyczące problematyki przemocy w rodzinie.

3) Działania realizowane w ramach badania i monitoringu problemu przemocy w rodzinie w regionie świętokrzyskim.

- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej corocznie w ramach monitoringu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2016 dokonywał analizy sytuacji w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W oparciu o dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach, Sądu i Prokuratury Okręgowej w Kielcach, Centralnej Aplikacji Statystycznej ze sprawozdań gmin i powiatów z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
- W 2012 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej przeprowadził badanie socjologiczne „Zjawisko agresji w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz w środowisku rodzinnym województwa świętokrzyskiego”. Koncepcja badania zakładała spojrzenie na problematykę zachowań agresywnych i przemocowych z punktu widzenia zarówno dzieci i młodzieży, osób związanych ze szkołą czyli pedagogów oraz psychologów i wychowawców szkolnych, ale również z punktu widzenia instytucji zajmujących się tą tematyką. Wyniki badania zostały zaprezentowane podczas konferencji pn. „Zjawisko agresji w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych”

➤ W 2015 roku zostało zrealizowane badanie społeczne pn. „Przemoc w rodzinie w opinii mieszkańców województwa świętokrzyskiego”. Badanie zostało zrealizowane na próbie 1000 mieszkańców województwa świętokrzyskiego. Celem badania było poznanie opinii na temat zjawiska przemocy wśród mieszkańców regionu co pozwoliło na określenie skali świadomości społecznej dotyczącej tego problemu. Ponadto dane zastane dot. problematyki przemocy zostały zestawione z danymi z innych regionów tym samym zobrazowano region świętokrzyski na tle innych regionów w Polsce w kontekście nasilenia zjawiska przemocy domowej.

4) Działania realizowane w ramach wsparcia specjalistycznego poradnictwa dla osób w kryzysie.

W 2013 roku Samorząd Województwa Świętokrzyskiego udzielił dotacji celowej z przeznaczeniem na realizację zadania własnego powiatu z zakresu pomocy społecznej dla miasta Kielce na prowadzenie specjalistycznego poradnictwa realizowanego w ramach „Telefonu Zaufania” dla osób w kryzysie. Telefon o numerze **195 25** działa od 13 kwietnia 2013 roku i jest obsługiwany przez pracowników Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. Pracownicy ośrodka dyżurowali całodobowo przy telefonie interweniując w stosunku do osób pozostających w sytuacjach kryzysowych. W latach **2013-2016** dzięki funkcjonowaniu „Telefonu Zaufania” udzielona została pomoc **355 mieszkańcom** regionu świętokrzyskiego.

5) Działania realizowane w ramach wspierania sektora pozarządowego w działaniach na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W ramach realizacji Programu Współpracy Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z Organizacjami Pozarządowymi w latach 2012–2016, wsparcie finansowe na realizację projektów w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie uzyskały **33 oferty** organizacji pozarządowych na łączną kwotę: **244 192,00 PLN**. Szczegółowe dane dotyczące otrzymanego wsparcia zestawione zostały w tabeli 20.

Tabela 20. Wsparcie organizacji pozarządowych w realizację działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2012-2016 udzielone przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego.

Rok	Zadanie	Liczba dofinansowanych projektów	Kwota udzielonej dotacji	Dofinansowanie łącznie
2012	Realizacja środowiskowych programów mających na celu zapobiegania agresji rówieśniczej i cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży	2	Dotacja: 19 000,00 PLN	36 005,00 PLN
	Realizacja programów pomocy psychologicznej, terapeutycznej i samopomocy dla ofiar przemocy w rodzinie skierowanych do dorosłych/dzieci	3	Dotacja: 17 005,00 PLN	
2013	Realizacja programów służących budowie systemu wczesnej interwencji w obszarach zagrożenia osobistego i publicznego	1	Dotacja: 9 600,00 PLN	50 000,00 PLN
	Działania na rzecz przeciwdziałania przemocy	5	Dotacja: 30 320,00 PLN	
	Wspieranie oraz promowanie działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy wobec osób starszych	2	Dotacja: 10 080,00 PLN,	
2014	Poradnictwo specjalistyczne w tym: wspieranie ośrodków interwencji kryzysowej, punktów informacyjno-konsultacyjnych, ośrodków wsparcia w zakresie przeciwdziałania przemocy	4	Dotacja: 40 000,00 PLN	51 250,00 PLN
	Programy korekcyjno-	2	Dotacja:	

	edukacyjne dla ofiar i sprawców przemocy		11 250,00 PLN	
2015	Realizacja środowiskowych programów mających na celu zapobieganie przemocy rówieśniczej	2	Dotacja: 20 000,00 PLN	51 250,00 PLN
	Realizacja programów pomocy psychologicznej, terapeutycznej i samopomocy dla ofiar przemocy w rodzinie – dorosłych i dzieci	4	Dotacja: 31 250,00 PLN	
2016	Działania na rzecz przeciwdziałania przemocy rówieśniczej	4	Dotacja: 30 000,00 PLN	55 687,00 PLN
	Wspieranie oraz promowanie działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy wobec osób starszych i zależnych	1	Dotacja: 10 000,00 PLN	
	Organizowanie różnego rodzaju pomocy dla ofiar przemocy	3	Dotacja: 15 687,00 PLN	
			Łącznie:	244 192,00 PLN

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

XII. Podsumowanie części diagnostycznej

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej corocznie w ramach monitoringu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz w ramach aktualizacji Programu dokonuje analizy zjawiska przemocy w rodzinie na poziomie regionalnym. Opracowana na potrzeby aktualizacji Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie analiza stanowi zbiorcze kompendium zawierające dane dotyczące przemocy w rodzinie. Źródłem informacji na temat zjawiska przemocy są statystyki: policyjne, wymiaru sprawiedliwości, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz badania opinii publicznej o charakterze ogólnopolskim i regionalnym. Problematyka przemocy w rodzinie jest kwestią niezwykle „delikatną” i „drażliwą”, często skrywaną przez osoby doświadczające przemocy. W związku z tym w procesie badawczym często pojawiają się liczne bariery metodologiczne skutkujące trudnościami w precyzyjnym określeniu skali tego zjawiska.

Zebrane na potrzeby opracowania części diagnostycznej Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022 informacje, służą wyznaczeniu celów oraz określeniu działań istotnych z punktu widzenia regionalnej polityki społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Dokonana analiza ogólnopolskich i regionalnych badań społecznych dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie wskazuje, iż cały czas w społeczeństwie funkcjonuje wiele mitów i stereotypów dotyczących przemocy w rodzinie. Przemoc domowa kojarzona jest głównie z przemocą fizyczną. Niewiele osób słyszało o przemocy ekonomicznej czy też zaniedbaniu jako formie przemocy. Przemoc w rodzinie, zarówno wobec osób dorosłych, jak i dzieci ma miejsce najczęściej w gospodarstwach domowych niewyróżniających się negatywnie sytuacją materialną, ani pozycją społeczno – zawodową jego członków. W opinii społecznej przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych jest zjawiskiem wyraziście obserwowalnym. Respondenci wykazywali również znaczną obojętność na akty przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych. W **województwie świętokrzyskim** odnotowano najwięcej deklaracji występowania przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Województwami w których zaobserwowano najwięcej deklaracji występowania problemu przemocy wobec osób starszych oraz niepełnosprawnych są: lubuskie i warmińsko – mazurskie.

Pozytywny jest fakt, iż jak wynika z badań wśród osób zajmujących się w działalności zawodowej przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie (profesjonaliści) nie odnotowano stereotypowego postrzegania zjawiska przemocy w rodzinie. Z badania opinii na temat zjawiska przemocy w rodzinie zrealizowanego w regionie świętokrzyskim wynika, iż zdecydowana większość badanych mieszkańców regionu świętokrzyskiego (98,3%) identyfikuje zjawisko przemocy w rodzinie ze stosowaniem siły, tj. z przejawami przemocy fizycznej (w tym np.: biciem, kopaniem, szarpaniem czy policzkowaniem). Na drugim miejscu wskazywano działania zaliczane do przemocy psychicznej czyli zawstydzanie, poniżanie, grożenie, wyzywanie czy krzyczenie – wskazało na nie 78,8% badanych. Znaczna część ankietowanych mieszkańców świętokrzyskiego (39,5%) wskazała, że nigdy nie reaguje na przejawy agresji, z którymi się spotyka. Osoby, czyniące to czasami (13,6%), bardzo rzadko (10,2%) lub rzadko (9,7%). Jedynie 2,9% badanych zadeklarowało, że zawsze reaguje na agresywne zachowania, których jest świadkiem.

Dokonana analiza porównawcza natężenia problemu przemocy w rodzinie i zasięgu tego zjawiska pokazuje, iż wartość wskaźnika liczby „Niebieskich Kart” ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla

województwa świętokrzyskiego jest najwyższa ze wszystkich województw Polski południowo-wschodniej. W perspektywie całego kraju wyższą wartość wskaźnika odnotowano jedynie w przypadku województwa warmińsko-mazurskiego. Największe natężenie przemocy w rodzinie w powiatach regionu świętokrzyskiego odnotowano w powiecie kieleckim. Wartość obliczonego wskaźnika liczby rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” na 1000 mieszkańców wynosi blisko **4,9**. Wysoki wskaźnik odnotowano również w powiatach: jędrzejowskim, koneckim, pińczowskim, skarżyskim oraz włoszczowskim w których wartość wskaźnika mieści się w przedziale **4,0 – 4,8**. Na przestrzeni lat 2012-2015 w regionie świętokrzyskim odnotowano wzrost liczby wypełnianych formularzy, który mógł sugerować nasilanie zjawiska przemocy. Natomiast w 2016 roku nieznacznie zmniejszyła się liczba wypełnionych „Niebieskich Kart”. Analiza danych statystycznych dot. liczby wypełnianych „Niebieskich Kart” nie daje podstaw do jednoznacznej oceny skali zjawiska przemocy. Przemoc domowa jest bardzo często zjawiskiem „ukrytym”, ofiary nie zgłaszają tego typu przestępstw, często też zachowania objęte przemocą mogą być źle interpretowane. Najczęściej występującą formą przemocy analogicznie, jest: przemoc psychiczna, przemoc fizyczna, następnie przemoc innego rodzaju w tym przemoc ekonomiczna. Najrzadziej występującą formą przemocy odnotowywaną przez funkcjonariuszy w regionie świętokrzyskim jest przemoc seksualna. Na przestrzeni ostatnich trzech lat w świętokrzyskim obserwujemy trend w którym systematycznie spada liczba osób małoletnich będących ofiarą przemocy w rodzinie. W 2016 roku w odniesieniu do 2015 roku nastąpił największy spadek osób małoletnich dotkniętych przemocą w rodzinie o 19,2%. Odsetek osób starszych w ogóle odnotowanych ofiar przemocy w rodzinie w okresie 2013-2016 utrzymuje się na względnie stałym poziomie. Znamienny jest fakt, iż z przemocą w rodzinie bardzo często koreluje problem nadużywania alkoholu przez sprawców przemocy. Na przestrzeni lat odsetek sprawców przemocy będących pod wpływem alkoholu wynosi około 70%.

Program

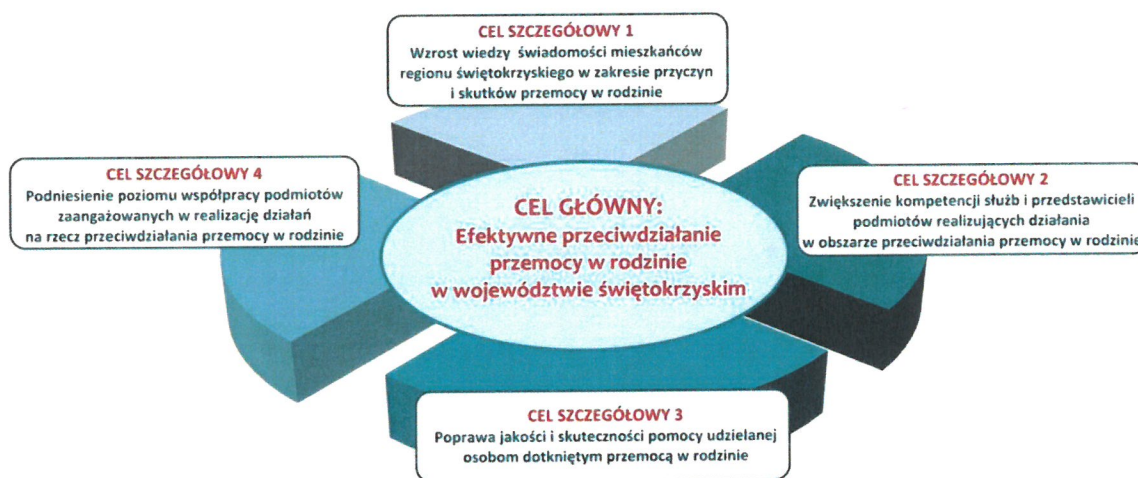
XIII. Cele Programu

Cel główny

Efektywne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w województwie świętokrzyskim.

Cele szczegółowe:

- 1) Wzrost wiedzy i podniesienie świadomości mieszkańców regionu świętokrzyskiego w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.
- 2) Zwiększenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- 3) Poprawa jakości i skuteczności pomocy udzielanej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.
- 4) Rozwój współpracy podmiotów zaangażowanych w realizację działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel szczegółowy 1

Wzrost wiedzy i świadomości mieszkańców regionu świętokrzyskiego w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

Kierunki działań:

- 1.1 Inicjowanie, organizowanie, współpraca w zakresie prowadzenia regionalnych i lokalnych kampanii społecznych które:
 - ✓ obalają mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie;
 - ✓ opisują mechanizmy przemocy w rodzinie oraz jednoznacznie wskazują na ich społeczną szkodliwość i społeczno-kulturowe uwarunkowania;
 - ✓ promują metody wychowawcze bez użycia przemocy i informują o zakazie stosowania kar cielesnych wobec dzieci przez osoby sprawujące władzę rodzicielską, oraz opiekę lub pieczę;
 - ✓ promują działania służące przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w tym ochronę i pomoc dla osób doznających przemocy oraz interwencję wobec osób stosujących przemoc;
 - ✓ uwrażliwiają na przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom takim jak: przemoc rówieśnicza, cyberprzemoc, które mogą korelować ze stosowaniem przemocy w rodzinie.
- 1.2 Włączanie się w ogólnopolskie kampanie mające na celu podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

- 1.3** Opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie i jej negatywnych skutków.

Wskaźniki:

- Liczba regionalnych kampanii społecznych;
- Liczba lokalnych (zorganizowanych na poziomie samorządów powiatowych i gminnych), kampanii społecznych;
- Liczba ogólnopolskich kampanii w które włączył się samorząd województwa;
- Liczba ogólnopolskich kampanii w które włączyły się samorządy gminne oraz powiatowe regionu świętokrzyskiego;
- Liczba materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie (broszur, biuletynów, informatorów, ulotek) opracowanych na poziomie regionu;
- Liczba materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie (broszur, biuletynów, informatorów, ulotek) opracowanych na poziomie samorządów powiatowych i gminnych;
- Liczba rozdyskrebowanych materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie.

Cel szczegółowy 2

Zwiększenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Kierunki działań:

- 2.1** Organizowanie szkoleń w oparciu o wytyczne, o których mowa w punkcie 4.2.1 KPPPwR na lata 2014-2020 dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w tym przedstawicieli:
- ✓ jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
 - ✓ gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
 - ✓ Policji;
 - ✓ Oświaty;
 - ✓ Ochrony zdrowia;
 - ✓ Sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych;
 - ✓ Służby więziennej;
 - ✓ innych podmiotów mogących być członkami zespołów interdyscyplinarnych.
- 2.2** Organizowanie wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc, w formie m.in. superwizji, coachingu, grup wsparcia.
- 2.3** Upowszechnianie dobrych praktyk oraz innowacyjnych rozwiązań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Wskaźniki:

- Liczba szkoleń;
- Liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb;

- Liczba osób pracujących bezpośrednio ze sprawcami przemocy objętych różnymi formami poradnictwa i wsparcia psychologicznego;
- Liczba opisanych i upowszechnionych dobrych praktyk w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel szczegółowy 3

Poprawa jakości i skuteczności pomocy udzielanej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Kierunki działań:

- 3.1 Organizowanie konferencji i warsztatów, których celem będzie przygotowanie kadr do profesjonalnego świadczenia usług na rzecz osób dotkniętych przemocą oraz osób będących sprawcami przemocy.
- 3.2 Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej.
- 3.3 Opracowywanie ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.
- 3.4 Opracowywanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
- 3.5 Prowadzenie badań i analiz dotyczących problematyki przemocy w rodzinie w regionie w tym określaniu odsetka populacji zagrożonej przemocą w rodzinie w regionie.
- 3.6 Wspieranie rozwoju infrastruktury społecznej w obszarze przemocy w rodzinie.
- 3.7 Wspieranie działalności organizacji pozarządowych w realizacji zadań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- 3.8 Wspieranie działalności telefonu zaufania dostępnego dla wszystkich mieszkańców regionu świętokrzyskiego.

Wskaźniki:

- Liczba zorganizowanych konferencji i warsztatów;
- Liczba uczestników konferencji i warsztatów;
- Liczba opracowanych i upowszechnionych materiałów informacyjnych;
- Liczba ramowych programów oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych;
- Liczba powiatów realizujących programy korekcyjno-edukacyjne;
- Liczba osób objętych programami korekcyjno-edukacyjnymi;
- Liczba ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- Liczba podmiotów infrastruktury społecznej udzielającej pomocy osobom doznającym przemocy wspartych przez samorząd województwa;
- Liczba organizacji pozarządowych, którym udzielono wsparcia na realizację zadań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- Wolumen dotacji przyznanych organizacjom pozarządowym na realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- Liczba rozmów i interwencji podjętych dzięki funkcjonowaniu regionalnego telefonu zaufania.

Cel szczegółowy 4

Podniesienie poziomu współpracy podmiotów zaangażowanych w realizację działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Kierunki działań:

- 4.1 Utworzenie i aktualizacja bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działania poszczególnych służb na poziomie województwa.
- 4.2 Ewidencjonowanie istniejącej infrastruktury instytucji udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.
- 4.3 Inicjowanie współpracy przedstawicieli poszczególnych służb oraz organizacji w celu wypracowania wspólnej polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- 4.3 Organizowanie interdyscyplinarnych porad, konferencji z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb.
- 4.4 Wspieranie działań o charakterze interdyscyplinarnym realizowanych w regionie oraz na poziomie samorządów powiatowych i gminnych.

Wskaźniki:

- Coroczna aktualizacja na stronach internetowych Urzędu Marszałkowskiego bazy teleadresowej podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- Coroczna aktualizacja na stronach internetowych Urzędu Marszałkowskiego bazy osób nadzorujących lub koordynujących działania poszczególnych służb na poziomie województwa;
- Liczba porad, konferencji mających charakter interdyscyplinarny;
- Liczba inicjatyw o charakterze interdyscyplinarnym wspartych przez samorząd województwa.

Tabela 21. Cel główny i cele szczegółowe Wojewódzkiego Programy Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022.

Cel główny:	Efektywne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w województwie świętokrzyskim	
Cele szczegółowe:	Kierunki działań:	Wskaźniki:
<p>1. Wzrost wiedzy świadomości mieszkańców regionu świętokrzyskiego w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.</p>	<p>1.1. Inicjowanie, organizowanie, współpraca w zakresie prowadzenia regionalnych i lokalnych kampanii społecznych które:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ obalają mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie; ✓ opisują mechanizmy przemocy w rodzinie oraz jednoznacznie wskazują na ich społeczną szkodliwość i społeczno-kulturowe uwarunkowania; ✓ promują metody wychowawcze bez użycia przemocy i informują o zakazie stosowania kar cielesnych wobec dzieci przez osoby wykonujące władzę rodzicielską oraz sprawującą opiekę lub pieczę; ✓ promują działania służące przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w tym ochronę i pomoc dla osób doznających przemocy oraz interwencję wobec osób stosujących przemoc; ✓ uwrażliwią na przeciwdziałanie negatywnym 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba regionalnych kampanii społecznych; ➤ Liczba lokalnych (zorganizowanych na poziomie samorządów powiatowych i gminnych), kampanii społecznych; ➤ Liczba ogólnopolskich kampanii w które włączył się samorząd województwa; ➤ Liczba ogólnopolskich kampanii w które włączyły się samorzady gminne oraz powiatowe regionu świętokrzyskiego; ➤ Liczba materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie (broszur, biuletynów, informatorów, ulotek) opracowanych na poziomie regionu; ➤ Liczba materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie (broszur, biuletynów, informatorów, ulotek) opracowanych na poziomie samorządów powiatowych i gminnych; ➤ Liczba rozdystrybuowanych materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat przemocy

	<p>zjawiskom takim jak: przemoc rówieśnicza, cyberprzemoc, które mogą korelować ze stosowaniem przemocy w rodzinie.</p> <p>1.2. Włączanie się w ogólnopolskie kampanie mające na celu podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.</p> <p>1.3. Opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie i jej negatywnych skutków.</p>	<p>w rodzinie.</p>
<p>2. Zwiększenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</p>	<p>2.1. Organizowanie szkoleń w oparciu o wytyczne, o których mowa w punkcie 4.2.1 KPPPwR, na lata 2014-2020 dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w tym przedstawicieli:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ jednostek organizacyjnych pomocy społecznej; ✓ gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych; ✓ Policji; ✓ Oświaty; ✓ Ochrony zdrowia; ✓ Sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych; ✓ Służby więziennej; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba szkoleń; ➤ Liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb; ➤ Liczba osób pracujących bezpośrednio ze sprawcami przemocy objętych różnymi formami poradnictwa i wsparcia psychologicznego; ➤ Liczba opisanych i upowszechnionych dobrych praktyk w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

	<p>✓ innych podmiotów mogących być członkami zespołów interdyscyplinarnych.</p> <p>2.2. Organizowanie wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc, w formie m.in. superwzji, coachingu, grup wsparcia.</p> <p>2.3. Upowszechnianie dobrych praktyk oraz innowacyjnych rozwiązań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</p>	
<p>3. Poprawa jakości i skuteczności pomocy udzielanej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.</p>	<p>3.1. Organizowanie konferencji i warsztatów, których celem będzie przygotowanie kadr do profesjonalnego świadczenia usług na rzecz osób dotkniętych przemocą oraz osób będących sprawcami przemocy.</p> <p>3.2. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej.</p> <p>3.3. Opracowywanie ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.</p> <p>3.4. Opracowywanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie.</p> <p>3.5. Prowadzenie badań i analiz dotyczących problematyki przemocy w rodzinie, w regionie</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba zorganizowanych konferencji i warsztatów; ➤ Liczba uczestników konferencji i warsztatów; ➤ Liczba opracowanych i upowszechnionych materiałów informacyjnych; ➤ Liczba ramowych programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych; ➤ Liczba powiatów realizujących programy korekcyjno-edukacyjne; ➤ Liczba osób objętych programami korekcyjno-edukacyjnymi; ➤ Liczba ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie; ➤ Liczba podmiotów infrastruktury społecznej udzielającej pomocy osobom doświadczającym przemocy wspartych przez samorząd województwa;

	<p>w tym określenie odsetka populacji zagrożonej przemocą w rodzinie w regionie.</p> <p>3.6. Wspieranie rozwoju infrastruktury społecznej w obszarze przemocy w rodzinie.</p> <p>3.7. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych w realizacji zadań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</p> <p>3.8. Wspieranie działalności telefonu zaufania dostępnego dla wszystkich mieszkańców regionu świętokrzyskiego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba organizacji pozarządowych, którym udzielono wsparcia na realizację zadań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie; ➤ Wolumen dotacji przyznanych organizacjom pozarządowym na realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie; ➤ Liczba rozmów i interwencji podjętych dzięki funkcjonowaniu regionalnego telefonu zaufania.
<p>4. Podniesienie poziomu współpracy podmiotów zaangażowanych w realizację działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</p>	<p>4.1. Utworzenie i aktualizacja bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działania poszczególnych służb na poziomie województwa.</p> <p>4.2. Ewidencjonowanie istniejącej infrastruktury instytucji udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.</p> <p>4.3. Inicjowanie współpracy przedstawicieli poszczególnych służb oraz organizacji w celu wypracowania wspólnej polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</p> <p>4.4. Organizowanie interdyscyplinarnych narad, konferencji z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb.</p> <p>4.5. Wspieranie działań o charakterze</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Coroczna aktualizacja na stronach internetowych Urzędu Marszałkowskiego bazy teleadresowej podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie; ➤ Coroczna aktualizacja na stronach internetowych Urzędu Marszałkowskiego bazy osób nadzorujących lub koordynujących działania poszczególnych służb na poziomie województwa; ➤ Liczba narad, konferencji mających charakter interdyscyplinarny; ➤ Liczba inicjatyw o charakterze interdyscyplinarnym wspartych przez samorząd województwa.

	interdyscyplinarnym realizowanych w regionie oraz na poziomie samorządów powiatowych i gminnych.	
--	--	--

XIV. Przewidywane efekty realizacji Programu

Zakłada się, że zadania realizowane w ramach Programu doprowadzą do zwiększenia skuteczności pomocy i wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym i dotkniętym przemocą poprzez:

- 1) wzmocnienie i upowszechnienie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- 2) podniesienie świadomości społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- 3) zmniejszenie liczby osób i rodzin dotkniętych przemocą,
- 4) podniesienie jakości usług świadczonych przez przedstawicieli instytucji realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- 5) wzrost liczby osób profesjonalnie zajmujących się świadczeniem usług na rzecz osób i rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą oraz osób stosujących przemoc w rodzinie.

XV. Monitoring realizacji Programu

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata: 2017-2022 będzie monitorowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w ramach corocznej analizy raportów i sprawozdań przedstawianych przez instytucje, organizacje pomocy i integracji społecznej, realizujące zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie świętokrzyskim.

Analizie zostanie poddana zgodność realizacji zadań z przyjętymi priorytetowymi kierunkami świętokrzyskiej polityki społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w oparciu o wskaźniki przyjęte w Programie.

Wnioski z monitoringu realizacji Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie będą stanowić podstawę do ewentualnej modyfikacji celów i działań lub opracowaniu nowych adekwatnych do sytuacji.

XVI. Finansowanie Programu

Podstawowym źródłem finansowania działań Samorządu Województwa Świętokrzyskiego ujętych w Wojewódzkim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022 jest budżet Województwa Świętokrzyskiego.

Inne źródła to:

- środki krajowe pochodzące z budżetu państwa (np. w ramach realizacji zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, środki programów krajowych),
- środki finansowe pochodzące z funduszy europejskich dostępne w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020.

XVII. Rekomendacje dotyczące wdrażania działań profilaktycznych i interwencyjnych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie na poziomie powiatu oraz gminy

- Realizowane działania winny być działaniami kompleksowymi obejmującymi profesjonalne poradnictwo psychologiczne, prawne, zawodowe, socjalne, usługi medyczne oraz treningi umiejętności wychowawczych. Działania powinny odnosić się interdyscyplinarnie do przemocy w rodzinie i innych powiązanych zjawisk społecznych będących źródłem zachowań przemoczonych takich jak przemoc rówieśnicza, problemowe używanie alkoholu.
- Zespoły interdyscyplinarne i grupy robocze winny podejmować działania w taki sposób aby udzielać realnej pomocy ofiarom przemocy w możliwie najszybszym czasie.
- W uzasadnionych przypadkach należy doprowadzić do odizolowania sprawcy od ofiary przemocy. Spowodować aby sprawca przemocy wyprowadził się lub jeśli jest to niemożliwe zapewnić schronienie osobom doświadczającym przemocy.
- Należy zaktywizować służby, które w znikomym stopniu uczestniczą w działaniach interdyscyplinarnych (ochrona zdrowia, oświata).
- Istotnym jest aby organizacja specjalistycznej pomocy była blisko miejsca zamieszkania ofiary (Ośrodek Interwencji Kryzysowej).
- Należy rozwijać obszar oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych skierowanych do sprawców.
- Dane wskazują na nasilenie w regionie zjawiska przemocy wobec osób starszych – wymaga to wypracowania specyficznych procedur oraz szkoleń dla profesjonalistów.
- Należy skierować szczególną uwagę na promowanie postaw aktywnych wśród świadków przemocy w rodzinie, tak by zgłaszali przypadki przemocy i podejmowali współpracę z interweniującymi służbami.

Spis

SPIS MAP:

- Mapa 1. Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta –A” w 2016 roku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
- Mapa 2. Liczba formularzy wszczynających procedurę „Niebieska Karta –A” w 2016 roku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.
- Mapa 3. Liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury „Niebieska Karta –A” w 2016 roku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.
- Mapa 4. Natężenie zjawiska przemocy w rodzinie w powiatach regionu świętokrzyskiego w 2016r.
- Mapa 5. Rozmieszczenie infrastruktury wsparcia osób doświadczających przemocy w regionie świętokrzyskim w 2016 roku.
- Mapa 6. Przestrzenne rozmieszczenie utworzonych grup terapeutycznych i grup wsparcia w 2016 roku przez samorzady gminne i samorzady powiatowe.
- Mapa 7. Samorzady realizujące programy psychologiczno-terapeutycznych oraz programy korekcyjno edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie w regionie świętokrzyskim w 2016 r.

SPIS TABEL:

- Tabela 1. Dane krajowe dotyczące działań podjętych w procedurze „Niebieskiej Karty” przez Policję w latach 2012-2016.
- Tabela 2. Liczba zakładanych „Niebieskich Kart” - ogółem w latach 2012-2016 wg województw.
- Tabela 3. Procentowy udział liczby formularzy wszczynających procedurę w liczbie formularzy ogółem w latach 2012-2016 wg województw.
- Tabela 4. „Niebieska Karta” w świętokrzyskiej Policji w latach 2012-2016.
- Tabela 5. Liczba osób w regionie świętokrzyskim, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie w 2016r.
- Tabela 6. Postępowania przygotowawcze o czyn z art. 207§ 1 k.k. - Prokuratura Okręgowa w Kielcach³⁸
- Tabela 7. Liczba orzeczonych kar wobec osób skazanych z art. 207 §1 k.k. w latach 2012-2016.
- Tabela 8. Liczba osób skazanych na karę pozbawienia wolności w roku 2016 na terenie województwa świętokrzyskiego.
- Tabela 9. Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” w latach 2014-2016 w regionie świętokrzyskim przez uprawnione podmioty.
- Tabela 10. Liczba rodzin objętych procedurą "Niebieskie Karty" w 2016 roku.
- Tabela 11. Liczba osób objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych w regionie świętokrzyskim w 2016 roku.
- Tabela 12. Liczba osób objętych pomocą grup roboczych w regionie świętokrzyskim w 2016r.
- Tabela 13. Liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych, grup roboczych wg gmin województwa świętokrzyskiego w 2016r.

- Tabela 14. Infrastruktura w zakresie wsparcia osób doświadczających przemocy w regionie świętokrzyskim w 2016r.
- Tabela 15. Rozmieszczenie infrastruktury wsparcia w obszarze przeciwdziałania przemocy w 2016 roku, powiaty regionu świętokrzyskiego.
- Tabela 16. Liczba osób objętych wsparciem w formie poradnictwa w regionie świętokrzyskim na poziomie powiatów i gmin w latach 2014-2016.
- Tabela 17. Liczba powiatowych i gminnych grup terapeutycznych i wsparcia w województwie świętokrzyskim w latach 2014-2016.
- Tabela 18. Liczba grup terapeutycznych i grup wsparcia w 2016 roku wg powiatowych i gminnych podmiotów.
- Tabela 19. Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-educacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w 2016r.
- Tabela 20. Wsparcie organizacji pozarządowych w realizację działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2012-2016 udzielone przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego.
- Tabela 21. Cel główny i cele szczegółowe Wojewódzkiego Programy Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022.

SPIS WYKRESÓW:

- Wykres 1. Liczba wypełnionych formularzy "Niebieska Karta" w latach 2012-2016 w kraju.
- Wykres 2. Osoby dotknięte przemocą w regionie świętokrzyskim na przestrzeni lat 2012-2016.
- Wykres 3. Osoby dotknięte przemocą w regionie świętokrzyskim według miejsca zamieszkania w 2016 roku.
- Wykres 4. Odsetek osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą na przestrzeni lat 2013-2016 w regionie świętokrzyskim.
- Wykres 5. Odsetek osób będących pod wpływem alkoholu podejrzewanych o stosowanie przemocy w latach 2013-2016 w regionie świętokrzyskim.
- Wykres 6. Natężenie form przemocy w regionie świętokrzyskim w latach 2012-2016.
- Wykres 7. Liczba osób osądzonych i skazanych z art. 207 §1 k.k. w latach 2012-2016.
- Wykres 8. Osoby zakwalifikowane jako recydywiści w regionie świętokrzyskim w latach 2011-2016.
- Wykres 9. Liczba sprawców w rodzinach objętych nadzorem kuratorskim w regionie świętokrzyskim w latach 2011-2016.
- Wykres 10. Liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych w regionie świętokrzyskim w latach 2014-2016.
- Wykres 11. Liczba rodzin objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych w regionie świętokrzyskim w latach 2014-2016.
- Wykres 12. Osoby objęte pomocą zespołów interdyscyplinarnych w regionie świętokrzyskim ze względu na płeć i wiek w 2016 roku.
- Wykres 13. Liczba posiedzeń grup roboczych w regionie świętokrzyskim w latach 2014-2016.

- Wykres 14. Osoby objęte pomocą grup roboczych w 2016 roku w regionie świętokrzyskim ze względu na płeć i wiek.
- Wykres 15. Procentowy rozkład liczby osób objętych w wsparciem w formie poradnictwa przez świętokrzyskie powiaty w 2016 r.
- Wykres 16. Trend liczby grup terapeutycznych i wsparcia w latach 2014-2016 – region świętokrzyski.
- Wykres 17. Liczba edycji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych realizowanych w świętokrzyskich powiatach w 2016 r.

PROCEDURA „NIEBIESKIE KARTY”

Co to takiego?

Narzędzie mające na celu zatrzymanie przemocy w rodzinie.

Kiedy można ją rozpocząć?

Procedurę uruchamiają przedstawiciele instytucji w momencie podejrzenia, że w rodzinie może dochodzić do przemocy. Taką informację specjaliści mogą uzyskać od:

Świadka przemocy

Osoby doznającej przemocy

Kiedy sami zauważą niepokojące sygnały podczas kontaktu z rodziną

Jak to zrobić?

Procedurę może uruchomić przedstawiciel jednej z pięciu instytucji/służb:

POMOCY SPOŁECZNEJ
np. pracownik Ośrodka Pomocy Społecznej

OCHRONY ZDROWIA
np. pielęgniarka, lekarz, ratownik medyczny

POLICJI
np. dzielnicowy, policjanci interweniujący podczas awantury domowej

OŚWIATY
np. pedagog, psycholog, nauczyciel

KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Kiedy przedstawiciel jednej z w/w służb dowie się lub ma podejrzenie, że występuje przemoc, wypełnia specjalny formularz „Niebieskie Karty – A” i wręcza osobie doznającej przemocy formularz „Niebieskie Karty – B”.

Co dzieje się dalej?

Sprawa trafi do specjalistów, którzy będą pracować z rodziną. Osoby te, po zapoznaniu się ze sprawą, zdecydują o dalszych krokach:

Jeśli w rodzinie dochodzi do przemocy: specjaliści będą pracować z rodziną w ramach:

Zespołu Interdyscyplinarnego

Grupy Roboczej

Jeśli w rodzinie nie dochodzi do przemocy:

PROCEDURA ZOSTAJE ZAKOŃCZONA

Czym jest Zespół Interdyscyplinarny? Co to jest Grupa Robocza?

Zespół Interdyscyplinarny to podmiot powołany na terenie każdej dzielnicy.

W jego skład wchodzi specjalistów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Grupa Robocza to osoby wybrane przez Zespół Interdyscyplinarny, które będą miały bezpośredni kontakt z rodziną np. dzielnicowy, pracownik socjalny, pedagog szkolny itp.

Jakie będą kolejne kroki?

Osoba doznająca przemocy zostanie zaproszona na spotkanie z przedstawicielami Grupy, aby w oparciu o jej potrzeby, wspólnie ustalić plan dalszych działań. Podczas spotkania zostanie wypełniony formularz „Niebieskie Karty – C”

Osoba stosująca przemoc zostanie wezwana na rozmowę interwencyjną, podczas której dowie się o konieczności zaprzestania stosowania przemocy. Członkowie Grupy wskażą miejsca, w których można uzyskać pomoc w celu wprowadzania zmian. Podczas spotkania zostanie wypełniony formularz „Niebieskie Karty – D”

Co się będzie działo dalej?

Grupa Robocza sprawdza poprzez wizyty i rozmowy, czy przemoc w rodzinie ustala

W razie potrzeby modyfikuje plan pomocy rodzinie

W przypadku braku poprawy sytuacji służby mogą uruchamiać działania prawne wobec osoby stosującej przemoc

Powyższe działania trwają tak długo, aż przemoc ustanie/zostanie zatrzymana.

Projekt współfinansuje m.st. Warszawa

Kiedy przemoc ustanie...

WÓWCZAS SPECJALIŚCI KOŃCZĄ PRACĘ Z RODZINĄ, A PROCEDURA „NIEBIESKIE KARTY” ZOSTAJE ZAKOŃCZONA.

niebieska linia

Stowarzyszenie na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

**RAMOWY PROGRAM
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY
W RODZINIE NA LATA 2017-2022**

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

Kielce, 2017

Spis treści

Wstęp

- I. Podstawy prawne oraz teoretyczne Ramowego Programu Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
- II. Wybrane dane z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- III. Cel Ramowego Programu Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
- IV. Adresaci Programu
- V. Działania rekomendowane do realizacji na szczeblu lokalnym
- VI. Realizatorzy Programu
- VII. Wskazówki dla podmiotów realizujących programy ochrony ofiar przemocy w rodzinie
- VIII. Zasady realizacji Programu
- IX. Zasady monitorowania i ewaluacji działań wynikających z realizacji Programu

Zakończenie

Spis map i tabel

Wstęp

Podstawę dla opracowania niniejszego Programu ramowego stanowi artykuł 6 ust.6 pkt. 3 ustawy z 29 lipca 2005 roku *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. z 2015 poz.1390), zgodnie z którym „Do zadań własnych samorządu województwa należy w szczególności: *opracowanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie*”.

Celem niniejszego dokumentu jest nakreślenie ram działań w obszarze pracy z osobami doznającymi przemocy w rodzinie. Określone w programie działania na rzecz ochrony ofiar przemocy w rodzinie wpisują się w realizację celów regionalnych dokumentów programowych i strategicznych województwa świętokrzyskiego. Program opracowany został z uwzględnieniem wniosków wynikających z realizacji Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2016. Działania podejmowane w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w tym ochrony ofiar przemocy podejmowane są w oparciu o diagnozę będącą elementem Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022. Program ten jest swoistym wyznacznikiem w zakresie opracowywania programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie, z uwzględnieniem specyfiki i uwarunkowań lokalnych. Celem ramowego programu ochrony ofiar przemocy jest koordynacja działań realizowanych zarówno przez instytucje samorządowe jak i organizacje pozarządowe. Ramowy program jest spójny z Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Świętokrzyskim na lata 2017-2022.

I. Podstawy prawne oraz teoretyczne Ramowego Programu Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

Podstawy prawne

Ustawowa definicja przemocy określona została w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 poz.1390), w art. 2 pkt. 2 zgodnie z którą przemoc to: *jednorazowe albo powtarzające się umyślnie działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (...), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym, psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne osób dotkniętych przemocą*”.

Szczegółowa analiza pojęciowo-definitywna, określająca: źródła przemocy w rodzinie, formy przemocy, fazy przemocy, a także stereotypy i mity na temat przemocy w rodzinie została zawarta w Wojewódzkim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022.

Podstawę prawną ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie stanowią następujące akty prawne:

- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. z 2015 poz.1390);
- ustawa z dnia 12 marca 2004r. *o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2017r., Nr 1769 tj.);
- ustawa z dnia 26 października 1982r. *o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* (Dz. U. z 2016r., Nr 487 tj.);
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020 (Monitor Polski, Dziennik Urzędowy RP z dnia 9 czerwca 2014r., poz. 445)
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 22 lutego 2011r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. z 2011 r. Nr 50 poz. 259);
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 3 czerwca 2011r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2011 r. Nr 126, poz. 718);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r. Nr 209, poz. 1245).

Ramowy Program Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie jest spójny z funkcjonującymi w województwie świętokrzyskim regionalnymi dokumentami strategicznymi i programowymi:

- Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020;
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022;
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2012-2017;
- Świętokrzyski Program Pomocy Społecznej 2012-2017;
- Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w regionie świętokrzyskim na lata 2014-2020;
- Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013-2018.

Podstawy teoretyczne

Przemoc w rodzinie – najogólniej mówiąc niszczy szanse rozwojowe członków rodziny. Niszczy również wartości. Nie jest też (jak w przypadku zdrowej rodziny) miejscem bezpieczeństwa, miejscem rozwoju osobistego jej członków, nie uczy adekwatnych reakcji i komunikacji ani współpracy, współdziałania i sensownego różnicowania. Sytuacja członków rodziny z przemocą jest podwójnie trudna, bo zmagają się oni z przemocą nie tylko w świecie zewnętrznym (jak wszyscy), ale i we własnej strukturze.

Istnieje kilka koncepcji psychologicznych wyjaśniających zjawisko przemocy i zachowanie ofiar:

SYNDROM WYUCZONEJ BEZRADNOŚCI

- Ofiary przemocy nabierają przekonania o nieskuteczności swoich posunięć, rodzi się w nich poczucie bezradności.
- Wyuczona bezradność jest poddaniem się, zaprzestaniem działania, które wynika z przekonania, że cokolwiek się zrobi, nie będzie to miało żadnego znaczenia, gdyż zawsze znajdzie się powód do zachowań agresywnych.
- Wyuczona bezradność jest najczęstszym objawem u osób doznających przemocy. Bardzo często rozwija się na bazie życiowych doświadczeń, takich jak:

Doświadczenia z dzieciństwa:

- przemoc fizyczna;
- napaść seksualna lub molestowanie;
- sytuacje traumatyczne (śmierć lub rozwód rodziców, alkoholizm, choroba bliskich itp.);
- kłopoty w nauce;
- problemy zdrowotne.

Doświadczenia wyniesione ze związków w życiu dorosłym:

- przemoc (istotny jest czas trwania, rodzaj i częstość przemocy);
- patologiczna zazdrość;
- gwałt, przymuszanie do nieakceptowanych form współżycia;
- groźby pozbawienia życia.

Nakładanie się na siebie niekorzystnych doświadczeń odgrywa istotną rolę w powstaniu i ujawnianiu się syndromu wyuczonej bezradności. Skutki wyuczonej bezradności, łagodzi stopniowe odzyskiwanie przez osobę doznającą przemocy kontroli nad swoją osobą i swoim życiem.

Wyuczona bezradność prowadzi do wielu negatywnych skutków, które mogą przejawiać się w trzech sferach:

- *Deficyty poznawcze*, które polegają na ogólnym przekonaniu, iż nie ma takich sytuacji, w których możliwa jest zmiana, że w konkretnej sytuacji nic nie można zrobić i nikt nie jest w stanie pomóc;
- *Deficyty motywacyjne*, które polegają na tym, że osoba zachowuje się biernie, jest zrezygnowana, nie podejmuje żadnych działań, aby zmienić swoją sytuację;
- *Deficyty emocjonalne*, które objawiają się stanami apatii, lęku, depresji, uczucia zmęczenia, niekompetencji i wrogości.

ZJAWISKO „PRANIA MÓZGU”

Badania nad przemocą w rodzinie pozwoliły wyodrębnić najbardziej typowe zachowania sprawców przemocy, stosujących technikę „prania mózgu” do których zalicza się: izolację, monopolizację uwagi,

doprowadzenie do wyczerpania, wywoływanie lęku i depresji, naprzemiennosc kary i nagrody, demonstrowanie wszechmocy i wszechwładzy, wymuszanie drobnych przysług.

Konsekwencje „prania mózgu”:

- Degradacja własnego obrazu - zabiegi te powodują, że osoby doznające przemocy, zmniejszają swoją aktywność, wycofują się z działania i unikają podejmowania trudnych zadań. Uważają, że są głupie i mało zdolne. Łatwo ulegają sugestiom i manipulacjom. Zmieniają swoje poglądy, przyzwyczajenia, by dostosować się do życzeń sprawcy.
- Przeżywanie silnego poczucia lęku i zagrożenia - ofiary mają duże poczucie winy, wstydu i lęku. Od sprawcy oczekują jedynie kary, ponieważ wiedzą, że są pełne wad, a wszystko co robią jest niewłaściwe. Przeżywanie silnego poczucia winy kieruje złość i agresywność w stronę własnej osoby, to z kolei powoduje, że sprawca może czuć się bezkarnie.
- Wyzwalanie silnych stanów regresji - regresja jest mechanizmem obronnym, polegającym na nawrotach do zachowań i sposobów działania z wcześniejszych okresów życia. Stosowanie techniki „prania mózgu”, prowadzi do wielu regresywnych zmian w osobowości ofiar. Skutkiem tego jest ich bezradność, zanik krytycznego myślenia, powrót do myślenia życzeniowego, czasami zanik uczuć wyższych. Procesy „prania mózgu” powodują całkowite podporządkowanie, utratę poczucia własnej wartości i własnych przekonań oraz bezkrytyczne przyjmowanie rzeczywistości, wykreowanej przez sprawcę.

DLACZEGO OSOBY DOZNAJĄCE PRZEMOCY NIE SZUKAJĄ POMOCY?

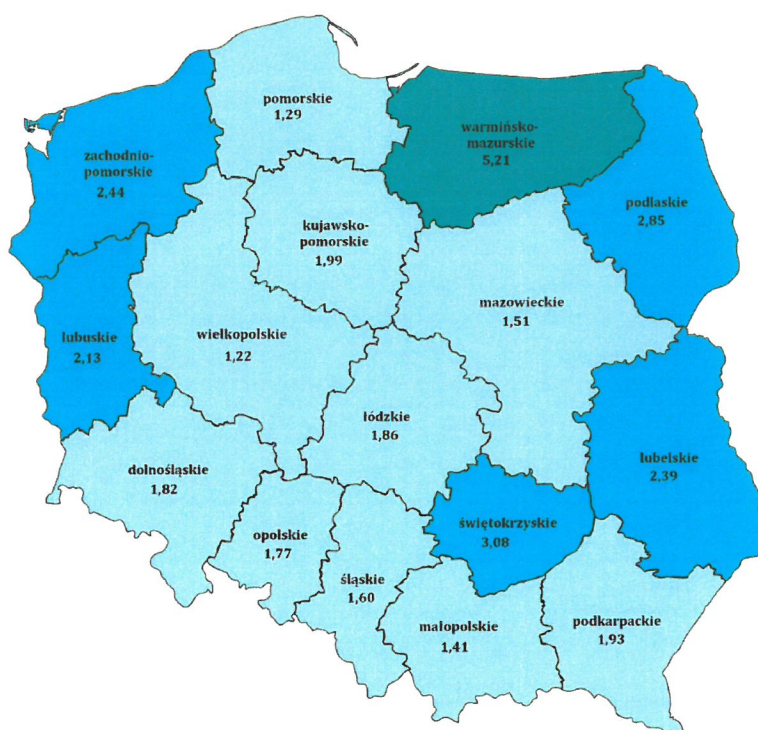
- bo odczuwają lęk przed zemstą ze strony partnera. Ofiara może być zastraszona przez partnera, który grozi jej śmiercią lub śmiercią jej dzieci, jeśli prawda o przemocy wyjdzie na jaw;
- bo odczuwają wstyd i upokorzenie. Ofiara może być przekonana, że przemoc dotyczy tylko jej osoby, inni zaś nie mają takich kłopotów. Może myśleć, że gdyby była lepsza, ataki agresji nie występowałyby;
- bo są zależne finansowo do partnera;
- bo posiadają błędne przekonania - wierzy, że w każdym małżeństwie istnieje przemoc; ma nadzieję, że przemoc była incydentalna, a sam partner zmieni się na lepsze;
- bo utraciły wiarę w pomoc - mogła szukać pomocy, ale okazała się ona mało skuteczna;
- bo nie chcą złamać tradycji kulturowo-religijnych. Kobieta chce utrzymać małżeństwo nawet za cenę cierpienia, ze względu na wartości religijne lub tradycje kulturowe¹.

¹ <http://cps.org.pl/czytelnia/psychoterapia/134-praca-z-ofiarami-przemocy-w-rodzynie>

II. Wybrane dane w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie (analiza retrospektywna).

Jednym z elementów diagnozy problemu przemocy w rodzinie opracowanej na potrzeby Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022 jest analiza w dotychczas dotycząca natężenia zjawiska przemocy, charakterystyki osób będących ofiarami przemocy oraz obszaru wsparcia ofiar przemocy. W niniejszym Programie zaprezentowane zostaną wybrane dane z części diagnostycznej Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022. Szczegółowe dane zawarte są w ww. Programie.

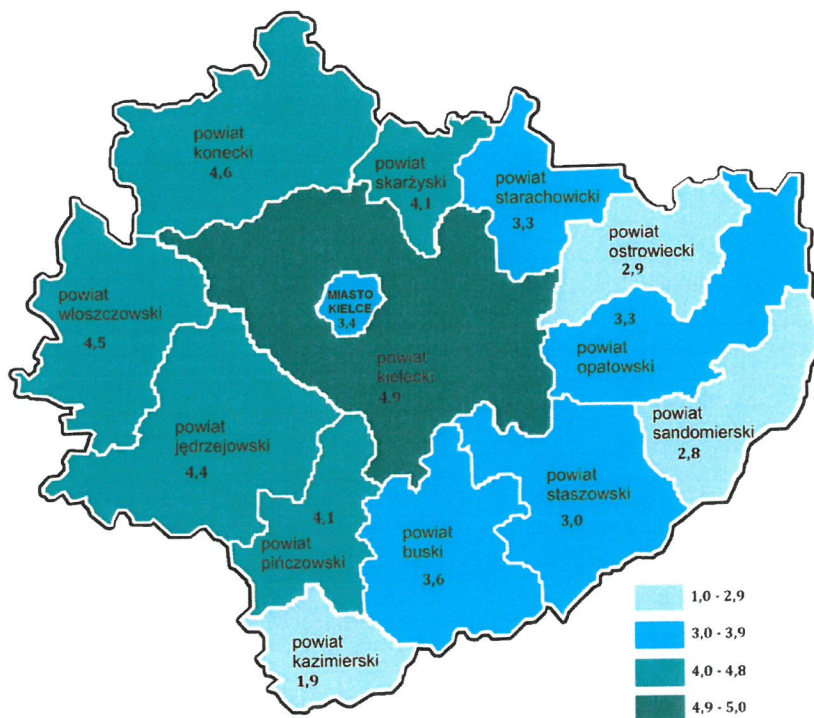
Mapa 1. Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta –A” w 2016r. w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Analiza regionalnego zróżnicowania wartości wskaźnika liczby „Niebieskich Kart” ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wykazuje, iż **wartość tego wskaźnika dla województwa świętokrzyskiego jest najwyższa ze wszystkich województw Polski południowo-wschodniej**. W perspektywie całego kraju wyższą wartość wskaźnika odnotowano jedynie w przypadku województwa warmińsko-mazurskiego.

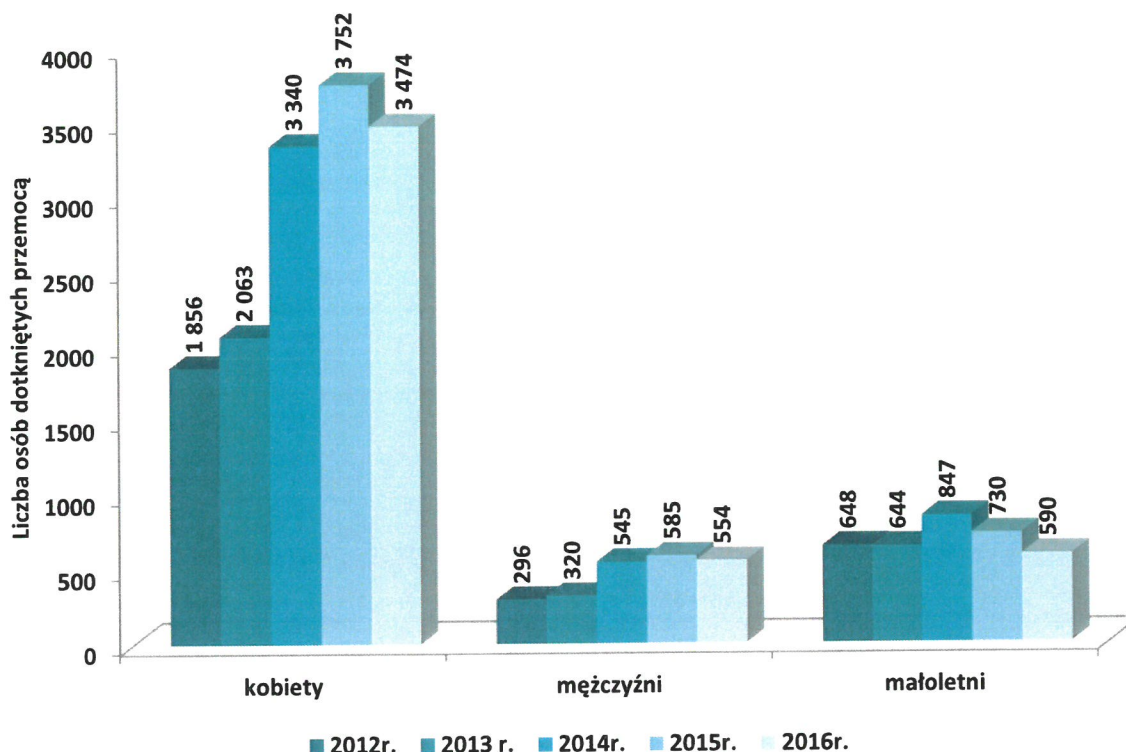
Mapa 2. Natężenie zjawiska przemocy w rodzinie w powiatach regionu świętokrzyskiego w 2016r.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Największe natężenie przemocy w rodzinie odnotowano w powiecie kieleckim. Wartość obliczonego wskaźnika liczby rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” na 1000 mieszkańców wynosi blisko **4,9**. Wysoki wskaźnik odnotowano również w powiatach: jędrzejowskim, koneckim, pińczowskim, skarżyskim oraz włoszczowskim, gdzie wartość wskaźnika mieści się w przedziale **4,0 – 4,8**. Umiarkowane natężenie przemocy według wskaźnika liczby rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” na 1000 mieszkańców w przedziale **3,0 – 3,9** odnotowano w powiatach: buskim, opatowskim, starachowickim, staszowskim oraz mieście Kielce. Najmniejsze natężenie zjawiska przemocy według ww. wskaźnika występuje w powiatach: kazimierskim, sandomierskim, ostrowieckim wartość wskaźnika nie przekracza **3,0**.

Charakterystyka ofiar przemocy w rodzinie

Wykres 1. Osoby dotknięte przemocą w regionie świętokrzyskim na przestrzeni lat 2012-2016.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych KWP w Kielcach.

Wśród odnotowanych ofiar przemocy w 2016 roku: kobiety stanowią 75,2%, mężczyźni 12%, a osoby małoletnie 12,8%. Na przestrzeni ostatnich trzech lat zarysowuje się trend w którym obserwujemy systematyczny spadek liczby osób małoletnich będących ofiarą przemocy w rodzinie. W 2016 roku w odniesieniu do 2015 roku **nastąpił największy spadek osób małoletnich dotkniętych przemocą w rodzinie o 19,2%.**

Na podstawie statystyk świętokrzyskiej Policji określone zostały liczby przypadków przemocy w rodzinie według jej rodzajów. W 2016 roku najczęściej występującą formą przemocy analogicznie, jak w latach ubiegłych, jest: **przemoc psychiczna (5 145 przypadków), przemoc fizyczna (3 375 przypadków), następnie przemoc innego rodzaju w tym przemoc ekonomiczna (706 przypadków).**

Najbardziej występującą formą przemocy odnotowywaną przez funkcjonariuszy w regionie świętokrzyskim jest przemoc seksualna (38 przypadków).

W latach 2012-2015 rok do roku odnotowany został wzrost w każdej z ww. form przemocy. W 2016 roku obserwujemy spadek odnotowanych przypadków: przemocy fizycznej -2,4%, przemocy psychicznej - 0,41, przemocy innego rodzaju -11,4%. **Największy spadek odnotowanych przypadków przemocy w**

rodzinie w 2016 roku odnotowano w kategorii przemocy seksualnej (o 47,2% w odniesieniu do 2015 roku).

Infrastruktura wsparcia ofiar przemocy w rodzinie

Tabela 1. Rozmieszczenie infrastruktury wsparcia w obszarze przeciwdziałania przemocy w 2016 roku, powiaty regionu świętokrzyskiego.

Lp.	Powiat	Liczba specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	Liczba punktów konsultacyjnych	Liczba domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej	
		PCPR/ MOPR	OPS	PCPR	PCPR	OPS
1	buski	0	1	0	0	0
2	jędrzejowski	0	4	0	1*	0
3	kazimierski	0	2	0	1*	0
4	kielecki	0	5	0	1 (Caritas)*	0
5	konecki	0	2	0	1	1
6	opatowski	0	3	0	0	0
7	ostrowiecki	0	1	0	0	1*
8	pińczowski	0	3	0	1*	0
9	sandomierski	0	3	0	0	1
10	skarżyski	0	2	0	1	2
11	starachowicki	0	1	0	1	0
12	staszowski	0	3	0	0	0
13	włoszczowski	0	1	0	0	0

14	miasto Kielce	1*		1	0	0
	Razem:	1	31	1	7	5

*posiada miejsca całodobowe

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Według danych z Centralnej Aplikacji Statystycznej na terenie regionu świętokrzyskiego w 2016 roku funkcjonowało 31 punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie (o 1 więcej niż w 2015 roku), 12 ośrodków interwencji kryzysowej*, 1 dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz 1 specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie

**Do zadań własnych samorządów powiatu należy zapewnienie miejsc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie w ośrodkach interwencji kryzysowej. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie ani inny akt prawny nie podaje definicji OIK. Ze sprawozdań „Przemoc” wynika, iż w regionie funkcjonuje 12 OIK z tego 7 na poziomie powiatów (w tym powiat kielecki zleca prowadzenie OIK pozarządową przez Caritas Diecezji Kieleckiej), oraz 5 na poziomie samorządów gminnych. Spośród OIK funkcjonujących na poziomie powiatów 4 posiada miejsca całodobowe, na poziomie gmin 1 OIK posiada miejsca całodobowe. Tym samym w regionie funkcjonuje 5 OIK, które można uznać za podmioty wypełniające swoje zadania w sposób kompleksowy. W mieście Kielce zadania w zakresie interwencji kryzysowej realizuje specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy, który posiada miejsca całodobowe.*

Wsparcie ofiar przemocy w systemie pomocy społecznej

Poradnictwo

Tabela 2. Liczba osób objętych wsparciem w formie poradnictwa w regionie świętokrzyskim na poziomie powiatów i gmin w latach 2014-2016.

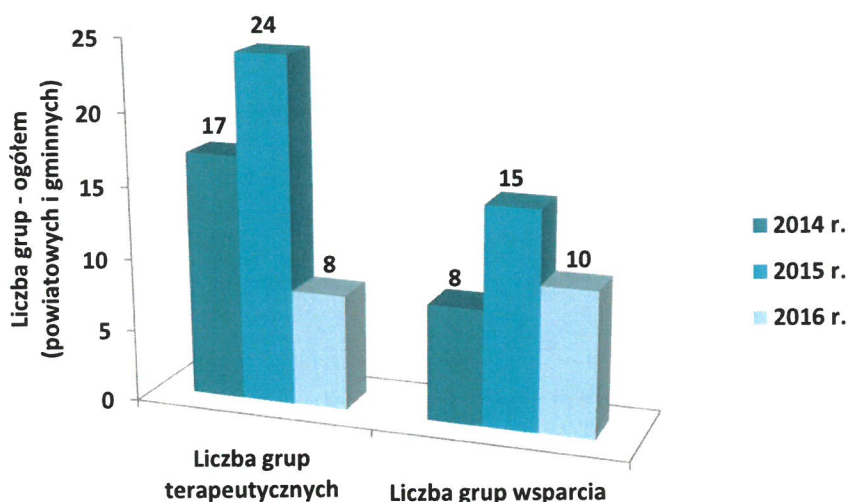
Podmiot:	Powiat			Gmina		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Poradnictwo:						
medyczne	201	82	93	63	74	72
psychologiczne	2 728	2 889	2908	1 384	1 472	1199
prawne	1 029	1 231	560	592	755	562
socjalne	634	516	754	3 185	3 434	3070

zawodowe i rodzinne	574	1 264	718	532	779	493
Razem	5 166	5 982	5 033	5 756	6 514	5396

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

W 2016 roku z poradnictwa świadczonego przez instytucje publiczne zajmujące się pomocą dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie na poziomie gminy udzielono: 5 396 porad ogółem; dla 3 734 osób dotkniętych przemocą, czyli o 6,5% mniej niż w roku 2015. W zakresie poradnictwa świadczonego na poziomie powiatów skierowanego do osób dotkniętych przemocą w rodzinie w 2016 roku udzielono 5 033 porad ogółem dla 2 973 osób, tj. o 15,8% mniej niż w 2015 roku.

Grupy terapeutyczne i wsparcia

Wykres 2. Liczba grup terapeutycznych i wsparcia w latach 2014-2016 – region świętokrzyski.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Tabela 3. Liczba powiatowych i gminnych grup terapeutycznych i wsparcia w regionie świętokrzyskim w latach 2014-2016.

Podmiot	Powiat			Gmina		
Rok	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Liczba grup terapeutycznych	8	12	6	9	12	2
Liczba grup wsparcia	4	6	6	4	9	4

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania CAS.

Diagnoza obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykazała, iż w roku 2016 w regionie obserwujemy znaczący spadek liczby funkcjonujących na poziomie samorządów gminnych grup terapeutycznych oraz wsparcia, natomiast w przypadku samorządów powiatowych zauważalna jest tendencja spadkowa liczby grup terapeutycznych.

III. Cel Programu

Zasadniczym celem niniejszego Programu jest: zapewnienie ofiarom przemocy w rodzinie systemowego wsparcia i pomocy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji rodzinnej, której efektem będzie przywrócenie poczucia bezpieczeństwa u osób doświadczających przemocy.

IV. Adresaci Programu

Beneficjentami Programu są mieszkańcy województwa świętokrzyskiego doświadczający przemocy w rodzinie oraz instytucje, służby i organizacje funkcjonujące w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie na poziomie gminy i powiatu oraz regionu.

Działania Programu w szczególności będą prowadzone na rzecz:

- osób doświadczających przemocy domowej, w tym m.in.: dzieci i młodzieży, współmałżonków lub partnerów, a także osób starszych i niepełnosprawnych,
- świadków przemocy w rodzinie,
- osób podejmujących działania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w tym m.in.: pracowników socjalnych, kuratorów sądowych, terapeutów, policjantów, pracowników placówek

opiekuńczo-wychowawczych, nauczycieli, pracowników placówek leczenia odwykowego, pedagogów, psychologów, pracowników ochrony zdrowia,

- instytucji i organizacji pozarządowych, działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- społeczności lokalnych.

V. Działania rekomendowane do realizacji na szczeblu lokalnym

1. Opracowanie mapy zasobów obejmującej wszystkie podmioty wchodzące w skład gminnego systemu przeciwdziałania przemocy. W mapie zasobów należy uwzględnić także podmioty obejmujące swoim działaniem powiat i województwo takie, jak np.: poradnie psychologiczno – pedagogiczne, specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, ośrodki interwencji kryzysowej oraz organizacje pozarządowe działające w obszarze przemocy.
2. Upowszechnianie informacji na temat podmiotów działających na rzecz ofiar przemocy w rodzinie i rodzaju świadczonej pomocy (np.: wydawanie informatorów, plakatów, publikacje na stronie internetowej itp.).
3. Prowadzenie działalności edukacyjnej i profilaktycznej poprzez m.in.: upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie i jej negatywnych skutków, opracowanie i realizacja kampanii edukacyjnych, spotów, informacji prasowych i prowadzenie zajęć w placówkach oświatowych, organizowanie warsztatów dla ofiar przemocy w rodzinie np.: nauka asertywności oraz zajęcia z budowania poczucia własnej wartości.
4. Prowadzenie działań interwencyjnych i ochronnych na rzecz ofiar przemocy poprzez m.in.: skuteczną izolację ofiary od sprawcy przemocy, a w przypadku braku możliwości skutecznej izolacji ofiary od sprawcy przemocy zapewnienie schronienia ofiarom przemocy w rodzinie, udzielanie natychmiastowej pomocy psychologicznej, medycznej i socjalnej oraz prawnej, rozpoznanie sytuacji ofiary przemocy w rodzinie i opracowanie planu pomocy, wspieranie w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowej.
5. Tworzenie indywidualnych programów ochrony ofiar.
6. Realizacja indywidualnych programów ochrony ofiar, w tym udzielanie kompleksowej i dostosowanej do potrzeb klienta pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej, pedagogicznej i schronienia.
7. Tworzenie i rozwijanie grup wsparcia dla ofiar przemocy.
8. Określenie zasad monitorowania rodziny, w której występuje problem przemocy. Gmina opracowując własny program winna określić: kto i z jaką częstotliwością będzie badał sytuację rodziny, w której zdiagnozowano problem przemocy. Działania mogą być podejmowane przez członków grupy roboczej.

9. Prowadzenie edukacji prawnej - poradnictwo prawne i socjalne.
10. Doskonalenie i rozwój zawodowy kadr pracujących z ofiarami przemocy w rodzinie.
11. Superwizja adresowana do osób które na co dzień prowadzą terapię indywidualną, grupową lub rodziną dla osób i rodzin obciążonej przemocą w rodzinie. Superwizja winna odbywać się pod okiem doświadczonego psychoterapeuty i certyfikowanego superwizora psychoterapii.

VI. Realizatorzy Programu

Wśród podmiotów mogących realizować Ramowy Program Ochrony Ofiar Przemocy znajdują się:

- 1) samorządy gminne, powiatowe oraz samorząd województwa,
- 2) jednostki organizacyjne pomocy społecznej,
- 3) specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- 4) organizacje pozarządowe,
- 5) jednostki wymiaru sprawiedliwości,
- 6) jednostki ochrony porządku publicznego,
- 7) placówki oświaty,
- 8) placówki służby zdrowia,
- 9) komisje rozwiązywania problemów alkoholowych,
- 10) inne podmioty, w tym przede wszystkim zespoły interdyscyplinarne do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz punkty konsultacyjne, punkty interwencji kryzysowej, poradnie rodzinne, schroniska, hostele.

VII. Wskazówki dla podmiotów realizujących programy ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Przy konstruowaniu oraz realizacji programów ochrony i pomocy ofiarom przemocy w rodzinie należy uwzględnić podstawowe przekonania dotyczące specyfiki zjawiska przemocy domowej i sposobów jej powstrzymywania. Przedstawione założenia oparte są na aktualnym stanie wiedzy:

1. Przemoc domowa jest zjawiskiem szkodliwym i raniącym, wykorzystywaniem siły oraz przewagi wobec osób słabszych, naruszającym ich prawa i powodującym szkody psychiczne, fizyczne i moralne.
2. Przemoc w rodzinie jest procesem charakteryzującym się swoistym przebiegiem i dynamiką relacji opisanym poprzez cykle przemocy i specyficzne dla niej mechanizmy psychologiczne. Zachowania ofiar i strategie radzenia sobie z przemocą są wynikiem działania czynników podmiotowych i sytuacyjnych. Przypisywanie nieracjonalności osobom doznającym przemocy jest uproszczeniem prowadzącym do krzywdzących ocen i wtórnej wiktyimizacji.

3. Odpowiedzialność prawną i moralną za stosowanie przemocy ponosi sprawca czynu. Stosowanie przemocy nie może być usprawiedliwiane prowokacją czy zachowaniem ofiary. Rozumienia psychologicznych mechanizmów uwikłania ofiar w relacje ze sprawcą, w tym zachowań przyczyniających się do podtrzymywania przemocy, nie należy utożsamiać z odpowiedzialnością za przemoc w związku.
4. Zjawisko przemocy domowej jest tolerowane i wzmacniane poprzez postawy oparte na stereotypach kulturowych, społecznych i obyczajowych (dotyczących m.in: płci, ról społecznych, rasy, orientacji seksualnej), które przyczyniają się do wiktyimizujących postaw wobec osób pokrzywdzonych.
5. Czynnikiem powstrzymującym przemoc jest nieuchronność kary. Kara powstrzymuje przemoc, jednak nie wyposaża człowieka w narzędzia zmiany i efektywnego radzenia sobie z agresją. Może stanowić istotny czynnik motywujący do poszukiwania pomocy.
6. Priorytetem w działaniach związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie jest kwestia bezpieczeństwa. Przy dokonywaniu diagnozy, planowaniu i realizacji działań, szczególnie interwencyjnych i prawnych, należy ocenić realne poczucie bezpieczeństwa osób pokrzywdzonych, a w przypadku jego braku podjąć działania na rzecz jego zapewnienia.
7. Naczelną zasadą w pomaganiu ofiarom, którym poczucie mocy zostało odebrane, jest wzmacnianie poczucia podmiotowości i wpływu. Istotnym jest, aby osoby korzystające z pomocy czuły się podmiotem, a więc autorami planowanych i realizowanych zmian. Istotną okazuje się elastyczność działań – od dyrektywnych (w sytuacji zagrożenia i utraty kontroli nad sytuacją oraz własnym zachowaniem) po działania oparte na współpracy z poszanowaniem poziomu gotowości i tempa zmian osób pokrzywdzonych.
8. Przemoc domowa jest zjawiskiem wieloaspektowym (aspekt prawny, psychologiczny, społeczny, medyczny, itp.), co pociąga za sobą konieczność zapewnienia osobom pokrzywdzonym pomocy o charakterze interdyscyplinarnym i kompleksowym. Działania pomocowe, szczególnie interwencyjne i prawne, powinny być planowane i realizowane w oparciu o współpracę służb i instytucji, z wykorzystaniem ich uprawnień, możliwości i kompetencji. Ich efektem powinno być sformułowanie najbardziej adekwatnych, pożądanych form pomocy osobom znajdującym się w sytuacji kryzysu związanego z doświadczaniem przemocy w rodzinie. Formułą umożliwiającą realizację wymienionych działań jest praca metodą zespołu interdyscyplinarnego obejmująca:
 - diagnozę sytuacji osób znajdujących się w sytuacji kryzysu związanego z przemocą w rodzinie,
 - tworzenie wspólnego porozumienia sytuacji rodziny,
 - wykorzystanie zasobów rodziny/osób,
 - ustalanie priorytetów,
 - planowanie działań i form pomocy,

- podział zadań i ich realizację, uwzględnienie woli, gotowości i bezpieczeństwa osób pokrzywdzonych.

VIII. Zasady realizacji Programu

Przy konstruowaniu oraz realizacji programów ochrony i pomocy ofiarom przemocy w rodzinie należy określić:

- a) termin realizacji programu,
- b) miejsce realizacji programu,
- c) podmioty realizujące program,
- d) metody, formy, techniki realizacji programu,
- e) osobę odpowiedzialną za prowadzenie dokumentacji związanej z realizacją programu oraz sposób prowadzenia dokumentacji,
- f) zasady współpracy między instytucjami realizującymi program.

IX. Zasady monitorowania i ewaluacji działań wynikających z realizacji Programu

Program ochrony ofiar przemocy w rodzinie powinien być monitorowany na bieżąco, przez cały okres jego trwania. W programie należy wskazać osobę bądź instytucję za to odpowiedzialną. Należy również określić sposób monitorowania oraz narzędzia, które do tego posłużą. Program powinien również podlegać ewaluacji. Powinno się w nim zatem określić podmiot odpowiedzialny za jej dokonanie, czas, miejsce i sposób jej przeprowadzenia. Zarówno monitoring, jak i ewaluacja programu powinny zostać udokumentowane przez podmiot/osobę je przeprowadzającą.

Zakończenie

Celem Ramowego Programu Ochrony Ofiar Przemocy jest wskazanie katalogu działań stanowiącego niezbędne minimum bezpośredniej pracy z osobą będącą ofiarą przemocy. Wdrożenie rekomendacji wytyczonych w ramowym Programie przyczyni się do realizacji skoordynowanych działań w tym obszarze w środowiskach lokalnych, czyli tam gdzie jest realizowana bezpośrednia praca z ofiarami przemocy. Z punktu widzenia regionalnej polityki społecznej ogromne znaczenie ma kompleksowość pomocy oraz oferowane jej formy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie. Skuteczność pomagania ofiarom przemocy uzależniona jest od współpracy poszczególnych służb i instytucji. Na poziomie regionalnym realizowane są: szkolenia, warsztaty, konferencje, których celem jest podnoszenie umiejętności i kwalifikacji osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inspirowanie i wdrażanie nowych rozwiązań w pracy z ofiarą przemocy. Samorząd województwa świętokrzyskiego wspiera rozwój infrastruktury społecznej m.in. takiej, która służy ofiarom przemocy domowej oraz wspiera działania organizacji pozarządowych, których

celem jest pomoc osobom doświadczającym przemocy w rodzinie. Istotną rolą samorządu na szczeblu wojewódzkim jest również monitorowanie nasilenia skali przemocy w poszczególnych powiatach regionu dzięki czemu można dokonywać diagnozy obszarów wymagających najpilniejszej interwencji.

Specjalistyczne działania powinny poszukiwać rozwiązań spoza „koła przemocy”. W środowiskach lokalnych winny być prowadzone systemowe i kompleksowe działania na rzecz przeciwdziałania przemocy. Sprawdzone już w praktyce rozwiązania określające zasady pracy zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych winny być upowszechniane. Zwiększając efektywność działań służb i rozwijając ich współpracę w pracy interwencyjnej w formie interdyscyplinarnej, musimy pamiętać o przygotowaniu i realizacji planów pomocy dla rodzin z problemem przemocy. W regionie nie udało się utworzyć specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, które powinny istnieć w każdym powiecie.

Spis map i tabel:

- Mapa 1. Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta –A” w 2016 roku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
- Mapa 2. Natężenie zjawiska przemocy w rodzinie w powiatach regionu świętokrzyskiego w 2016r.
- Tabela 1. Rozmieszczenie infrastruktury wsparcia w obszarze przeciwdziałania przemocy w 2016 roku, powiaty regionu świętokrzyskiego.
- Tabela 2. Liczba osób objętych wsparciem w formie poradnictwa w regionie świętokrzyskim na poziomie powiatów i gmin w latach 2014-2016.
- Tabela 3. Liczba powiatowych i gminnych grup terapeutycznych i wsparcia w regionie świętokrzyskim w latach 2014-2016.
- Wykres 1. Osoby dotknięte przemocą w regionie świętokrzyskim na przestrzeni lat 2012-2016.
- Wykres 2. Liczby grup terapeutycznych i wsparcia w latach 2014-2016 – region świętokrzyski.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

**RAMOWY PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO- EDUKACYJNYCH DLA OSÓB
STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE NA LATA 2017-2022**

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

Kielce, 2017

Spis treści

Wprowadzenie

- I. Definicja przemocy i podstawy prawne Ramowego Programu Oddziaływań Korekcyjno – Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie
- II. Założenia Ramowego Programu Oddziaływań Korekcyjno – Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie
- III. Cele Programu
- IV. Adresaci Programu
- V. Podmioty i osoby realizujące Program Zakres działań oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie
- VI. Realizacja Programu
- VII. Zamierzone efekty realizacji Programu
- VIII. Ewaluacja Programu

Bibliografia

Spis map i tabel

Wprowadzenie

Przemoc to intencjonalne działanie lub zaniechanie jednej osoby wobec drugiej, które wykorzystując przewagę sił narusza prawa i dobra osobiste jednostki, powodując cierpienia i szkody.

O przemocy możemy mówić wtedy, gdy zostaną spełnione 4 warunki:

- jest to intencjonalne działanie lub zaniechanie działania;
- jedna osoba ma wyraźną przewagę nad drugą;
- działanie lub zaniechanie jednej osoby narusza prawa i dobra osobiste drugiej;
- osoba wobec której stosowana jest przemoc, doznaje cierpienia i szkód fizycznych i psychicznych¹.

Istnienie zjawiska przemocy w rodzinie, jego skala i zasięg są poważnymi problemami społecznymi. Zjawisko to wpływa degradingo na jakość życia wszystkich osób, poddanych jego działaniu, dlatego konieczne jest podejmowanie kompleksowych działań na rzecz niwelowania skali jego występowania oraz zmniejszanie negatywnego oddziaływania na życie jednostek i grup społecznych dotkniętych tym problemem.

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie koncentruje się głównie na działaniach adresowanych do osób doznających przemocy. Jednak, aby móc skutecznie zapobiegać przemocy, zwalczać jej negatywne skutki konieczne jest podjęcie wielowymiarowych działań wobec sprawców przemocy uwzględniających prowadzenie bezpośrednich oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych, jak i doskonalenie procedur interwencyjno – prawnych. Poddawanie sprawcy, pracy korekcyjnej daje szansę na to, że będzie on w stanie zmienić schemat postępowania. Programy oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie są integralnym elementem kompleksowych działań zaradczych. Ich głównym założeniem jest eliminacja zachowań przemocowych, poznanie alternatywnych dla przemocy zachowań, a także zatrzymanie przemocy. Oddziaływania w postaci programów korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc powinny być uzupełniane działaniami interwencyjnymi, jak i działaniami profilaktycznymi mającymi na celu zapobieganie wszystkim formom przemocy. Ponadto należy rozszerzać ofertę pomocy osobom, które ukończyły program oddziaływań korekcyjno-edukacyjny o programy terapeutyczne.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego realizując zadania Samorządu Województwa na mocy art. 6 ust. 6 pkt 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015r., poz. 1390 z późn. zm.) opracował Ramowy Program Oddziaływań Korekcyjno – Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie.

Ramowy Program Oddziaływań Korekcyjno – Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie został opracowany w oparciu o aktualnie obowiązujące akty prawne, i jest spójny z Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2022, stanowi integralną część systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

¹ *Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia"*

Ramowy Program określa wytyczne do programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie realizowanych w regionie świętokrzyskim. Określa cele, działania oraz wskazuje zagadnienia, na które należy zwrócić szczególną uwagę realizując tego typu programy.

Założenia ramowego programu adresowane są do osób pracujących ze sprawcami przemocy w rodzinie w nurcie interwencyjnym, tj. do pracowników socjalnych, policjantów, kuratorów, członków Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, osób tworzących skład zespołów interdyscyplinarnych oraz terapeutów chcących rozszerzyć umiejętności pracy terapeutycznej z osobami stosującymi przemoc. W pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie stosuje się obecnie w Polsce różnorodne modele pracy, dominującym jest model z Duluth, popularyzowany jest również model Partner. Za skuteczny uważa się także oddziaływanie oparte na podejściu skoncentrowanym na rozwiązaniach (TSR). Model podejścia skoncentrowanego na rozwiązaniach pozwala na osiągnięcie celów ustalonych wspólnie z klientem przy maksymalnym wykorzystaniu istniejących zasobów. Powiaty wdrażają też modele mieszane, tworząc autorskie programy korekcyjno – edukacyjne, wykorzystujące elementy z każdego wyżej wymienionych nurtów pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie. Istotą oddziaływań nie jest bowiem wybór nurtu pracy a jej skuteczność, która ocenia się po zmianie zachowań uczestnika programu na nieprzemocowe. Współcześnie w programach dla sprawców dominuje poszukiwanie modelu integracyjnego, tzn. łączącego wybrane elementy tradycyjnych modeli.

Dotyczy to przede wszystkim integracji następujących elementów:

- edukacji na temat kulturowo-obyczajowych zjawisk wspierających i przeciwstawiających się przemocy oraz konfrontowanie ze stereotypami promującymi przemoc,
- promocję wartości i idei wspierających godność osoby, dobro rodziny, równość płci oraz prawa kobiet i dzieci, a także odpowiedzialność za osobiste decyzje i gotowość ochrony słabszych,
- stosowania procedur behawioralno-poznawczych w celu korygowania postaw i zachowań związanych z przemocą,
- uczenia umiejętności konstruktywnej komunikacji interpersonalnej oraz samokontroli.

Ramy oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych zawarte w niniejszym Programie mogą stanowić podstawę dla opracowania i realizacji programów powiatowych, uwzględniających lokalną specyfikę.

Programy oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie stanowią integralną część systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz powinny uzupełniać różne formy interwencji podejmowanych wobec sprawców.

Instytucje i organizacje realizujące programy oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, powinny tworzyć system monitorowania zachowania związanego z przemocą u osób uczestniczących w programie, w trakcie trwania programu i do 3 lat po jego zakończeniu oraz

współpracować z instytucjami i organizacjami prowadzącymi programy przeciwdziałania przemocy i pomagania ofiarom przemocy w rodzinie².

I. Definicja przemocy i podstawy prawne Ramowego Programu Oddziaływań Korekcyjno – Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie

Definicja przemocy w rodzinie.

Precyzyjna definicja przemocy określona jest w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. z 2015r., poz. 1390 z późn. zm.) w art. 2 pkt 2:

„Ilekcioć w ustawie jest mowa o przemocy w rodzinie – należy przez to rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślnie działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (...), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym i psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne osób dotkniętych przemocą”.

Jedna z najczęściej używanych definicji, określających zjawisko przemocy w rodzinie mówi, iż „przemoc to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie lub zaniechanie skierowane ku członkowi rodziny, powodujące szkody i cierpienie oraz naruszające godność i prawa jednostki”³.

Definicja ta zawiera cztery podstawowe kryteria, na podstawie których, najczęściej, rozpoznaje się przemoc w rodzinie, są to:

- **Intencjonalność** – działania sprawcy są celowe i zamierzone, ukierunkowane najczęściej na zdobywanie kontroli nad drugim człowiekiem, czy też wymuszenie bezwzględne posłuszeństwa;
- **Dysproporcja sił** – brak równowagi sił w rodzinie – jedna osoba jest zdecydowanie silniejsza od pozostałych osób i mając tego świadomość wykorzystuje swoją przewagę;
- **Naruszenie godności i praw** – osoba stosująca przemoc, narusza godność innych osób np.: deprecjonowanie, poniżanie, wyśmiewanie, ośmieszanie;
- **Powodowanie cierpienia i szkód** – osoby dotknięte przemocą doznają bardzo bolesnych szkód psychicznych i fizycznych.

² Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

³ K. Michalska, D.Jaszczak – Kuźmińska, *Przemoc w rodzinie*, PARPA, Warszawa 2009, s. 5.

Przemoc przyjmuje różne formy, jak np. psychiczna, słowna, fizyczna, materialna, seksualna czy zaniechanie. Najczęściej występują one w połączeniu ze sobą. Osoby doświadczające przemocy często nie zdają sobie sprawy z tego, iż są objęte kilkoma jej formami jednocześnie.

Specjaliści zajmujący się zjawiskiem przemocy domowej zauważyli, a potwierdziły to osoby jej doznające, iż przemoc w rodzinie najczęściej nie jest jednorazowym zdarzeniem. Najczęściej powtarza się w dość charakterystycznym schemacie, tzw. „cyklem przemocy”, opisanym przez dr Lenore Walkier.

Wyszczególnione zostały następujące fazy cyklu przemocy:

- **Faza narastania napięcia** – określona mianem „ciszy przed burzą” – pozornie wszystko wydaje się w porządku, ale w relacjach odczuwa się stałe napięcie; sprawca jest rozdrażniony, łatwo wpada w złość, jest pełen pretensji; jednocześnie przerzuca odpowiedzialność za taki stan rzeczy na partnera/partnerkę;
- **Faza ostrej przemocy** – w której wzbierające napięcie eksploduje, powoduje wybuch emocji, często zupełnie niekontrolowany, zazwyczaj nieadekwatny do przyczyny, którą podaje sprawca i niewiele ma z nią wspólnego;
- **Faza miodowego miesiąca** – chęć zadośćuczynienia, zapobieżenia konsekwencjom, o których mówi ofiara (rozwód, sprawa karna, ograniczenie władzy rodzicielskiej) powoduje, że sprawca okazuje skruchę, angażuje się w naprawianie szkód, obiecuje poprawę, składa deklaracje; To właśnie ten moment, o którym często mówią przedstawiciele policji i wymiaru sprawiedliwości, w którym ofiary przemocy wycofują skargi i sprawy, gdyż mają złudną nadzieję na poprawę⁴.

Podstawy prawne Ramowego Programu Oddziaływań Korekcyjno – Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie.

Ramowy Program Oddziaływań Korekcyjno – Edukacyjnych Wobec Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie określają następujące akty prawne:

- **Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390 j.t.)** – w szczególności przepisy:

Art. 6 ust. 6 „Do zadań własnych samorządu województwa należy w szczególności:

1. *Opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;*
2. *Inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;*
3. *Opracowywanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;*
4. *Organizowanie szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.”*

⁴ Tamże, s. 15 – 17.

Art. 4. „Wobec osób stosujących przemoc w rodzinie stosuje się przewidziane w niniejszej ustawie środki mające na celu zapobieganie ich kontaktowaniu się z osobami pokrzywdzonymi oraz oddziaływania korekcyjno – edukacyjne.”

- **Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020** (Monitor Polski, Dziennik Urzędowy RP z dnia 9 czerwca 2014 r., poz. 445) – w szczególności:

Podpunkt 3.3. „Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych zmierzających do zaprzestania przemocy w rodzinie” (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390 j.t.);

- **Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych wobec osób prowadzących oddziaływania korekcyjno – edukacyjne** (Dz. U. z dnia 8 marca 2011 r. Nr 50 poz. 259) – §4 i §5 określają, w jakim celu i do kogo w szczególności kierowane są oddziaływania korekcyjno – edukacyjne tj.:

§4 Oddziaływania korekcyjno – edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie prowadzone są w celu:

1. Powstrzymania osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy;
2. Rozwijania umiejętności samokontroli i współzycia w rodzinie;
3. Kształtowania umiejętności w zakresie wychowania dzieci bez używania przemocy w rodzinie;
4. Uznania przez osobę stosującą przemoc w rodzinie swojej odpowiedzialności za zastosowanie przemocy;
5. Zdobycia i poszerzenia wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie;
6. Zdobycia umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy; uzyskania informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

§5 Oddziaływania korekcyjno – edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie są kierowane w szczególności do:

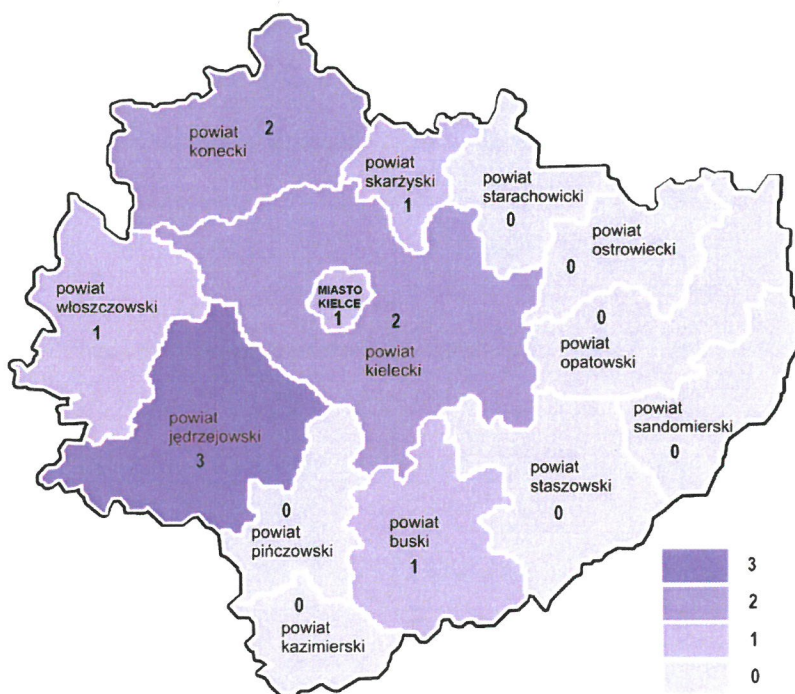
1. Osób skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych albo wobec których sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary, obowiązując je do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych;
2. Osób stosujących przemoc w rodzinie, które uczestniczą w terapii leczenia uzależnienia od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, dla których oddziaływania korekcyjno – edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie podstawowej terapii;
3. Osób, które w wyniku innych okoliczności zgłoszą się do uczestnictwa w programie korekcyjno – edukacyjnym.

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011r. Nr 209 poz. 1245);
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2022
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017r., Nr 1769 tj.);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016r., Nr 487 tj.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2017r., Nr 783 tj.).

Analiza stosowania programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w regionie świętokrzyskim

Jednym z elementów diagnozy w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie opracowanej na potrzeby Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2022 jest analiza ilościowa dotycząca stosowania programów korekcyjno-edukacyjnych w poszczególnych powiatach regionu.

Mapa 1. Liczba edycji programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych realizowanych w świętokrzyskich powiatach w 2015r.

Źródło: Opracowanie własne ROPS, na podstawie sprawozdania CAS za 2015r.

Najwięcej programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w 2015 roku realizował powiat jędrzejowski (3), następnie powiat kielecki (2) oraz konecki (2).

W powiatach: buskim (1), skarżyskim (1), włoszczowskim (1) oraz w mieście Kielce (1). Zrealizowano po jednym programie oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych.

W 2015 roku 7 powiatów nie realizowało programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy. Są to powiat: kazimierski, opatowski, ostrowiecki, pińczowski, sandomierski, starachowicki i staszowski.

Tabela 1. Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w 2015 r.

	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Liczba osób które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	2	154	156
Liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	0	51	51
Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie	0	11	12

Opracowanie własne ROPS/ źródło na podstawie sprawozdania CAS za 2015 r.

W regionie w 2015 roku nastąpił wzrost liczby osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych o ponad 7% w stosunku do 2014 roku. Natomiast liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w 2015 roku wzrosła o 45% w odniesieniu do 2014 roku.

Monitoring udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w 2015 roku wykazuje, iż uczestnikami programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych są głównie mężczyźni. W 2015 roku 156 osób przystąpiło do programu, z czego 33% ukończyło. 22% mężczyzn po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciło do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie.

Praktyka wskazuje na skuteczność wdrożonych modeli pracy w zrealizowanych na terenie województwa świętokrzyskiego programach korekcyjno – edukacyjnych. Ich zakres tematyczny, użyte formy i narzędzia pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie przyniosły zadawalające rezultaty.

II. Założenia Programu Oddziaływań Korekcyjno – Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie

1. Instytucje zlecające realizację programów dla sprawców przemocy powinny kierować się uniwersalnymi wskazówkami wynikającymi z dotychczasowej praktyki i wiedzy:
 - najważniejszym założeniem wszelkich działań podejmowanych wobec sprawców przemocy – powinno być zapewnione poczucie bezpieczeństwa osoby będącej ofiarą;
 - realizowane programy muszą przyczyniać się do konstruktywnych zmian w zachowaniu, przekonaniach, a także odpowiedzialności za własne czyny sprawców przemocy, przy jednoczesnym poszanowaniu ich godności osobistej;
 - nadrzędnym celem programów edukacyjno-korekcyjnych winna być praca psychologiczna i terapia osób stosujących przemoc w rodzinie
 - osoby zaangażowane w realizację programów powinni wykazywać się wysokimi standardami opartymi na aktualnej wiedzy i badaniach oraz zasadach i normach etycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
 - należy promować i motywować realizatorów programów do przestrzegania standardów etycznych opartych na wiedzy i badaniach.
2. Istotne jest uzgodnienie zbioru podstawowych przekonań i sądów dotyczących mechanizmów przemocy domowej oraz sposobów jej powstrzymywania w momencie tworzenia zawartości merytorycznej programów. Najważniejsze z nich to:
 - przemoc domowa jest zachowaniem wyuczonym, przynoszącym straty oraz zyski dla jej sprawcy;
 - odpowiedzialność za jej stosowanie ponosi wyłącznie sprawca;
 - stosowanie przemocy nie może być w żadnym sposób usprawiedliwiane;
 - przemoc domowa jest wynikiem nadużywania siły i władzy oraz dążeniem do przejęcia pełnej kontroli nad członkiem rodziny;
 - korzenie przemocy domowej tkwią w stereotypach kulturowych i obyczajowych przyczyniając się do usprawiedliwiania dyskryminacji jednostek i grup społecznych.
3. Zawartość merytoryczna programów powinna się koncentrować na następujących elementach:
 - *treści edukacyjne* – program powinien dostarczać informacji na temat dynamiki powstawania przemocy oraz wyjaśniać procesy socjalizacyjne sprzyjające powstawaniu wzorców zachowań pomocowych;
 - *rozpoznanie i zmiana systemu przekonań i postaw osobistych* – program powinien tworzyć okazję obserwowania i refleksji dotyczących osobistego systemu przekonań, postaw i nastawień, które wzmacniają stosowanie przez nich przemocy – promowane powinny być alternatywne do przemocowych wartości i postawy;
 - praca nad zmianami behawioralno – poznawczymi – stwarzająca możliwość zmian w dotychczasowym sposobie myślenia i zachowań w relacjach z osobami bliskimi, uwzględniającą pozytywne wartości (szacunek, życzliwość wobec osób bliskich).

Istotne jest stworzenie na danym terenie sprawnie funkcjonującej współpracy osób i środowisk zawodowych zajmujących się tym problemem, w szczególności zespołów interdyscyplinarnych czy grup roboczych. Należy zatem odpowiednio przygotować i zadbać o podnoszenie kwalifikacji osób reprezentujących różne służby m.in.: Policję, Prokuraturę, Sądy, Komisje ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, PCPR, OPS itp. Wspólny wysiłek przedstawicieli ww. podmiotów może stanowić drogę nakazową, a poprzez działania prokuratury i sądu mobilizowana jest znaczna część sprawców przemocy do współpracy.

Program winien być spójny i oparty na jasnych regułach. Należy również określić współpracę z innymi podmiotami (organizacjami, instytucjami) działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie na danym terenie.

Okres realizacji ma być adekwatny do deficytów jakie posiada osoba stosująca przemoc w rodzinie i celów Programu.

III. Cele Programu

CEL GŁÓWNY:

ZWIĘKSZENIE POCZUCIA BEZPIECZEŃSTWA OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY W RODZINIE POPRZEZ ZMIANĘ ZACHOWAŃ OSOBY STOSUJĄCEJ PRZEMOC W RODZINIE

Cele szczegółowe:

I. Obszar pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie

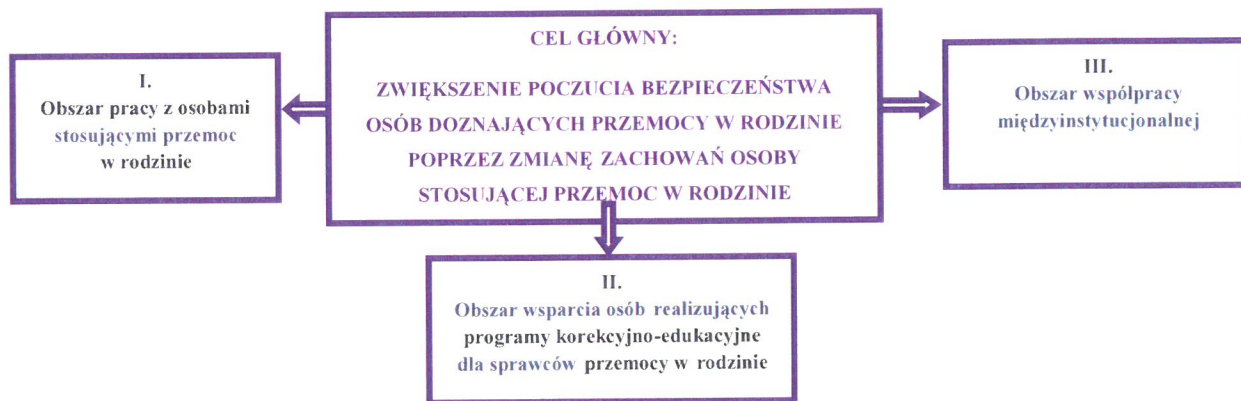
1. Powstrzymanie osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy.
2. Dostarczanie osobie stosującej przemoc w rodzinie informacji na temat przemocy w rodzinie (mechanizmy powstawania, rozpoznawanie sygnałów ostrzegawczych zapowiadających wybuch agresji).
3. Przełamywanie mitów dotyczących ról w rodzinie oraz sposobów wywierania wpływu.
4. Wzbudzenie motywacji do zmiany sytuacji życiowej sprawcy przemocy.
5. Zwiększanie wiedzy oraz kompetencji, dotyczących konstruktywnych sposobów radzenia sobie ze złością i agresją.
6. Kształtowanie umiejętności w zakresie wychowania dzieci bez używania przemocy.
7. Nauka nowych umiejętności służących rozwiązywaniu konfliktów w rodzinie bez użycia przemocy.
8. Nauka umiejętności konstruktywnego wyrażania uczuć.
9. Uzyskanie informacji o możliwości korzystania z działań interwencyjnych, pomocowych, prawnych, psychologicznych itp.
10. Opracowanie własnego planu bezpieczeństwa w sytuacjach zagrożonych użyciem przemocy.

II. Obszar wsparcia osób realizujących programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie

1. Podnoszenie kwalifikacji osób realizujących programy oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy.
2. Zapobieganie wypalaniu zawodowemu realizatorów programów poprzez superwizję.
3. Promowanie wdrażania programów pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie takim jak: Program z Duluth, Trening Zastępowania Agresji, Terapia Skoncentrowana na Rozwiązaniach, KOMUNIKACJA BEZ PRZEMOCY Marshalla B. Rosenberga

III. Obszar współpracy międzyinstytucjonalnej

- II. Inicjowanie współpracy z instytucjami i organizacjami, działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy.
- III. Współpraca Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z gminnymi zespołami interdyscyplinarnymi i grupami roboczymi.
- IV. Podejmowanie działań na rzecz podnoszenia świadomości społecznej dotyczącej problematyki przemocy domowej.

IV. Adresaci Programu

Założone cele i działania zaplanowane do realizacji programu oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych mają za zadanie zmianę w zakresie zachowań i postaw osób stosujących przemoc wobec bliskich.

Adresatami programu są:

1. Osoby stosujące przemoc w rodzinie:

- ✓ zobowiązane przez sąd do udziału w zajęciach, wobec których sąd zawiesił warunkowo wykonanie kary i zobowiązał je do uczestnictwa w programie korekcyjno – edukacyjnym,
- ✓ osoby skazane za czyny z użyciem przemocy w rodzinie, odbywający karę pozbawienia wolności w zakładach karnych,
- ✓ osoby zmotywowane przez członków zespołów interdyscyplinarnych bez formalnego obowiązku udziału w programie,
- ✓ uczestnicy, którzy chcą wziąć udział w programie z własnej inicjatywy, w skutek zmian zachowań i konsekwencji jakie w związku z tym pojawiły się w ich życiu,
- ✓ osoby stosujące przemoc w rodzinie, które uczestniczą w terapii leczenia uzależnienia od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, dla których oddziaływania korekcyjno – edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie podstawowej terapii.

2. Osoby pracujące z osobami stosującymi przemoc w rodzinie – przedstawiciele różnych instytucji (pracownicy socjalni, policjanci, kuratorzy, członkowie Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, terapeuci, pedagodzy, psychologowie), jak również organizacji pozarządowych przeciwdziałający przemocy w rodzinie.

3. Osoby doświadczające przemocy domowej i jej świadkowie – do nich adresowane są tylko niektóre działania wchodzące w zakres działań korekcyjno – edukacyjnych mających na celu zebranie informacji dotyczących funkcjonowania sprawcy przemocy w rodzinie w relacjach z bliskimi w trakcie udziału w programie.

4. Mieszkańcy regionu świętokrzyskiego – udział w wydarzeniach inicjowanych w ramach działań profilaktycznych.

V. Podmioty i osoby realizujące Program

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390 j.t.), **opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie należy do zadań zleconych z administracji rządowej realizowanych przez powiat.**

Powiat może zlecić opracowanie i realizację programu oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w trybie przewidzianym w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o

działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2016 poz. 1817) podmiotom wymienionym w art. 3 tejże ustawy.

Oddziaływania korekcyjno – edukacyjne mogą być prowadzone przez osoby, które:

1. Ukończyły studia II stopnia na jednym z kierunków: psychologia, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo – wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej, albo na innym kierunku uzupełnionym studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki, resocjalizacji.
2. Posiadają zaświadczenie o ukończeniu szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w wymiarze co najmniej 100 godzin, w tym wymiarze 50 godzin w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie.
3. Mają udokumentowany co najmniej 3 letni staż pracy w instytucjach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zalecane jest, aby:

- ↳ oddziaływania korekcyjno – edukacyjne prowadzone były przez dwie osoby odmiennej płci,
- ↳ osoby prowadzące oddziaływania korekcyjno – edukacyjne miały możliwość korzystania z superwizji.

VI. Zakres działań w ramach oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

Program powinien koncentrować się wokół oddziaływań psychologicznych, edukacyjnych i socjalizacyjnych, ukierunkowanych na zmianę postaw osób stosujących przemoc, która zmniejszy ryzyko dalszego występowania przemocy oraz zwiększy ich zdolność do kontroli nad zachowaniami niepożądanymi i do poprawnego współżycia w rodzinie. Oddziaływania te powinny być uzupełniane oddziaływaniami systemowymi.

Podmiot realizujący oddziaływania korekcyjno – edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie powinien opracować własny program, gdyż przeprowadzając diagnozę społeczną w kierunku ustalenia rozmiarów przemocy w rodzinie należy uwzględnić specyfikę badanego obszaru – trudności, zasoby i potrzeby tam zastałe. Ta analiza pozwoli na wskazanie kierunków działań w zakresie oddziaływań dla osób stosujących przemoc.

Można tu wyróżnić działania diagnostyczne skupione na:

- ✓ Diagnozie środowiska, w którym program jest realizowany (częstotliwość zgłaszanych sytuacji z użyciem przemocy wobec rodziny, ilość założonych Niebieskich Kart, ilość osób stosujących przemoc w rodzinie,

dostępność do instytucji, osób bądź organizacji pozarządowych świadczących działania w obszarze oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc, dostępność do pomocy specjalistycznej: psychologicznej, prawnej czy psychiatrycznej;

- ✓ Indywidualnej diagnozie sytuacji „przemocowej” osoby zgłaszającej się do programu.

Działania w zakresie profilaktycznym powinny obejmować szeroko rozumiane działania uświadamiające: rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych oraz informacji teleadresowych o podmiotach udzielających pomocy, prowadzenie poradnictwa zapobiegającego przemocy w rodzinie, organizowanie różnych form doskonalenia umiejętności pomocnych w sytuacjach silnego stresu, jak również umiejętności rodzicielskich i wychowawczych, prowadzenie działań informacyjnych dla rodziców, nauczycieli, uczniów.

Działania korekcyjno – edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie powinny koncentrować się na:

- ✓ prowadzeniu grupy korekcyjno – edukacyjnej, która ma jasno ustalone zasady uczestnictwa i naboru, dającej uczestnikowi możliwość skonfrontowania się z problemami i przekonaniem, które prowadziły do stosowania przemocy, a co za tym idzie nabycie zachowań prospołecznych;
- ✓ konsultacjach indywidualnych – diagnozujących zgłaszane problemy, omawiających rozwiązania stosowane do tej pory oraz konsekwencje z nich wynikające – jakie poniosła rodzina i sam sprawca przemocy;
- ✓ edukację w zakresie prawidłowego działania rodziny – postawy rodzicielskie, podział ról w rodzinie, praca nad relacjami z głównym nastawieniem na relacje z dzieckiem w zakresie dbałości o jego potrzeby oraz wspieranie rozwoju, wyrównywanie deficytów;
- ✓ pomoc prawną – w zakresie ustalenia własnej sytuacji, procedur prawnych;
- ✓ opracowaniu Programów Psychologiczno – Pedagogicznych (indywidualnych i grupowych);
- ✓ konsultacje dla członków rodziny – poszukiwanie skutecznych i konstruktywnych rozwiązań polepszających jakość życia z osobą stosującą przemoc;
- ✓ udostępnianie materiałów edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie.

Działania szkoleniowe powinny koncentrować się na organizowaniu specjalistycznych szkoleń, warsztatów, konferencji, które stwarzają możliwości wymiany doświadczeń zawodowych. Organizowanie superwizji oraz konsultacji w zakresie pracy w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie dbające o jakość pracy trenerów pracujących z osobami stosującymi przemoc w rodzinie, zwiększających umiejętności odreagowywania emocji w relacji z beneficjentami wsparcia, a także wzmacniające zasoby terenów. Podczas tych działań winny być upowszechniane materiały informacyjne dotyczące przemocy w rodzinie: broszury, ulotki oraz specjalistyczne czasopisma i literatura.

VII. Realizacja Programu

Każdy podmiot realizujący oddziaływania korekcyjno – edukacyjne powinien opracować swój indywidualny program.

Realizacja programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wymaga uwzględnienia specyfiki różnych grup sprawców przemocy. Bezpośredni odbiorcy programu, czyli sprawcy przemocy stanowią grupę zróżnicowaną pod wieloma względami:

1. Kwalifikowanie do programu:

- ✓ sprawcy skazani za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywający karę pozbawienia wolności w zakładach karnych;
- ✓ sprawcy skazani za czyny związane ze stosowaniem przemocy, wobec których sąd zawiesił warunkowo wykonanie kary, zobowiązując ich do uczestnictwa w programie korekcyjno – edukacyjnym;
- ✓ sprawcy przemocy uczestniczący w terapii uzależnienia od alkoholu;
- ✓ osoby skierowane z procedury „Niebieskiej Karty”;
- ✓ osoby zgłaszające się do uczestnictwa w programie w wyniku innych okoliczności.

2. Występowanie uzależnienia od alkoholu:

- ✓ przemocy domowej towarzyszy często nadużywanie alkoholu, nie ma jednak bezpośredniego związku przyczynowego pomiędzy uzależnieniem a stosowaniem przemocy;
- ✓ zakończenie leczenia odwykowego nie jest jednoznaczne z powstrzymaniem przemocy – zdarza się, że stosowanie przemocy może ulec nasileniu;
- ✓ aby wyeliminować przemoc sprawca musi zostać poddany oddziaływaniom korekcyjno – edukacyjnym.

3. Poziom świadomości/zaprzeczania:

- ✓ nisko zmotywowani i uświadomieni sprawcy wymagają w pierwszej kolejności położenia nacisku na psychoedukację, a następnie oddziaływań polegających na korekcji zachowań;
- ✓ przyznanie się sprawcy do dokonanej przemocy jest warunkiem pozytywnego ukończenia programu korekcyjno – edukacyjnego;
- ✓ szkolenia specjalistyczne dla osób stosujących przemoc: podejście skoncentrowane na rozwiązaniach (TSR).

Podstawową formą oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych jest praca grupowa. Ewentualnym uzupełnieniem pracy grupowej może być praca indywidualna.

Praca z osobą stosującą przemoc w rodzinie w ramach oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wymaga szeroko rozumianego rozpoznania diagnostycznego i powinna obejmować następujące zagadnienia:

- ✓ okoliczności skierowania do programu;
- ✓ określenie czy uczestnik zakwalifikowany do programu aktualnie stosuje przemoc;

- ✓ najgroźniejsze i typowe formy i okoliczności zachowań przemocowych;
- ✓ określenie aktualnej sytuacji rodzinnej i zawodowej;
- ✓ cechy osobiste sprawcy przemocy ważne dla pracy korekcyjnej;
- ✓ historię relacji, w których występuje przemoc;
- ✓ wykaz interwencji związanych z przemocą;
- ✓ historia pomocy medycznej i psychoterapeutycznej w zakresie zaburzeń psychicznych;
- ✓ nadużywanie alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych;
- ✓ kontakty z wymiarem sprawiedliwości;
- ✓ charakterystyka zachowań i postaw przemocowych;
- ✓ historia edukacyjno – zawodowa.

W programach oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych nie mogą uczestniczyć osoby, których stan psychiczny wyklucza osiągnięcie celu programu, w szczególności osoby upośledzone umysłowo, chore psychicznie lub z poważnymi zaburzeniami psychicznymi.

W każdym programie powinny być opracowane reguły uczestnictwa w formie dokumentu podpisanego przez uczestników. Reguły te powinny obejmować w szczególności:

- ✓ formalne wymogi uczestnictwa w programie;
- ✓ zasady zachowania w trakcie pracy w grupie;
- ✓ obowiązek powstrzymania się od stosowania przemocy wobec członków rodziny i innych osób;
- ✓ wymóg uznania odpowiedzialności za stosowaną przemoc;
- ✓ wymóg powstrzymania się od spożywania napojów alkoholowych oraz środków psychoaktywnych wszystkich uczestników w tym również osób, które odbyły leczenie odwykowe;
- ✓ konsekwencje za uchylenie się od udziału w programie wobec osób, których uczestnictwo związane jest z decyzjami sądu ograniczającymi wolność osobistą.

W ramach programu zajęcia powinny być prowadzone w grupach maksymalnie 15 osobowych, a cykl szkoleniowy powinien obejmować minimum 60 – 120 godzin zajęć odbywających się maksymalnie raz w tygodniu. W praktyce będzie to uzależnione od rodzaju i specyfiki grupy sprawców. Instytucja realizująca program powinny na bieżąco monitorować zachowania sprawców, zarówno w trakcie, jak i w okresie po jego zakończeniu. Są również zobligowane do bieżącego dokumentowania prowadzonych oddziaływań grupowych i indywidualnych.

VIII. Zamierzone efekty realizacji Programu

Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych powinien koncentrować się na osiągnięciu zamierzonych efektów:

1. Zatrzymanie lub zmniejszenie przemocy w rodzinie.
2. Zwiększenie samokontroli złości u osób stosujących przemoc.
3. Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
4. Poprawa sposobu funkcjonowania rodziny.
5. Zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
6. Podniesienie jakości pomocy udzielanej osobom stosującym przemoc w rodzinie i ich bliskim dotkniętym przemocą.
7. Pogłębianie wiedzy społeczeństwa na temat zjawiska przemocy w rodzinie.
8. Zmiana postaw społecznych wobec przemocy w rodzinie.

IX. Ewaluacja Programu

Zasadność i efektywność programu korekcyjno – edukacyjnego wobec osób stosujących przemoc w rodzinie można określić przez bieżące monitorowanie realizacji programu przez powiat lub podmioty, którym powiat zlecił realizację prowadzenia oddziaływań, a wyniki tych działań powinny zostać wykorzystane w pracach nad doskonaleniem i upowszechnieniem dalszych metod oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych.

Istnieje więc potrzeba jasnego i klarownego określenia konkretnych rezultatów programu. Należy zwrócić szczególną uwagę na wskaźniki dotyczące:

- ✓ uczestnictwa w programie – ile osób rozpoczęło udział w spotkaniach, ile go ukończyło, czy udział w grupie przyczynił się do zatrzymania przemocy;
- ✓ stopień zmiany zachowań i postaw uczestników zajęć;
- ✓ oceny jakości zajęć – sposób prowadzenia, osobista korzyść z uczestnictwa w programie, przydatność przekazywanych informacji;
- ✓ skuteczność interwencji wobec osób stosujących przemoc – także w ramach zespołów interdyscyplinarnych, grup roboczych oraz procedury „Niebieskiej Karty”.

Zgodnie z Rozporządzeniem MPiPS z dnia 22 lutego 2011 roku w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno – edukacyjne (Dz. U. z 2011 r. Nr 50 poz. 259): *„Przebieg i efekty oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie objęte są działaniami monitorującymi i ewaluacyjnymi prowadzonymi przez powiat lub podmioty, którym powiat zlecił realizację prowadzenia*

oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych, a wyniki tych działań są wykorzystane w pracach nad doskonaleniem i upowszechnieniem dalszych metod oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych.”

Bibliografia:

Michalska K., Jaszczak – Kuźmińska D., „Przemoc w rodzinie”, Warszawa 2009.

Spis map i tabel:

Mapa 1. Liczba edycji programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych realizowanych w świętokrzyskich powiatach w 2015r.

Tabela 1. Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w 2015r.